

BİREYSEL ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

10

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

MEBİ

OGM
MATERYAL

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Cengiz METE

Dr. Ahmet İŞLEYEN

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Ömer SARICA

Hasan ÖZARSLAN

EDİTÖR

Nazlıcan ÇAĞALDOĞAN

Emine Şeyma KOÇAK

Dr. Ahmet AĞRALI

Ali Osman AY

HAZIRLAYANLAR

Abdüssamed VELİOĞLU

Duran ÇETİN

Filiz YILDIZ

Masume Nurten GÜÇLÜER

Mustafa AVCU

Ömer PEKSARI

Dr. Tuba KURT

Ayşegül ÖZDİL

Enes SORGUN

Hatice Kübra BİÇER

Merve SUCU

Mustafa NORAS

Ruveyda Hanım GÜL

Vesile DOĞAN

Büşra Nur BİÇAKCI

Fatma YAŞAR

Hediye ÖZYAĞAN

Muhammed Sadi ENDİZ

Mustafa TOSUN

Süleyman Salih ŞAHİN

Yavuz GÜL

DİL UZMANI

Ümit POLAT

Yasin AKKOL

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Ömer KAMIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Recep GÜR

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI

Doç. Dr. Serkan Demir

DİZGİ ve GRAFİK TASARIM

Çağlayan Volkan YILDIZ

Diğdem TÜKEL ÇOLAK

Recep ÖLMEZ

ISBN

978-975-11-9726-9

YAYIM YILI

Ekim 2026

Bu yayın Millî Eğitim Bakanlığı
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
tarafından hazırlanmıştır.
Gerçekleştirilen çalışmalara
UNICEF Türkiye Temsilciliği
katkıda bulunmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığı
Atatürk Bulvarı No: 98 Bakanlıklar / ANKARA
Tel: +90 312 413 2680
+90 312 413 2681
+90 312 413 1838
www.meb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNICEF
Turan Güneş Bulvarı No.106 Kat: 7 06550
Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 545 10 00
www.unicef.org.tr

Sevgili Öğrenciler,

Hayat her zaman düz bir çizgide ilerlemeyebilir. Kişisel öncelikleriniz, değişen yaşam koşullarınız veya ilgi alanlarınıza ayırdığınız özel zamanlar nedeniyle zaman zaman dersleri düzenli takip etmek zorlaşabilir; bu da öğrenmelerinizde geçici eksiklikler oluşturabilir. Bu durum doğaldır ve pek çok öğrencinin öğrenme sürecinde karşılaştığı bir deneyimdir. Böyle zamanlarda önemli olan, küçük ama düzenli adımlarla yeniden başlamak, eksiklerinizi fark edip planlı biçimde tamamlamak ve öğrenme yolculuğunuza devam etmektir.

Bu kitap; okulunuza düzenli olarak devam edemediğiniz, öğrendiğiniz bilgileri unuttuğunuz ya da sahip olduğunuz becerilerin zamanla zayıfladığı durumlarda öğrenmenizi sürdürebilmeniz için hazırlanmıştır. Kitap içerisinde yer alan bireysel öğrenme etkinlikleri, beklenmedik durumlar nedeniyle ya da bireysel gerekçelerle okula ara verseniz bile öğrenme sürecinizin devamlılığını desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Kartlardaki etkinlikler, 9. sınıfta yer alan öğrenme çıktıları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu kartlar ile hem sürekli öğrenebilir hem de öğrenme sürecinizi zenginleştirebilirsiniz.

Bu kitapla

- düşünerek,
- deneyerek,
- hatalarınızın üzerine giderek

ilerleyebilirsiniz.

Kitapta yer alan etkinlikler, öğrenmelerinizi adım adım ilerletecek biçimde tasarlanmıştır. Burada önemli olan, doğru bilgiye ulaşmakla birlikte öğrenme sürecinizi fark etmeniz ve bu süreci yönetebilir hâle gelmenizdir.

Bireysel öğrenme etkinlikleri, okul dışında da öğrenme sürecinizi güvenle sürdürebilmeniz için size rehberlik eder.

Kitabınızı

- herhangi bir gerekçeden dolayı okula gidemediğiniz dönemlerde,
- yarıyıl tatili /yaz tatili sonrası konuları hatırlamak istediğinizde,
- okul değişikliği yaptığınızda,
- temel kabullerinizde eksikliğinizi olduğunda,
- bir konuyu yeniden çalışmak istediğinizde,
- bir konuyu pekiştirmek istediğinizde

kullanabilirsiniz.

Öğrenmek, bireysel bir yolculuktur. Bu yolculukta merak etmek, sormak, denemek ve bazen zorlanmak normaldir. Kitapların içindeki bireysel öğrenme etkinliklerinde yer alan etkinlikler; sizi kendi güçlü yönlerinizi keşfetmeye, eksiklerinizi tamamlamaya, öğrendiklerinizi pekiştirmeye ve özgüvenle ilerlemeye teşvik edecektir.

Bireysel öğrenme etkinliklerinde yer alan başlıkların genel açıklamaları şu şekildedir:

Her bölümün sonunda yer alan geri bildirimler, yaptığınız çalışmayı kontrol etmenize ve öğrenmenizi kalıcı hâle getirmenize yardımcı olur.

Bireysel öğrenme etkinlikleri kitabınızdaki her sayfa, öğrenme eksiklerinizi tamamlamanız için bir fırsattır. Öğrendikçe, düşündükçe ve tekrar ettikçe eksiklerinizi giderecek ve kendinizi daha hazır hissedeceksiniz. Bu kitap, öğrenme yolculuğunuzda her zaman ilerleyebileceğinizi gösteren bir çalışma arkadaşıdır.

Eğlence ve keşif dolu bir öğrenme yolculuğu dileklerimizle...

İÇİNDEKİLER

İSLAM'DA VARLIK VE BİLGİ	7
İSLAM'DA BİLGİ VE BİLGİNİN KAYNAKLARI	7
ALLAH-ÂLEM İLİŞKİSİ	16
KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRA SURESİ 36 VE MÜLK SURESİ 23. AYETLER	25
ALLAH'I TANIMAK	36
ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ	36
ALLAH'I İSİM VE SIFATLARIYLA TANIMAK	49
ALLAH'I İSİM VE SIFATLARIYLA TANIMAK	60
İSLAM'IN EVRENSEL MESAJLARI	76
İSLAM'IN TEVHİT İLKESİ	76
İSLAM'DA ADALET VE EŞİTLİK	87
İSLAM VE BARIŞ	98
KUR'AN'DAN MESAJLAR: NAHL SURESİ 90, NİSA SURESİ 58 VE BAKARA 208. AYETLER	106
DİN ÇEVRE VE TEKNOLOJİ	119
İNSAN, ÇEVRE VE AHLAK	119
TEKNOLOJİ VE AHLAK	127
ÇEVRE VE TEKNOLOJİ	138
KUR'AN'DAN MESAJLAR: RUM SURESİ 41. AYET	147
İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ-SİYASİ VE FİKHİ YORUMLAR	156
DİNİ YORUM FARKLILIKLARININ SEBEPLERİ	156
İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ-SİYASİ VE FİKHİ YORUMLAR	168
KUR'AN'DAN MESAJLAR: HUCURAT SURESİ 13. AYET	183

İSLAM'DA BİLGİ VE BİLGİNİN KAYNAKLARI

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

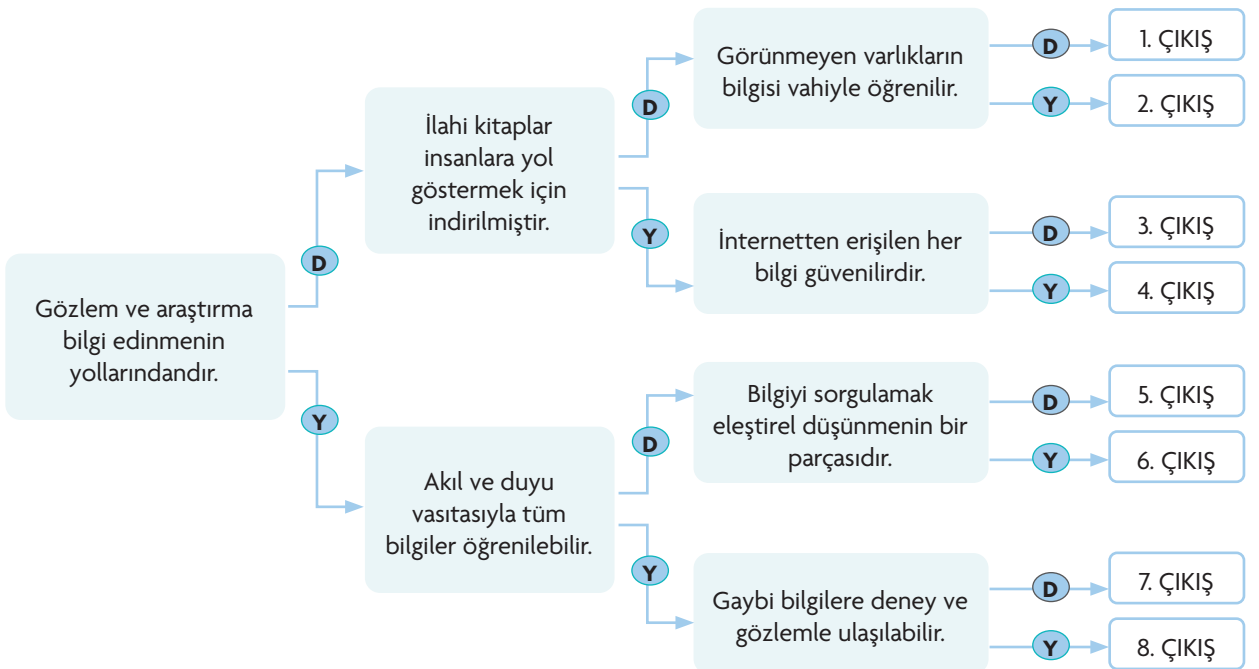
Bunları biliyor musunuz?

- Duyularla elde edilen bilgiler ancak diğer kaynaklarla desteklendiğinde tam anlamıyla güvenilir hâle gelir.
- İnternette karşılaştığınız bir bilginin doğruluğunu kontrol etmeniz gerekir. internet siteleri her zaman doğru bilgiyi vermeyebilir.

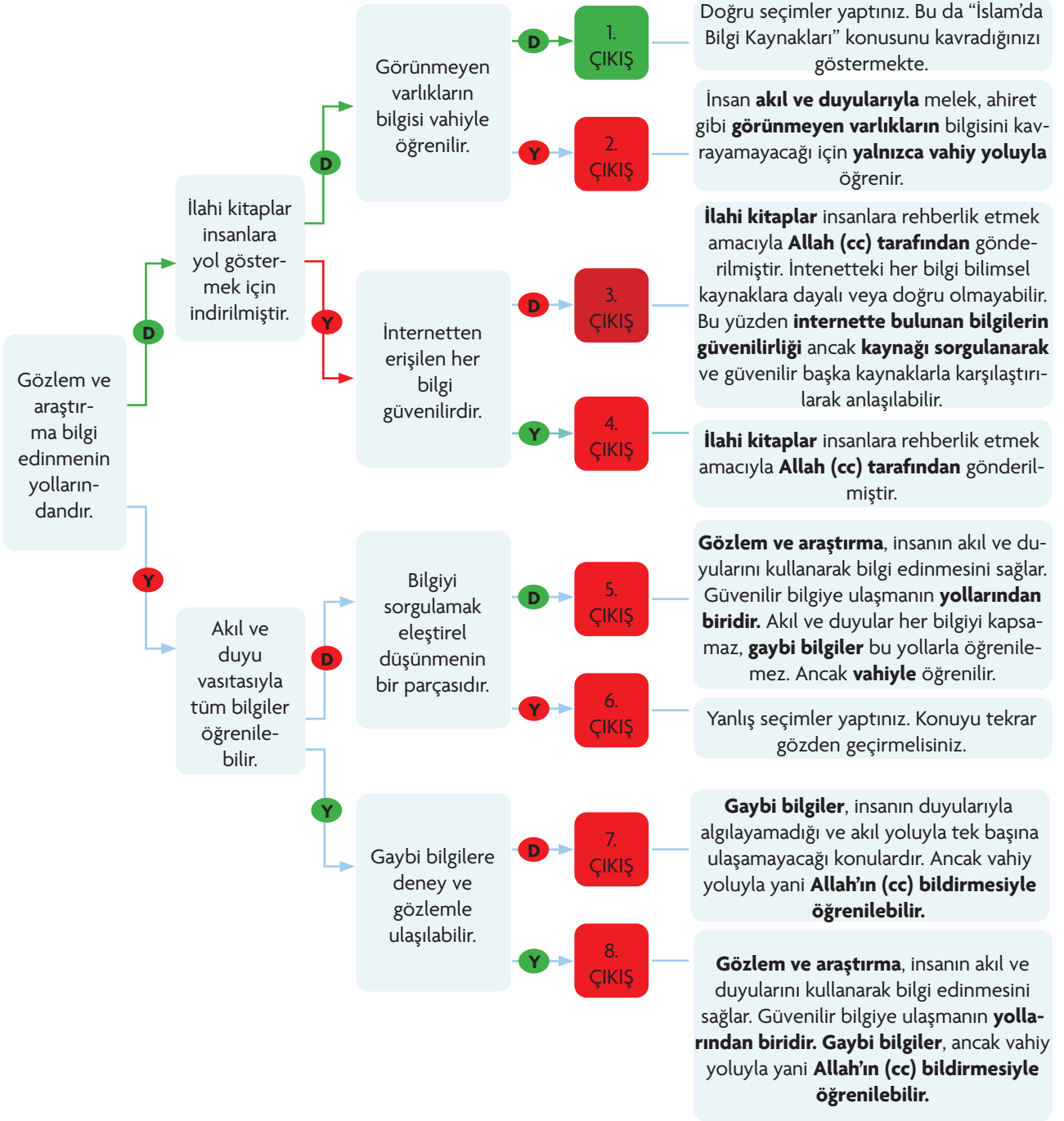
HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Bu etkinlikte en soldaki kutudan başlayarak ifadenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D), yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. Doğru (D) veya yanlış (Y) cevaplarınız sizi sekiz farklı çıkış noktasından birine yönlendirecektir. Bu çıkışlardan yalnızca birisi doğrudur.

Geri Bildirim:

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Verilen metni okuyarak aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Akıl sahibi bir varlık olan insan, hem kendi varoluşunu hem de dış dünyayı merak eder, sorgular ve anlamlandırmaya çalışır. İnsan, somut dünyaya dair pek çok bilgiyi akıl ve duyu organları yardımıyla kavrayabilme gücüne sahiptir. Ancak bu sınırlı araçların doğrudan tecrübe edemeyeceği aşkın ve manevi hakikatlere ulaşabilmek için ilahi bir rehberliğe yani vahye ihtiyaç duyar.

Bu bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki ifadelerin bilgi kaynaklarını yazınız.

Örnekler	Duyu Organları	Akıl	Vahiy
a. Cennet ve cehennem varlığı			
b. Ateşe dokunan elin yanması			
c. Öfkenin kötü bir duygu olduğunu bilmesi			
ç. Namazın nasıl kılınacağı ve vakitleri			
d. Limonun ekşi olması			
e. Evrendeki muazzam düzen			

Geri Bildirim:

Örnekler	Duyu Organları	Akıl	Vahiy
a. Cennet ve cehennem varlığı			X
b. Ateşe dokunan elin yanması	X		
c. Öfkenin kötü bir duygu olduğunu bilmesi		X	
ç. Namazın nasıl kılınacağı ve vakitleri			X
d. Limonun ekşi olması	X		
e. Evrendeki muazzam düzen	X	X	X

Açıklamalar:

- a. Cennet ve cehennem soyut ifadelerdir.** İnsan bunların varlığını bilemez Allah (cc) tarafından bildirilmesi gerekmektedir.
- b. İnsanın beş duyu organından birisi de deridir.** Kişi ateşe dokunduğunda **hissettiği sıcaklığı duyularıyla idrak edebilir.**
- c. İnsan, akli ile doğru ve yanlış ayırt edebilir.** Öfkenin insana ve çevresine vereceği zararları kendi bilgisiyle öğrenebilir.
- ç. Namazın nasıl kılınacağı ve vakitleri bilgisine kişi kendi ulaşamaz. İbadetler** Allah'ın (cc) insanlara vahiy yoluyla ilettiği bilgiler olduğu için bunun da **Allah (cc) tarafından bildirilmesi** gerekmektedir.
- d. İnsan dil duyusuyla tat ayrımı yapabilir.** Nesnelerin tatlı, ekşi olmasını **dil duyusuyla** idrak edebilir.
- e. Evrendeki düzen duyu organları ve akılla fark edilir, vahiy ile anlamı ve amacı anlaşılır.**

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Bu etkinliği yapmadan önce şu bilgileri öğrenmeniz fayda sağlayacaktır.

Sadık Haber: Fiilen gerçekleşmiş bir olayın aktarılmasına sadık haber denir. Bu, bir olayın gerçekten yaşanmış ve doğru bir şekilde aktarılmış olması anlamına gelir. Sadık haber, haberiresul ve mütevatir haber olmak üzere iki kısma ayrılır.

a) Haberiresul : Peygamberlerin Allah'tan (cc) aldığı ve insanlara aktardığı ilahi mesajlardır.

b) Mütevatir Haber : Yalan üzerinde birleşmeleri aklen imkânsız olan büyük topluluklarca nesiller boyu kesintisiz bir şekilde aktarılan ve doğruluğundan şüphe duyulmayan haberlerdir.

Selim Akıl : İnsanın düşünerek doğruyu yanlıştan ayırt edebilmesini sağlayan, sağlıklı ve doğru düşünen akıldır.

Salim Duyular : İnsanın görme, işitme, dokunma, tatma ve koklama gibi duyu organlarını doğru ve sağlıklı şekilde kullanarak çevresi hakkında bilgi edinmesidir. Duyuların ulaşmadığı veya yanlışlandığı durumlarda insanın kendi iç tecrübe-siyle ve sezgi yoluyla kalbine doğan öznel bilgiye de **ilham** denir.

a) Aşağıdaki tabloda verilen bilgi türlerini doğru bilgi kaynağıyla eşleştirerek ilgili yerlere “ ✓ ” işareti koyunuz.

Birden fazla bilgi kaynağını işaretleyebilirsiniz.

Bilgi Türleri	Bilgi Kaynakları				
	Vahiy	Akıl	Duyular	İlham	Mütevatir Haber
a. Kur'an-ı Kerim'de geçen bir ayetten elde edilen bilgi					
b. Deney ve gözleme dayanan bilimsel bilgi					
c. Rüya ve sezgi yoluyla elde edilen bilgi					
ç. Sahabeden gelen ve güvenilir zincirle aktarılan bilgi					
d. Mantık ve düşünme yoluyla ulaşılan bilgi					
e. “Bütün insanlar ölümlüdür.” şeklindeki genel kabul					
f. Bir kişinin kendi iç tecrübesiyle ulaştığı ruhsal yorum					
g. Güneşin doğudan doğduğunu bilmek gibi gözleme dayalı bilgi					

Geri Bildirim:

a)

Bilgi Türleri	Bilgi Kaynakları				
	Vahiy	Akıl	Duyular	İlham	Mütevâtir Haber
a. Kur'an-ı Kerim'de geçen bir ayetten elde edilen bilgi					
b. Deney ve gözleme dayanan bilimsel bilgi	✓				
c. Rüya ve sezgi yoluyla elde edilen bilgi		✓	✓		
ç. Sahabeden gelen ve güvenilir zincirle aktarılan bilgi				✓	
d. Mantık ve düşünme yoluyla ulaşılan bilgi					✓
e. "Bütün insanlar ölümlüdür." şeklindeki genel kabul		✓			
f. Bir kişinin kendi iç tecrübesiyle ulaştığı ruhsal yorum		✓			
g. Güneşin doğudan doğduğunu bilmek gibi gözleme dayalı bilgi		✓	✓	✓	

Açıklamalar:

- a. Bu bilgi doğrudan **Allah'ın (cc)** gönderdiği ilahi **mesajdan** alınır. Bu nedenle **vahiydir**.
- b. Deney ve gözleme dayanan bilgi, duyular ve akıl ile elde edilir. Çünkü **bilimsel bilgi, gözlem ve deneyle elde edilir, akıl yoluyla yorumlanır**.
- c. Rüya ve sezgi yoluyla elde edilen bilgiler **ilhama** dayanır. Bu tür bilgi **kişinin iç dünyasında** sezgiyle oluşur.
- ç. Sahabeden gelen ve güvenilir zincirle aktarılan bilgi **mütevâtir** haberdur. Çünkü **çok sayıda güvenilir kişi** tarafından aktarılan bilgidir.
- d. Mantık ve düşünme yoluyla ulaşılan bilgi **akla** dayanır. Bu bilgi **düşünme ve akıl yürütme sonucu** elde edilir.
- e. İnsanların doğup öldüğünü **gözlemleriz** ve **akıl yürüterek** tüm insanlar için **geçerli bir sonuca ulaşırız**. Bu yüzden temel bilgi kaynağı **akıldır**.
- f. Bir kişinin kendi **iç tecrübesiyle** ulaştığı ruhsal yorum kişisel ve öznel bir bilgi türü olan **ilhamdır**.
- g. Güneşin doğudan doğduğunu görmek **duyu organlarıyla** elde edilir. Çünkü doğrudan gözlemlerle elde edilen bir bilgidir. Gözlemlerle elde edilen bilgi **akıl** ile yoğrulup bilgi hâline gelir.

b) Verilen bilgilerden ve tablodan yararlanarak İslam düşüncesinde bilginin elde edilmesinde vahiy, akıl ve duyuların yerinin ne olduğunu yazınız. Bu bilgi kaynaklarının birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

İslam düşüncesinde bilginin kaynakları vahiy, akıl ve duyulardır. **Vahiy**, Allah'ın (cc) peygamberler aracılığıyla bildirdiği kesin ve doğru bilgidir. **Akıl**, insanın doğruyu yanlıştan ayırmasını ve bilgileri değerlendirmesini sağlar. **Duyular** ise çevreyi gözlemleyerek bilgi edinmemize yardımcı olur.

Duyular bilgi toplar, akıl bunları değerlendirir, vahiy ise doğru yolu gösterir ve ölçü olur. Bu nedenle bu kaynaklar birbirini tamamlar.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen “bilgi görselindeki” boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

KAYNAKLARI	TANIMI ....
YERİ	ÖNEMİ ....

İSLAM'DA BİLGİ

2. ETKİNLİK

Geri Bildirim:

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

Yusuf, dedesinin sürekli kitap okuduğunu görünce:

— Dede, sürekli kitap okuyorsun. Okumak neden bu kadar önemli, diye sordu.

Dedesi gülümsedi:

— Çünkü insan öğrendikçe düşünür, sorgular. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de: "... De ki: 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu!..'" (Zümer suresi 9. ayet) buyurarak bilginin önemini vurgulamaktadır.

— Ama artık her bilgi internette var, biz oradan öğreniyoruz, dedi Yusuf.

— İnternette çok bilgi var ama her bilgi doğru mudur?

Yusuf bir süre düşündü:

— Peki, doğru bilgi neye göre belirlenir?

Dedesi yanıtladı:

— İslam düşüncesine göre bilginin kaynakları vahiy, akıl, duyu organları ve sezgidir. Her biri tek başına değil, birlikte anlam kazanır. Gerçek bilgi; insanın aklını, duyularını ve inancını birlikte kullanmasıyla ortaya çıkar.

1 ve 2. soruları yukarıdaki parçaya göre cevaplayınız.

1. Dedesi, Yusuf'a "Her bilgi doğru mudur?" sorusunu sorduktan sonra, bilgilerin değerlendirilebilmesi için bazı yollar olduğunu söylemiştir.

Aşağıdaki bilgiyle ilgili verilen seçeneklerden hangisi İslam'a göre güvenilir bilgi kaynağı değildir?

- Gözlem ya da deney yoluyla elde etmek
- Duyular yoluyla deneyimlemek
- Estetik duygulara hitap etmek
- Akıl yürütülebilir olmak
- İlahi kaynaklı olmak

2. Aşağıda Yusuf'un yaşadığı bazı olaylar verilmiştir. Verilen örnekleri İslam düşüncesindeki bilgi kaynaklarıyla (vahiy, akıl, duyu organları, sezgi) eşleştiriniz.

Günlük Hayattan Olay	Bilgi Kaynağı
a. Gözleriyle gördüğü, kulaklarıyla duyduğu şeyleri değerlendirdi.	
b. İnternette karşılaştığı bilgilerin çeliştiğini fark edip hangisinin doğru olduğunu düşündü.	
c. Dedesinin okuduğu bir ayetin anlamından ders çıkardı.	
ç. Dedesinin anlattıklarını dinleyerek yeni bilgiler öğrendi.	
d. Yeni bilgiler öğrenmiş olmanın mutluluğunu hissetti.	

Geri Bildirim:

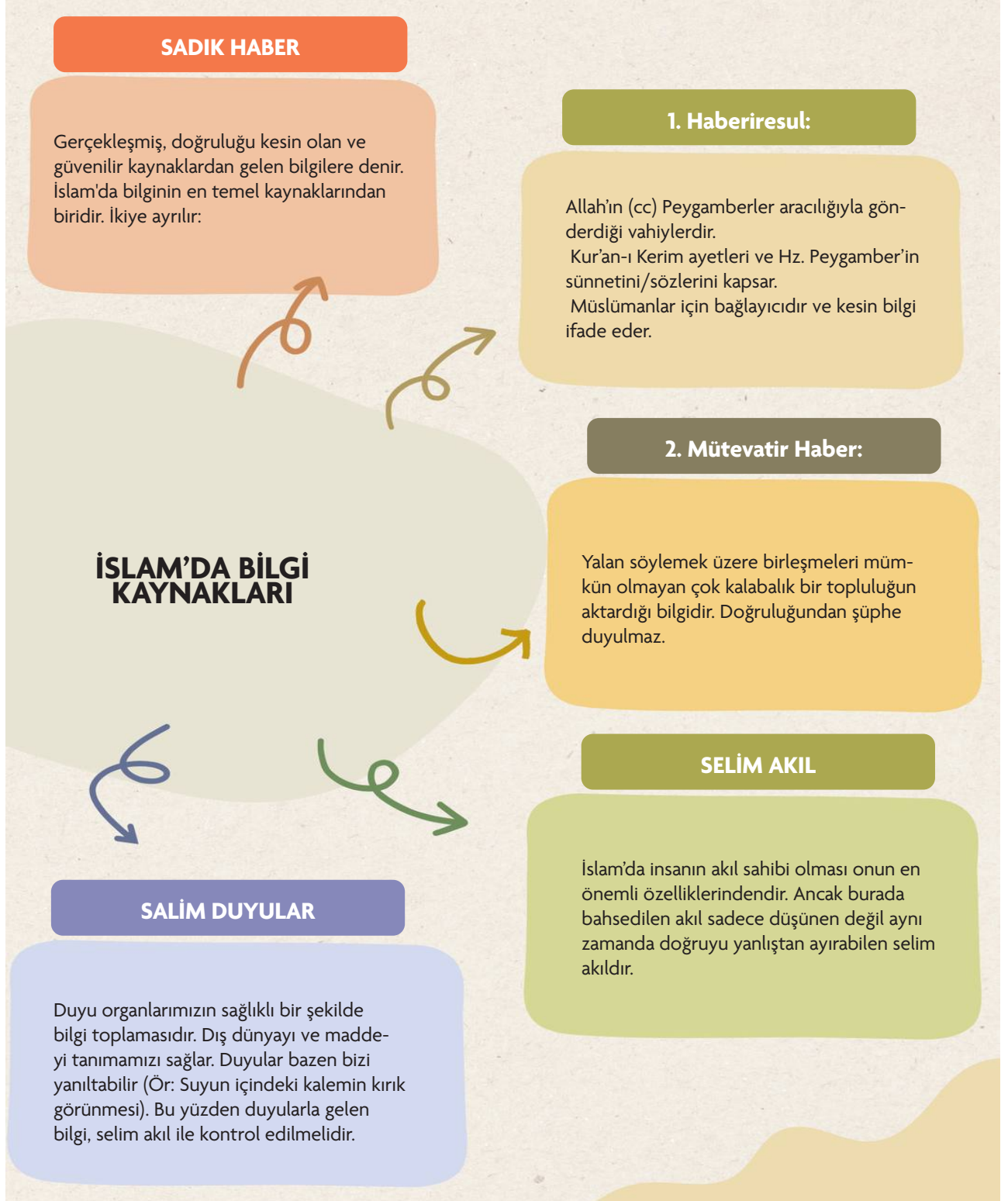
1. Doğru cevap **C** olmalıdır. Çünkü **İslam'a göre** güvenilir bilgi; **vahiy, akıl ve duyular** gibi kaynaklara dayanır. **Duyulara hitap** etmek ise duygusal ve **öznel bir durumdur**, tek başına güvenilir bilgi kaynağı sayılmaz.

2.

Günlük Hayattan Olay	Bilgi Kaynağı
a. Gözleriyle gördüğü, kulaklarıyla duyduğu şeyleri değerlendirdi.	Duyu organları
b. İnternette karşılaştığı bilgilerin çeliştiğini fark edip hangisinin doğru olduğunu düşündü	Akıl
c. Dedesinin okuduğu bir ayetin anlamından ders çıkardı.	Vahiy
ç. Dedesinin anlattıklarını dinleyerek yeni bilgiler öğrendi.	Duyu organları
d. Yeni bilgiler öğrenmiş olmanın mutluluğunu hissetti.	Sezgi

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

ALLAH-ÂLEM İLİŞKİSİ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bunları Biliyor musunuz?

Bu çalışma kartında Allah-âlem ilişkisi, şehadet âlemi, gayb âlemi ve insanın yaratılış amacı hakkında çıkarımlarda bulunup aşağıdaki soruları yanıtlatabileceksiniz.

- Gayb âlemi ve şehadet âlemi nedir?
- İnsanın âlemdeki konumu nedir?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıda “Allah-Âlem ilişkisi” konusunda bir önerme listesi yer almaktadır. Önermeler doğru ise yanına “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

	D/Y
1. Gaybi bilgiler gözlem ve deneyle doğrudan elde edilebilir.	
2. Evrendeki düzen ve uyum yaratıcının ilim ve iradesinin bir göstergesidir.	
3. İlahi kitapların içerdiği mesajlar indiği dönemin tarihsel ve kültürel koşullarıyla sınırlıdır.	
4. İnsan, teknolojik gelişmeler sayesinde ilahi kitapların içerdiği tüm bilgileri test edebilir ve doğrulayabilir.	
5. İnsan, yaratılış amacı gereği Allah'ı (cc) tanıyıp O'na kulluk etmekle sorumludur.	

Geri Bildirim:

1-Y, 2-D, 3-Y, 4-Y, 5-D

Yanlış cevapladığınız ifadelerin açıklamalarını aşağıda yer alan “Açıklamalar” bölümünden kontrol ediniz.

Açıklamalar:

- 1. Gayb**, insanın duyularıyla ve aklıyla ulaşamayacağı, **sadece** Allah'ın (cc) bildiği alanlardır. Melekler, ahiret, kader gibi konular bu kapsamdadır. Bu nedenle gaybi bilgiler deney, gözlem veya bilimsel yöntemlerle değil; **vahiy** yoluyla öğrenilebilir.
- Evrenin kusursuz düzeni ve ölçülü işleyişi, tesadüf değil; **Allah'ın (cc) ilim, kudret ve iradesinin** bir yansımasıdır. Bu düzen, insanı düşünmeye ve Yaratıcı'nın varlığını fark etmeye yönlendirir.
- İlahi kitapların mesajları **evrenseldir**. Her dönemde ve toplumda geçerliliğini korur. Kur'an-ı Kerim, hem indiği dönemin insanlarına hem de kıyamete kadar gelecek tüm insanlara yol gösterici bir **rehber** olarak gönderilmiştir.
- İnsanın bilgisi**, akli ve teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin **sınırlıdır**. Evrende, duyu organlarıyla ve araçlarla asla tam olarak kavrayamayacağımız alan vardır. Örneğin ahiretin durumu, ruhun mahiyeti veya melekler gibi konular, ancak Allah'ın (cc) bildirmesiyle bilinebilen, insan kapasitesinin ötesindeki konulardır.
- İnsanın varlık nedeni, Allah'ı (cc) tanımak, O'na inanmak ve emirlerine göre yaşamaktır. Kur'an'da "Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Zariyat suresi 56. ayet) buyurularak bu yaratılış gayesi açıkça belirtilmiştir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz. **Aşağıda verilen bilgi kutusunu okuyunuz. Ardından tabloda verilen ifadelere hangi bilgi kaynağıyla ulaşılabileceğini işaretleyiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu "X" ile işaretleyiniz.**

İslam'da Bilgi Kaynakları

- 1. Sadık Haber:** Bir olayın gerçekten yaşanmış ve doğru bir şekilde aktarılmış olmasıdır. İslam'a göre bir haberin bilgi değeri taşıması için güvenilir olması gerekir.
- 2. Selim Akıl:** Düşünen ve doğruyu yanlıştan ayırabilen akıldır.
- 3. Salim Duyular:** Bilgiye ulaşma yollarından biri duyu organlarıdır.

Bilgi Cümlesi	Sadık Haber	Selim Akıl	Salim Duyular
1. Her varlığın bir yaratıcısı olmalıdır.			
2. Melekler Allah'ın (cc) emriyle görev yapan varlıklardır.			
3. Su sıcaklıkla birlikte buhar hâline dönüşür.			
4. Şimşek çaktıktan sonra gök gürültüsü duyulur.			
5. Kur'an-ı Kerim Allah'ın (cc) insanlar için gönderdiği kitaptır.			

Geri Bildirim:

1. Selim Akıl : Akıl yürüterek ulaşılan bir bilgidir.
2. Sadık Haber : Vahiy yoluyla, Kur'an-ı Kerim ve peygamberlerin bildirmesiyle öğrenilir.
3. Salim Duyular : Sağlıklı çalışan duyu organlarıyla elde edilen bilgidir.
4. Salim Duyular : Doğrudan, gözlem ve işitme yoluyla elde edilen bilgidir.
5. Sadık Haber : Vahye dayanan, güvenilir kaynaktan gelen bilgidir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda sırayla Allah-âlem ilişkisi hakkında bildiklerinizi, bu konu hakkında neleri merak ettiğinizi yazınız.

NE BİLİYORUZ?	NEYİ MERAK EDİYORUZ?	NE ÖĞRENECEĞİZ?
Allah (cc) ve âlem (yani tüm evren, canlılar, insanlar, doğa) arasındaki ilişki hakkında şimdiye kadar neler duydu-nuz veya neler biliyorsunuz?	Allah (cc) ve âlem ilişkisi hakkında en çok neyi merak ediyorsunuz?	Allah-Âlem ilişkisi konusunda neler öğreneceksiniz?
1.	1.	Allah (cc) âlemi ve insanı bir amaç doğrultusunda yaratmıştır. Âlem, gayb ve şehadet olmak üzere iki kısımdan oluşur, insan sorumluluk bilinciyle bu düzende yaşamakla yükümlüdür.
2.	2.	
3.		

Geri Bildirim:

Ne Biliyoruz?

1. Tüm canlıların ve âlemin yaratıcısı Yüce Allah'tır.
2. Âlemdaki düzen ve uyum Allah'ın (cc) varlığına ve kudretine işaret eder.
3. İnsan, Allah'a (cc) karşı kulluk ve sorumluluk bilincine sahiptir.

Neyi Merak Ediyoruz?

1. Allah (cc) ve âlem ilişkisinin yeryüzünde ve insan hayatındaki yansımaları nelerdir?
2. Allah'ın (cc) âlemi yaratması ve yönetmesi insanın doğaya ve diğer canlılara karşı sorumluluklarını nasıl etkiler?

2. ETKİNLİK

Mehmet, arabayla köye doğru yol alırken radyoda “Göklerin ve yerin egemenliği Allah’a aittir. O dilediğini yaratır...” (Şura suresi 49. ayet) ayeti okundu. Mehmet, ayeti düşünmeye başladı.

**Mehmet’in bu ayet üzerine Allah-âlem ilişkisini anlamaya yönelik aşağıdakilerden hangisini sorması beklenmez? Bir-
den fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.**

- Evrendeki çeşitlilik Allah’ın (cc) iradesiyle nasıl bağlantılıdır?
- Allah (cc), göklerin ve yerin sahibi olmakla neyi ifade etmektedir?
- Evrenin düzeni, Allah’ın (cc) gücünü ve hâkimiyetini nasıl gösterir?
- Gezegenlerin yörünge hızları bilimsel olarak hangi faktörlere bağlıdır?
- Âlemin Allah’a (cc) ait olması insanın görev ve sorumluluklarını nasıl etkiler?
- Dünya’daki kara ve deniz oranları zamanla değişir mi?

Geri Bildirim: ç, e

Bu sorular doğrudan Allah-âlem ilişkisini anlamaya yönelik değil evrenin bilimsel işleyişini açıklamaya yöneliktir.

3. ETKİNLİK

Aşağıda verilen sorularla bulmacayı çözünüz.

Allah'ın (cc) her şeyin yaratıcısı olduğu anlamına gelen ismi ?	Sorumluluk üstlenen, yeryüzünü güzelleştirmek ve Allah'ın (cc) verdiği nimetleri koru- makla yükümlü olan varlık ?	Allah'ın (cc) her şeye gücünün yetmesini, dilediğini gerçekleştirmesini ifade eden sıfatı ?
Allah'ın (cc) buyruklarına uygun yaşamak, yaratılış amacını gözeterek iyi ve hayırlı davranışlarda bulunmak ?	Akıl ve duyular yoluyla algılanamayan varlıkların oluşturduğu âlem ?	İnsan duyularıyla algılanabilen, gözle görülebilen veya fiziksel olarak hissedilebilen varlıkların oluşturduğu âlem ?

Geri Bildirim:

4. ETKİNLİK

Kitap okumaya dalmış olan Esra, dışarıdan gelen yağmur sesiyle irkildi. Nisan ayında çok yoğun bir yağış vardı. Coğrafya dersinde genellikle bahar aylarında görülen bu yağmurlara “kırkikindi yağmurları” denildiğini hatırladı. Tüm bunları düşünürken televizyonda Yaren Leylek'in her sene olduğu gibi bu sene de geldiği haberini gördü. Bunun üzerine Esra, göç eden kuşların ve diğer hayvanların yaşamlarını sürdürecek ortama ve beslenme yollarını keşfetme bilgisine nasıl sahip olduklarını sorguladı. Ardından evrenin, canlıların ve yaratılan her şeyin bir anlamı olduğunu, bu anlamın ancak yüce bir yaratıcıyla açıklanabileceğini düşündü.

Bu metinden hareketle Allah-âlem ilişkisi hakkındaki çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

Yeryüzünde rastlantısal hiçbir olay yoktur, her şey **Yüce Allah'ın bilgisi** dâhilindedir. Mevsimlerin meydana gelmesi, tabiat-taki canlıların yaşamlarını devam ettirebilecek beceriye sahip olmaları gibi hayatın içinde doğal görünen bu dengeler yüce bir yaratıcının varlığına işaret etmektedir. Evrenin işleyişinde bir **düzen** ve **süreklilik** vardır. Tüm bunlar Yüce Allah'ın yaratmaya devam etmesiyle **ilahi bir düzen** içinde işlemektedir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki metinden yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

8. sınıf öğrencisi Mehmet, evrenin işleyişi ve insanın yaratılışı gibi konulara ilgi duyan bir öğrenciydi. Bu konular üzerine sık sık abisiyle konuşuyor ancak merak ettiği birçok soruya ikna edici cevaplar bulamıyordu. Abisi, kardeşinin ilgisini görünce bu sorulara doğru yanıtlar verebilmek için araştırma yapmaya karar verdi. İlk olarak din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabındaki “Allah-Âlem ilişkisi” konusunu inceledi. Kitapta âlem kavramının Allah'ın (cc) yarattığı bütün varlıkları ifade ettiği; insanların, hayvanların, canlı ve cansızların, görünen ve görünmeyen varlıkların farklı kategoriler oluşturduğu anlatılıyordu.

Ayrıca bütün varlıkların var oluşunun Allah'a (cc) bağlı olduğu, Allah'ın (cc) bütün varlıkları yoktan var eden ve yaratmayı sürdüren mutlak güç sahibi olduğu açıklanıyordu.

Araştırması sırasında abisi, âlemin yalnızca gördüklerimizden ibaret olmadığını öğrendi. Âlemdeki varlıklar algılanma biçimlerine göre iki boyutta inceleniyordu. İnsan duyularıyla algılanabilen, gözle görülebilen veya fiziksel olarak hissedilebilen varlıkların oluşturduğu kısım şهادet âlemi olarak adlandırılıyordu. Buna karşılık duyularla kavranamayan ancak Allah'ın (cc) bildirmesiyle varlığına inanılan varlıklar ise gayb âlemi kapsamına giriyordu.

1. Mehmet'in abisi “Allah-Âlem ilişkisi” konusunu araştırırken okuduğu metindeki bazı bilgileri Mehmet'e aktarmıştır. Aşağıda verilen bilgiler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

BİLGİLER	DOĞRU	YANLIŞ
1. Âlem, Allah'ın (cc) yarattığı tüm varlıkları kapsayan geniş bir kavramdır.		
2. Şهادet âlemi, insanın duyularıyla kavrayamadığı varlıkların oluşturduğu âlem türüdür.		
3. Gayb âlemine ait bilgiler Allah'ın (cc) bildirmesiyle öğrenilebilir.		
4. Allah (cc) tüm varlıkları yoktan var eden ve yaratmayı sürdüren mutlak güç sahibidir.		
5. Âlemin sürekliliği, ilahi iradedden bağımsız bir şekilde devam etmektedir.		
6. Âlemin tamamı maddi ve ölçülebilir unsurlardan meydana gelir.		

2. Mehmet'in Allah-âlem ilişkisini anlamaya yönelik sorduğu hangi sorular abisini araştırmaya teşvik etmiştir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- Yaşantımızda neden ahlaklı olmalıyız?
- Melekler nasıl yaratılmıştır?
- Toplum düzeni nasıl korunur?
- Doğru sözlü olmak neden önemlidir?
- Dağlar ve denizler nasıl yaratılmıştır?
- İnsan hangi amaçla yaratılmıştır?

3. Ahmet “Allah ve âlem ilişkisi” konulu bir kompozisyon yarışmasına katılmaya karar verdi. Kurallar gereği ön kabul için hazırladığı yazının özetini göndermesi gerekmektedir.

Buna göre Ahmet’in hazırladığı özet metninde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

Düzen-Kudret-Kulluk-Şehadet-Gayb-İnsan-Halık-Varlık

İslam inancına göre Allah (cc) her şeyin yaratıcısı olan ..... ismiyle bilinir. Evrendeki kusursuz işleyiş ve düzen O'nun sonsuz ..... sahibi olmasının birer yansımasıdır. İnsan da bu düzenin bir parçası olarak ..... bilinciyle sorumluluklarını yerine getirir. Görülebilen âlem ....., insanın algılayamadığı âlem ise ..... âlemi olarak adlandırılır. Tüm bu işleyişin içerisinde ..... düşünen ve inanan bir varlık olarak önemli bir yere sahiptir.

4. Gamze Öğretmen, Allah (cc) ve âlem ilişkisine dikkat çekmek için öğrencilerine yeryüzünde gerçekleşen olaylardan hangilerinin ilgilerini çektiğini sordu. Öğrencilerin cevapları şu şekildedeydi:

Mehmet: Gece ve gündüzün kusursuz bir süreklilikle birbirini takip etmesi

Ayşe : Çölün aşırı sıcaklarında ve kutupların dondurucu soğuklarında doğan canlıların bulundukları ortama şaşırtıcı derecede uyum sağlayarak yaşamlarını devam ettirmesi

Elif : Dünyanın farklı yerlerinde aynı zaman diliminde farklı mevsimlerin yaşanıyor olması

Furkan : Okyanusların derinliklerinde keşfedilmeyi bekleyen gizemli ve dikkat çekici alanların olması

İsmail : Karada ve okyanuslarda yaşayan canlıların başka yerlere hatasız bir şekilde göç etmesi

Bu cevapların ardından Gamze Öğretmen öğrencilerine “Söyledikleriniz çok güzel. Bu cevapların tamamından bir çıkarım yapmak gerekirse diyeceğim şey .....” dedi.

Bu metinde boş bırakılan yere yazılabilecek uygun ifade nedir?

Geri Bildirim:

1. 1D, 2Y, 3D, 4D, 5Y, 6Y

Açıklamalar:

1. Bu ifade doğrudur. Âlem, görünen-görünmeyen **tüm** varlıkları kapsar ve tamamı Allah'ın (cc) yaratmasının eseridir.
2. Bu ifade yanlıştır. **Şehadet âlemi, insanın duyularıyla algılayabildiği, görünen âlemdir.**
3. Bu ifade doğrudur. **Gayb** bilgisi insan aklı ve duyularıyla bilinemez ancak **vahiy** yoluyla, Allah'ın (cc) bildirmesiyle öğrenilebilir.
4. Bu ifade doğrudur. Allah (cc) yaratandır. **Yaratma** sadece başlangıçta değil **sürekli** olarak devam eder.
5. Bu ifade yanlıştır. Âlemin varlığı ve devamı tamamen **Allah'ın (cc) iradesine** bağlıdır. O'nun dilemesi olmadan hiçbir şey varlığını sürdüremez.
6. Bu ifade yanlıştır. Âlem sadece maddi ve ölçülebilir varlıklardan oluşmaz. Melekler, ruh gibi **manevi** varlıklar da âlemin bir parçasıdır.

2. b, d, e

Açıklamalar:

- a. Bu soru **daha çok** Allah (cc), insan ve **ahlaki sorumlulukla** ilgilidir. Âlemin yaratılışı veya işleyişiyle doğrudan bağlantılı değildir.
- b. Meleklerin yaratılışı, Allah'ın (cc) görünmeyen âlemi (**gayb**) yaratmasıyla ilgilidir. Bu soru, âlemin sadece maddi varlıklardan ibaret olmadığını da anlamaya yöneliktir. Bu nedenle **Allah-âlem** ilişkisiyle ilgilidir.
- c. Toplumsal düzen, dinin sosyal hayata yönelik ilkeleriyle ilgilidir. Allah-âlem ilişkisini değil **toplum-birey ilişkisini** konu alır.
- ç. Bu soru **ahlaki** bir davranışın önemini sorgular. Âlemin yaratılışı ve Allah'ın (cc) kâinatla ilişkisini açıklamaz.
- d. Dağlar ve denizler, âlemin unsurlarıdır. Bu soru Allah'ın (cc) yaratıcı sıfatını ve evrendeki düzeni anlamaya yöneliktir. **Allah-âlem** ilişkisini doğrudan konu edinir.
- e. İnsan âlemin bir parçasıdır. Bu soru, Allah'ın (cc) insanı yaratma hikmetini ve **insanın âlem içindeki yerini** anlamaya ilgilidir. Dolayısıyla **Allah-âlem** ilişkisini kavramaya katkıda bulunur.

3. İslam inancına göre Allah (cc) her şeyin yaratıcısı olan **HALİK** ismiyle bilinir. Evrendeki kusursuz işleyiş ve düzen O'nun sonsuz **KUDRET** sahibi olmasının birer yansımasıdır. İnsan da bu düzenin bir parçası olarak **KULLUK** bilinciyle sorumluluklarını yerine getirir. Görülebilen âlem **ŞEHADET**, insanın algılayamadığı âlem ise **GAYB** âlemi olarak adlandırılır. Tüm bu işleyişin içerisinde **İNSAN** düşünen ve inanan bir varlık olarak önemli bir yere sahiptir.

4. Evrenin kusursuz yaratılması ve tüm bu işleyişin mükemmel bir uyum içinde aksamadan devam etmesi Allah'ın (cc) kudretinin sonucudur.

ÖĞRENDİKLERİM

ALLAH-ÂLEM İLİŞKİSİ

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRA SURESİ 36 VE MÜLK SURESİ 23. AYETLER

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bunları Biliyor musunuz?

- Bilgi; duygu, düşünce ve davranışları etkileyen önemli bir unsurdur.
- Allah'a (cc) şükür sözle yapıldığı gibi davranışlarla da gösterilebilir.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadeler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Kur'an-ı Kerim'deki bilgilerin doğruluğu sorgulanmaz.		
2. Bilinmeyen bir konuda hüküm vermenin sorumluluğu bireyin kendisiyle sınırlıdır.		
3. Bilgiye ulaşırken her kaynağa aynı düzeyde güvenilmelidir.		
4. İnsana verilen nimetler, onların bilinçli bir şekilde değerlendirilmesini zorunlu kılar.		
5. Faydası olmayan işlerle uğraşmak İslam'da uygun görülmemiştir.		

Geri Bildirim:

1-D, 2-Y, 3-Y, 4-D, 5-D

Açıklamalar:

1. Kur'an-ı Kerim'deki bilgiler mutlak doğrudur. Vahiyle aktarılan bilgilerde herhangi bir yanlışlık ve çelişki bulunmaz.
2. Hakkında herhangi bir bilginin olmadığı konuda hüküm vermek sadece kişiyi değil toplumu da olumsuz etkiler. Çünkü yanlış bilgi veya yargılar insanlar arasında güven duygusunun zedelenmesine neden olabilir.
3. Her bilgi kaynağı aynı derecede **doğru ve güvenilir** değildir. Bilgiye ulaşırken kaynakların güvenilirliğini sorgulamak ve doğruluğunu kontrol etmek gerekir.
4. İnsan sahip olduğu her nimetin değerini bilmeli, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanmalı, **sorumluluk** bilinciyle hareket etmelidir.
5. İnsanın kendisine ve topluma faydası olmayan işlerle uğraşmaması ve zamanını boşa harcamaması gerekmektedir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

İnsanın duyular yoluyla algılayabildiği varlıklardan oluşan âlem şهادet âlemi, akıl ve duyular yoluyla algılanamayan varlıkların oluşturduğu âlem de gayb âlemi olarak isimlendirilmektedir.

Aşağıda verilen örneklerin hangi âleme uygun olduğunu belirleyerek kutucuklara “X” işareti koyunuz.

Örnekler	Şهادet âlemi	Gayb âlemi
1. İnsanın gözle görülebilen nesneleri ayırt edebilmesi		
2. Gelecekte yaşanılacak olayları Allah'ın (cc) bilmesi		
3. Kişinin belli desibeldeki sesleri duyabilmesi		
4. Ölümünden sonra dirilişin gerçekleşmesi		
5. İnsanın bilimsel araştırmalar yapabilmesi		

Geri Bildirim:

Bu geri bildirim sayesinde kendi cevabınızı kontrol edebilir, hatalarınızı düzelterek öğrenmenizi pekiştirebilirsiniz.

1. Şهادet âlemi, 2. Gayb âlemi, 3. Şهادet âlemi, 4. Gayb âlemi, 5. Şهادet âlemi

Açıklamalar:

1. İnsanın **gözle görülebilen** nesneleri ayırt edebilmesi – Şehadet âlemi:
Çünkü şehadet âlemi, insanın **duyuları yoluyla** doğrudan algılayabildiği varlıklardan oluşur.
2. Gelecekte yaşanılacak olayları Allah'ın (cc) bilmesi – Gayb âlemi:
Gelecek, insanın akıl ve duyularıyla bilemeyeceği bir alan olduğu için gayb âleminin konusudur.
3. Kişinin belli desibeldeki sesleri duyabilmesi – Şehadet âlemi:
İşitme duyusu ile algılanabilen sesler şehadet âleminin kapsamındadır.
4. Ölümden sonra dirilişin gerçekleşmesi – Gayb âlemi:
Ölüm sonrası hayat, insanın şu andaki bilgi ve deneyim alanının dışında olduğu için gayb âlemine aittir.
5. İnsanın bilimsel araştırmalar yapabilmesi – Şehadet âlemi:
Bilimsel araştırmalar, **gözlem ve deney** gibi duyulara dayalı yöntemlerle yapıldığı için şehadet âlemiyle ilgilidir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”
(İsra suresi 36. ayet)

“De ki: O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!”
(Mülk suresi 23. ayet)

İsra suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetini inceleyerek aşağıdaki 3-2-1 kartını doldurunuz.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRA SURESİNİN 36. VE MÜLK SURESİNİN 23. AYETİ		
AYETLERDE GEÇEN 3 KAVRAM		
1.	2.	3. ....
AYETLERDE GEÇEN 2 KONU		
1.	2.	
AYETLERDEN ÇIKARDIĞINIZ 1 MESAJ		
1.		

Geri Bildirim:

KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRA SURESİNİN 36. VE MÜLK SURESİNİN 23. AYETİ		
AYETLERDE GEÇEN 3 KAVRAM		
1. Sorumluluk	2. Şükür	3. Kesin Bilgi
AYETLERDE GEÇEN 2 KONU		
1. İnsanın Sorumlulukları	2. Bilgi Kaynakları	
AYETLERDEN ÇIKARDIĞINIZ 1 MESAJ		
1. İnsan, Yüce Allah'ın kendisine verdiği nimetleri doğruyu bulmak için sorumluluk bilinciyle kullanmalı ve yaratıcısına şükretmelidir.		

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki ayetleri okuyunuz ve ayetlerde geçen konuları T tablosunda uygun alana yazınız.

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”
(İsra suresi 36. ayet)

“De ki: O; sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!”
(Mülk suresi 23. ayet)

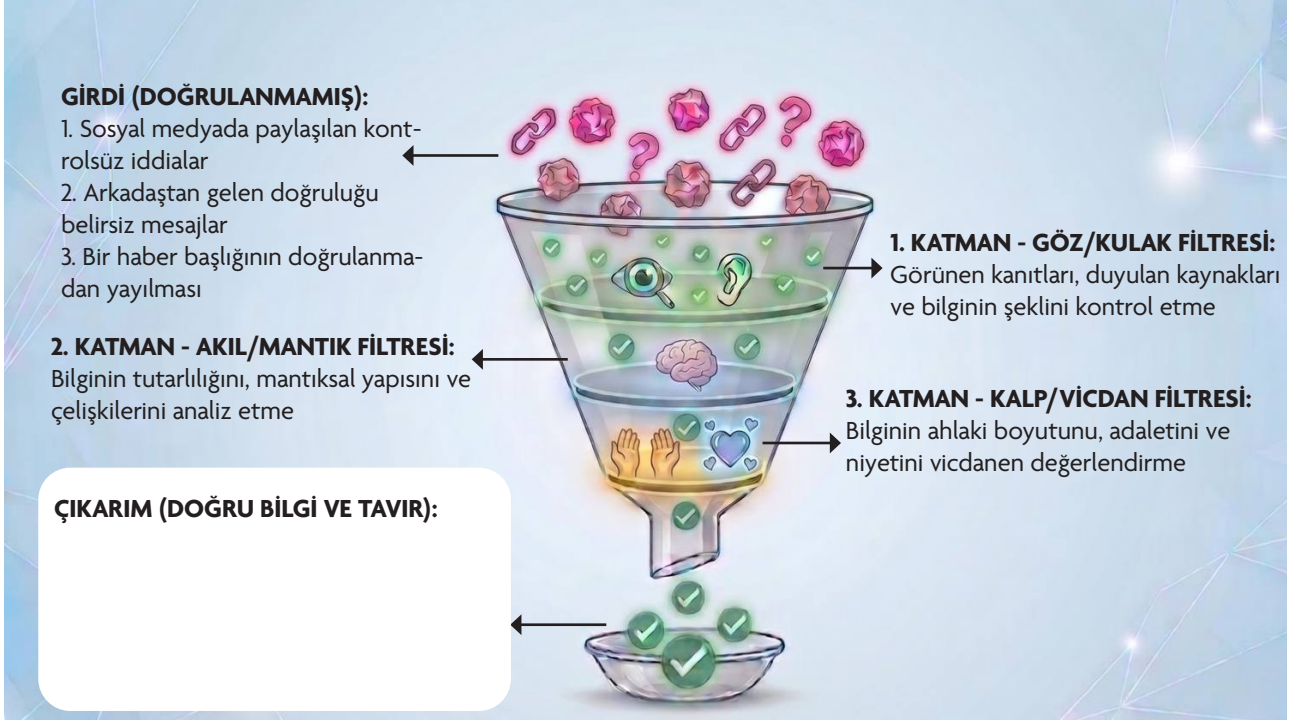
İSRA SURESİ 36. AYET	MÜLK SURESİ 23. AYET
1.	1. ....
2.	2. ....
3.	3. ....
4.	4. ....

Geri Bildirim:

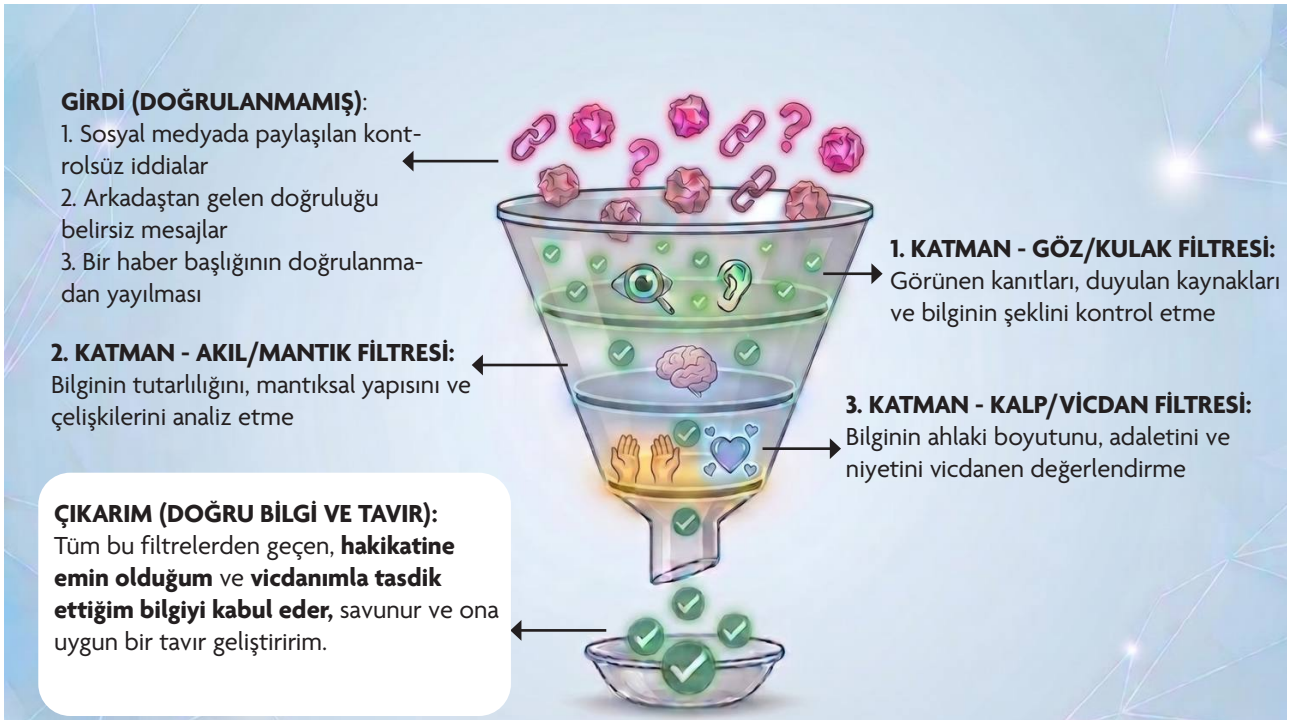
İSRA SURESİ 36. AYET	MÜLK SURESİ 23. AYET
1. Bilgiye dayanmayan söz ve davranışlardan kaçınılmalıdır.	1. İnsanın yaratıcısının Allah (cc) olduğu bilinmelidir.
2. İşitme, görme ve kalp gibi yetilerin kullanımı konusunda sorumluluk bilinci geliştirilmelidir.	2. İnsana kulak, göz ve kalp gibi organların verildiği fark edilmelidir.
3. Duyular aracılığıyla elde edilen bilgiler sorgulanarak değerlendirilmelidir.	3. Sahip olunan nimetlere karşı şükredilmelidir.
4. Davranışlar, sağlam bilgiye dayandırılmalıdır.	4. İnsana verilen duyuların birer nimet olduğu hatırlanmalıdır.

3. ETKİNLİK

Aşağıda, İsra suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetleri ışığında hazırlanan “Eleştiri Süzgeci” modelini inceleyiniz. Girdi bölümündeki doğrulanmamış bilgiler karşısında bir müminin ulaşması gereken çıkarımı bir cümleyle açıklayınız.

Geri Bildirim:

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki parçadan yararlanarak 1-3. soruları cevaplayınız.

Okul kütüphanesinde öğrencilerin haftalarca emek vererek hazırladığı proje maketi, teneffüs sonrası kırılmış hâlde bulunur. O sırada kütüphaneden telaşla çıkan öğrenciyi gören biri, “Maketi kesin o kırdı.” diyerek durumu arkadaşlarına anlatır. Oysa bu öğrenci, maketin kırıldığını fark edip öğretmene haber vermek için aceleyle çıkmıştır. Ancak olay araştırılmadan söylenti hızla yayılır ve sınıftaki herkes bu öğrenciye olumsuz davranmaya başlar.

Bu durum karşısında size rehber olacak ayetler:

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”
(İsra suresi 36. ayet)

“De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’”
(Mülk suresi 23. ayet)

4.1. Öğrencilerin İsra suresinin 36. ayetinin emrine uymadığını parçadaki hangi ifadelerden anlıyorsunuz? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

4.2. Öğrencilerin hangi davranışları Mülk suresinin 23. ayetinde insana verilen akıl ve duyular için şükretmediklerini göstermektedir?

.....

.....

.....

.....

4.3. Bu söylentiyle karşılaşsaydınız, ayetlerdeki mesajları düşünerek durumu düzeltmek için yapacağınız ilk şey ne olurdu?

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

4.1. Öğrencilerin İsra suresinin 36. ayetinin emrine uymadığını parçadaki hangi ifadelerden anlıyorsunuz? Kısaca açıklayınız.

Öğrencilerin **kesin bilgi kuralına uymadığını**, olayı **gözleriyle görmemelerine** rağmen bir öğrenciyi kütüphane kapısında görmeyi yeterli bir kanıt saymalarından ve **hiçbir somut delil olmadan “Maketi kesin o kırdı.”** diyerek duydukları **bu iddiayı yaymalarından** anlıyorum.

4.2. Öğrencilerin hangi davranışları Mülk suresinin 23. ayetinde insana verilen akıl ve duyular için şükretmediklerini göstermektedir?

Öğrenciler gözlerini olayın aslını görmek, kulaklarını suçlanan öğrencinin açıklamasını duymak ve akıllarını bu iki durumu mantıklı bir süzgeçten geçirmek için kullanmamışlardır. Allah'ın (cc) verdiği bu yetileri gerçeğe ulaşmak yerine, bir yanlış yargıyı ve iftirayı güçlendirmek için kullanmaları bu nimetlere karşı nankörlüktür.

4.3. Bu söylentiyle karşılaşsaydınız, ayetlerdeki mesajları düşünerek durumu düzeltmek için yapacağınız ilk şey ne olurdu?

Bu söylenti kulağıma gelseydi, hakkında kesin bilgi sahibi olmadığım **bu iddiayı başkalarına anlatmaz ve yaymazdım**. Ortada hiçbir somut **kanıt** veya olayı **gören** biri olmadığını, sadece birini bir yerden çıkarken görmenin o kişiyi suçlamak için yeterli olmadığını **arkadaşlarıma hatırlatırdım**. Bir **duyum üzerinden hareket etmemeleri** ve **zanla kimsenin hakkına** girmemeleri konusunda onları uyarak iftiraya ortak olmalarını **engellemeye çalışırdım**.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Aşağıdaki parçadan yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Fatih, Kur'an-ı Kerim'den İsrâ suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetlerinin anlamlarını okudu ve bazı ifadelerin altını çizdi:

“De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir (1). Ne kadar da az şükrediyorsunuz! (2)”

(Mülk suresi 23. ayet)

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığı şeyin peşine düşme (3). Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur (4).”

(İsrâ suresi 36. ayet)

Sonra da ayetlerde geçen konu ve kavramları bir araya getirmek ve altını çizdiği ifadeleri sınıflandırmak için tablolar hazırladı.

1.1. Buna göre Fatih'in oluşturduğu tabloda yer alan “Konular” ve “Kavramlar” bölümüne yazılabilecek ifadeleri aşağıdaki tabloya yazınız.

KONULAR	KAVRAMLAR

1.2. Metinde altı çizili olarak verilen ifadeleri uygun başlık altına işaretleyiniz.

İfadeler	Bilgi Edinme Süreci	Yükümlülük	Verilen Nimetler	Nimetlerin Kullanımı
1				
2				
3				
4				

2. Aşağıdaki parçadan yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Canan Öğretmen, İsrâ suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetlerinin anlamlarını işleyeceği derste öğrencilerine düşün-eşleş-paylaş etkinliği yapacağını ve nasıl ilerleyeceğini duyurdu:

İlk adım: Öğrenciler ayetlerin mealini güvenilir kaynaklardan bulur ve okur.

İkinci adım: Öğrenciler gruplara ayrılarak ayetin mesajlarıyla ilgili çıkarımda bulunarak bu çıkarımları giriş bileatine yazar.

Üçüncü adım: Öğrenciler yaptıkları çıkarımları kendi cümleleriyle ifade ederek çıkış bileatine yazar.

2.1. Buna göre öğrencilerin ilk adımda buldukları ayetleri okuyarak ayetin mesajıyla ilgili ulaşılmış olabilecekleri çıkarımları giriş bileğine yazınız.

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet)	
“De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’” (Mülk suresi 23. ayet)	
GİRİŞ BİLETİ	
İsra suresinin 36. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar: • •	Mülk suresinin 23. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar: • •

2.2. Ayetin mesajıyla ilgili ulaşılmış olabilecekleri çıkarımlarla ilgili düşüncelerinizi yazarak çıkış bileğini doldurunuz.

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet)	
“De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’” (Mülk suresi 23. ayet)	
ÇIKIŞ BİLETİ	
İsra suresinin 36. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlara ilişkin düşüncelerim: • •	Mülk suresinin 23. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlara ilişkin düşüncelerim: • •

Geri Bildirim:

1.1.

KONULAR	KAVRAMLAR
Bilgiye güvenilir ve sağlam kaynaklardan ulaşma Duyu organlarını bilinçli ve doğru kullanma Edinilen bilgileri sorgulayıcı bir bakışla değerlendirme Bilgiye dayanmadan hüküm vermekten kaçınma Doğru bilgiye ulaşmada sorumluluk bilinciyle hareket etme	Kesin bilgi Sorumluluk Şükür Nimet Kalp / Akıl Kulak ve göz Gereksiz merak

1.2.

İfadeler	Bilgi Edinme Süreci	Yükümlülük	Verilen Nimetler	Nimetlerin Kullanımı
1			✓	
2				✓
3	✓			
4		✓		

2.1. Buna göre öğrencilerin ilk adımda buldukları ayetleri okuyarak ayetin mesajıyla ilgili ulaşılmış olabilecekleri çıkarımları giriş bileatine yazınız.

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet) “De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’” (Mülk suresi 23. ayet)	
GİRİŞ BİLETİ	
İsra suresinin 36. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar: - Doğruluğu kesin olmayan, şüpheli bilgilerin ve durumların peşinden gidilmemelidir. - İnsan niyetlerinden, duyup gördüklerinden sorumludur ve bunlardan hesaba çekilecektir.	Mülk suresinin 23. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar: - İnsanı yaratan; ona iştme, görme, düşünme ve hissetme yetilerini veren Yüce Allah'tır. - İnsanlar, kendilerine verilen bu yetilere karşı çoğunlukla yeterince şükretmemektedir.

2.2. Ayetin mesajıyla ilgili ulaşılmış olabilecekleri çıkarımlarla ilgili düşüncelerinizi yazarak çıkış bileтини doldurunuz.

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.” (İsra suresi 36. ayet) “De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’” (Mülk suresi 23. ayet)	
ÇIKIŞ BİLETİ	
İsra suresinin 36. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar ilgili düşüncelerim: - Çevremden duyduğum veya sosyal medyada izlediğim her habere hemen inanmamalıyım, önce haberin doğruluğunu araştırmalıyım. - Gözüm, kulağım ve aklım benim sorumluluğumdadır. Bu nedenle onları yalan yanlış şeyler için değil, doğru ve faydalı şeyler için kullanmaya dikkat etmeliyim.	Mülk suresinin 23. ayetinin mesajından ulaştığım çıkarımlar ilgili düşüncelerim: - Sahip olduğum görme, duyma ve düşünme yetilerim bana verilmiş çok değerli emanetlerdir. - Bu yetilerimi doğruyu bulmak, iyilik yapmak için kullanarak Yüce Allah'a olan şükürümü göstermeliyim.

YANSITICI YAZI

Etkinlikleri yaparken dikkatimi en çok çeken ayet veya hadis .....

.....

.....

.....

Yaptığım etkinliklerde karşılaştığım zorluklar nelerdi? Anlamakta güçlük çektiğim bir nokta var mıydı?

.....

.....

.....

Yaptığım etkinliklerden önce düşüncelerim nasıldı?

Eskiden .....

..... diye düşünürdüm.

Etkinliklerden sonra düşüncelerim nasıl değişti?

Şimdi biliyorum ki .....

.....

.....

Bu konuyu daha derinlemesine öğrenmek için hangi soruları sormaya devam etmeliyim?
Merak ettiğim yeni şeyler nelerdir?

.....

.....

.....

Bu konuyla ilgili öğrendiklerimi günlük yaşamda nasıl kullanabilirim?

.....

.....

.....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikleri yaparak öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: İSRA SURESİ 36 VE MÜLK SURESİ 23. AYETLER

“Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığı şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”

(İsra suresi 36. ayet)

İnsan duyular, akıl ve haberler yoluyla bilgi edinir. Elde ettiği bu bilgiler onun duygu, düşünce ve davranışlarını etkiler. Bu nedenle bilgilerin doğru olması çok önemlidir. Çünkü yanlış bilgiler hem kişiye hem de topluma zarar verir.

Kur'an'da göz, kulak ve kalp gibi bilgi kaynaklarının doğru kullanılması gerektiği belirtildiği gibi insanın edindiği bilgilerden sorumlu olduğu da ifade edilmiştir. Faydasız işlerle meşgul olmak yerine, kişiye ve topluma yararlı ya da yarar sağlayacak bilgilere yönelmek tavsiye edilmiştir. Tecessüs anlamına gelen başkalarının özel hayatını araştırmak yasaklanmıştır. Güvenilir olmayan kişilerden gelen haberlerin doğruluğu araştırılmadan bunların kabul edilmemesi istenmiştir.

“De ki: ‘O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!’”

(Mülk suresi 23. ayet)

Allah'ın (cc) yarattığı en değerli varlık olan insana kulak, göz ve kalp gibi nimetler verilmiştir. Bu bilgi kaynaklarının insana verilmesi Allah'ın (cc) lütfunun ve kudretinin bir göstergesidir. Böylece insan, kendisine verilen sayısız nimetlerin farkında olmalı ve onları yerinde kullanarak Allah'a (cc) şükretmelidir.

Şükür, insanın Allah'ın (cc) nimetlerine karşı minnettarlığını söz ve davranışlarıyla göstermesidir. Sadece dille değil davranışlarla da şükredilebilir. Örneğin zenginliğin şükrü elindekileri ihtiyaç sahipleriyle paylaşmaktır. İnsan, sahip olduğu nimetlerin emanet olduğunu bilmeli ve onları Allah'ın (cc) rızasına uygun biçimde kullanmalıdır.

ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında Allah'ın (cc) varlığına işaret eden delillerin temel özelliklerini tanıyacak, doğadaki düzen ve uyumu inceleyerek yaratılışa dair çıkarımlar yapabileceksiniz. Gözlem yaparak varlıklar arasındaki ilişkileri kavrayabilecek ve inanç-bilgi-davranış bütünlüğünü öğreneceksiniz.

Bunları Biliyor musunuz?

- Doğadaki muhteşem düzenin kuşların göç yolundan su döngüsüne, organlarımızın işleyişinden yıldızların hareketine kadar bir amaç ve ölçüye göre işleminin Allah'ın (cc) varlığına bir delildir.
- İnsan zihnindeki “mükemmel varlık” düşüncesinin sadece hayal gücünün ürünü değil felsefede Allah'ın (cc) varlığına işaret eden bir delil olarak kabul edilir.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

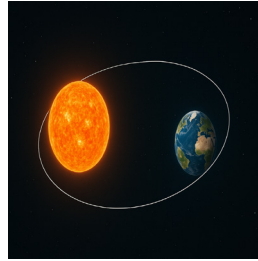
Aşağıda verilen bilgileri okuyunuz.

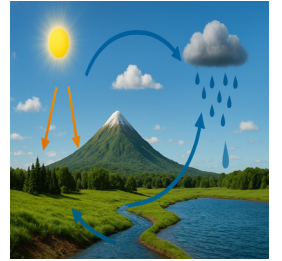
Kar tanelerinin birbirinden farklı geometrisi

İnsan gözünün mükemmel yapısı

Dünya'nın Güneş'e uzaklığı

Su döngüsü

Verilen görsel içeriklerinin Allah'ın (cc) kudreti hakkında ne düşündüğünüzü kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

Geri Bildirim:**Kar tanesi için örnek cevap:**

Her bir kar tanesinin farklı ama kusursuz bir düzene sahip olması, Allah'ın (cc) sınırsız kudretini ve yaratıcılığını gösterir.

İnsan gözü için örnek cevap:

Gözün çok karışık ama düzenli bir yapıya sahip olması Allah'ın (cc) her şeyi kusursuz yarattığını düşündürür. Çok küçük yapılardan oluşmasına rağmen görme gibi karmaşık bir görevi yerine getirmesi, Allah'ın (cc) ilminin ve hikmetinin bir yansımasıdır.

Dünya-Güneş uzaklığı için örnek cevap:

Dünya'nın yaşam için Güneş'e en uygun mesafede olması, evrende her şeyin ölçü ve dengeyle yaratıldığını ve bunun bilinçli olduğunu gösterir.

Su döngüsü için örnek cevap:

Su döngüsünün hiç durmadan işlemesi Allah'ın (cc) kurduğu düzeni hatırlatır. Allah'ın (cc) canlıları gözettiğini ve rahmetinin her an sürdüğünü gösterir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

“Kusursuz Denge” belgeselinin de ortaya koyduğu gibi evrenin genel yasalarından tutun da günlük yaşantımızın en küçük detaylarına kadar her yerde kusursuz bir ölçü ve düzen hüküm sürmektedir. Gezegenlerin yörüngelerinde kalmasını sağlayan fizik kanunları gibi modern şehir yaşamımız da sosyal ve bilimsel yasalara tabidir. Trafik akışındaki bir kural ihlali veya mühendislik hatası, anında karmaşaya yol açar. Tıpkı doğada oksijen-karbondioksit dengesinin hayati olması gibi biz de günlük hayatımızda kaynak yönetiminde ve tüketimde sürdürülebilirlik sağlamak zorundayız. Bu düzeni; trafikte kurallara uyarak, işlerimizi zamanında teslim ederek ya da bir ekip içinde uyumla çalışarak günlük pratiklerimize taşıyoruz. Doğanın işleyişindeki bu amaçlılık ve ritim bizim verimli, güvenli ve karmaşadan uzak bir hayat sürmemiz için temel ilham kaynağıdır.

Parçada doğadaki kusursuz düzenin günlük hayatımızdaki kurallı ve dengeli yaşamla nasıl ilişkilendirildiğine dair örnekler verilmiştir. Bu parçaya göre aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önergeler doğru ise “D” harfini, yanlış ise “Y” harfini işaretleyiniz.

Önergeler	D	Y
1. Doğadaki düzen kozmik olaylarla sınırlıdır.		
2. Doğadaki düzen insanın dengeli bir yaşam sürmesi için ona yol gösterici olabilir.		
3. Ekipteki uyumsuzluk, işlerin daha etkili ilerlemesini sağlar.		
4. Evrendeki fiziksel düzenle insanların kurduğu şehir yaşamındaki düzen arasında benzer bir uyum vardır.		
5. Belgeselde evrendeki düzenin tesadüf eseri olduğu vurgulanır.		

Geri Bildirim:

Önermeler	D	Y
1. Doğadaki düzen kozmik olaylarla sınırlıdır.		X
2. Doğadaki düzen insanın dengeli bir yaşam sürmesi için ona yol gösterici olabilir.	X	
3. Ekipteki uyumsuzluk, işlerin daha etkili ilerlemesini sağlar.		X
4. Evrendeki fiziksel düzenle insanların kurduğu şehir yaşamındaki düzen arasında benzer bir uyum vardır.	X	
5. Belgeselde evrendeki düzenin tesadüf eseri olduğu vurgulanır.		X

Açıklamalar:

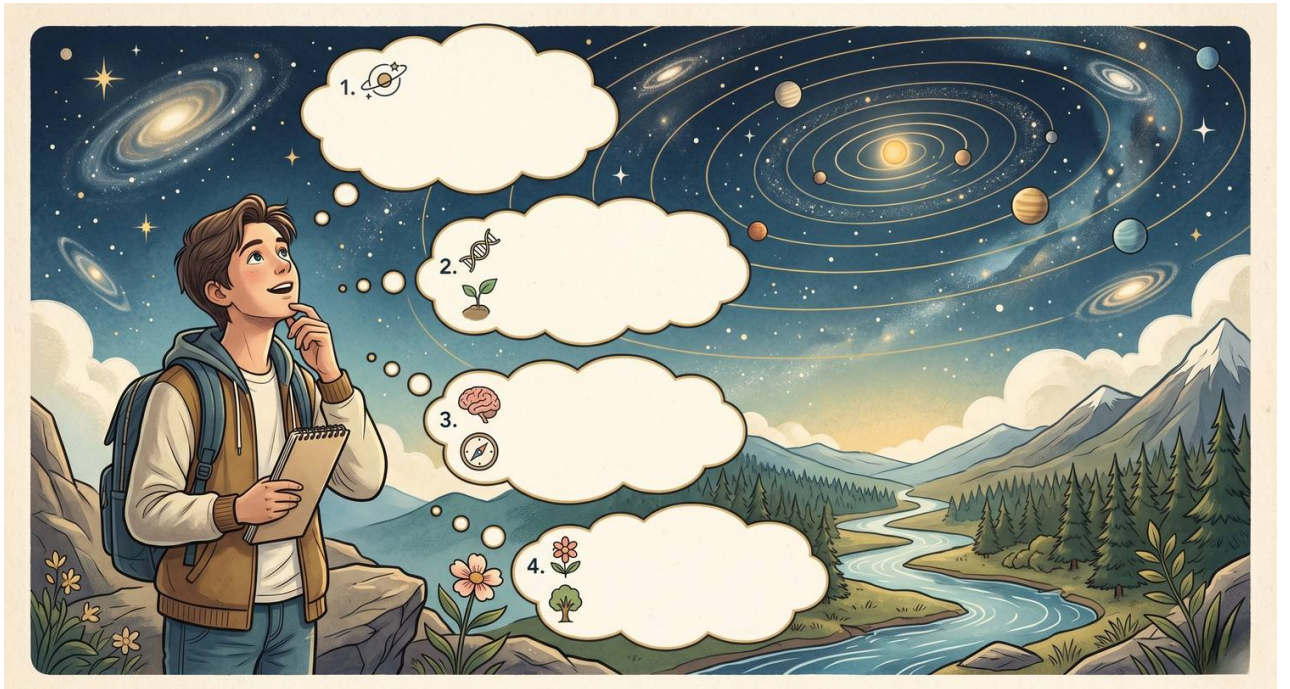
- Doğadaki düzen yalnızca evrenle sınırlı değildir. Bu düzen canlıların yapısında ve ekosistemlerde de görülür. Bu nedenle önerme yanlıştır.
- Doğadaki denge, insanlara uyumlu ve ölçülü yaşam konusunda örnek olur. **Bu nedenle önerme doğrudur.**
- Uyumsuzluk iş birliğini ve verimliliği azaltır. Bu nedenle önerme yanlıştır.
- Her ikisinde de kurallar ve denge bulunur. **Bu nedenle önerme doğrudur.**
- Belgeselde evrendeki düzenin ölçü ve yasalarla olduğu anlatılır. Bu nedenle önerme yanlıştır.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki görseli ve açıklamaları inceleyiniz. Evrenin kusursuz işleyişine dair merak ettiğiniz soruları tablodaki alanlara yazınız.

Gözlem Alanı	Merak Ettiklerim
1. Kozmik Düzen: (Yıldızlar, gezegenler, gece-gündüz)	
2. Canlılar Âlemi: (Ekosistemin işleyişi, bitkilerin büyümesi)	
3. İnsan Mucizesi: (Organların uyumu, düşünme yetisi)	
4. Zihinsel Kavramlar: (Mükemmel varlık düşüncesi, vicdan)	

Geri Bildirim:

Gözlem Alanı	Merak Ettiklerim
1. Kozmik Düzen: (Yıldızlar, gezegenler, gece-gündüz)	Gezegenler yörüngelerinden sapmadan nasıl hareket eder?
2. Canlılar Âlemi: (Ekosistemin işleyişi, bitkilerin büyümesi)	Su döngüsü canlılara nasıl sürekli hayat sağlar?
3. İnsan Mucizesi: (Organların uyumu, düşünme yetisi)	Göz kusursuz şekilde nasıl görür?
4. Zihinsel Kavramlar: (Mükemmel varlık düşüncesi, vicdan)	Zihindeki mükemmel varlık düşüncesinin kaynağı nedir?

Eğer **kozmetik düzen** hakkında sorular sorduysanız, evrenin sonradan yaratıldığını ve bir başlangıcı olduğunu savunan **Kozmolojik Delil'e** (Hudus) kapı araladınız demektir.

Canlılar âlemi ve insan mucizesi üzerine yoğunlaştıysanız; bu her şeyin bir ölçü, denge ve amaç içinde yaratıldığını vurgulayan **Teleolojik Delil'i** (Gaye ve Nizam) merak ettiğinizi göstermektedir.

Zihinsel kavramlar ve insanın iç dünyasına dair sorularınız var ise, zihnimizdeki kusursuz varlık düşüncesini temel alan **Ontolojik Delil** (Ekmel Varlık Düşüncesi) ile doğrudan ilişki kurdunuz demektir.

2. ETKİNLİK

Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğretmen, öğrencilere doğadaki mucizelerle ilgili bir belgesel izletmiştir. Belgeselde bal arılarının peteklerini kusursuz bir altıgen şeklinde inşa ettiği anlatılmaktadır. Ali şaşkınlıkla: "Hayret! Sanki hepsi işini iyi bilen bir mühendis gibi." der. Ayşe ise "Arıların geometri bilmeleri imkânsız. Peki, bu kusursuz matematiği onlara kim öğretti?" diyerek sorgulamaya başlar.

Ayşe ve Ali'nin yerinde olduğunuzu hayal ediniz. Ekranda gördüğünüz bu arı mühendisliğindeki **Teleolojik Delil'i** sorgulamak için aşağıdaki 3N1K etkinliğinde konu başlığına uygun sorular oluşturarak yazınız.

3N1K

NASIL?

.....

.....

.....

.....

.....

NİÇİN?

.....

.....

.....

.....

.....

NEDEN?

.....

.....

.....

.....

.....

KİM?

.....

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

3 N 1 K

NASIL?

Geometri eğitimi almayan küçücük arılar, en az balmumuyla en fazla balı depolayacak bu kusursuz altıgeni nasıl oluşturur?

NİÇİN?

Arıların bu kusursuz mühendisliği doğadaki ekolojik dengeye ve insanlığa hizmet etmesi bakımından niçin bu kadar önemlidir?

NEDEN?

Arılar neden altıgen yapıyı tercih ediyor?

KİM?

Arılara bu yeteneği ve ilhamı doğuştan kodlayan eşsiz tasarımcı kimdir?

3. ETKİNLİK

Masanızda saha araştırmacılarından (uzay bilimciler, biyologlar, psikologlar) doğaya ve insana dair gelen dört farklı rapor bulunuyor. Göreviniz, raporları inceleyip verileri Yüce Allah'ın varlığına işaret eden delil türleriyle eşleştirmektir.

Aşağıdaki görselde bulunan rapor numaralarını ilgili klasörün üzerine yazınız.

Rapor 1:

Dünya'yı saran atmosfer ve ozon tabakası Güneş'ten gelen zararlı ışınları tam kararında süzerek tıpkı akıllı bir kalkan gibi yeryüzündeki yaşamı korur.

Rapor 2:

Evren ezelden var olmuştur, bir ilk hareket ve başlangıç noktası vardır.

Rapor 3:

İnsan, zorluklar karşısında dua ettiğinde kalbinde o derin, açıklanamaz iç huzuru hisseder.

Rapor 4:

Hiçbir insan sonsuzluğu ve kusursuzluğu görmediği hâlde, zihninde "en mükemmel varlık" fikri doğuştan bulunur.

Ontolojik Delil

.....

Dini Tecrübe Delili

.....

Kozmolojik Delil

.....

Teleolojik Delil

.....

Geri Bildirim:**Rapor 1:**

Dünya'yı saran atmosfer ve ozon tabakası Güneş'ten gelen zararlı ışınları tam kararında süzerek tıpkı akıllı bir kalkan gibi yeryüzündeki yaşamı korur.

Rapor 2:

Evren ezelden var olmuştur, bir ilk hareket ve başlangıç noktası vardır.

Rapor 3:

İnsan, zorluklar karşısında dua ettiğinde kalbinde o derin, açıklanamaz iç huzuru hisseder.

Rapor 4:

Hiçbir insan sonsuzluğu ve kusursuzluğu görmediği hâlde, zihninde "en mükemmel varlık" fikri doğuştan bulunur.

Ontolojik Delil

4

Dini Tecrübe Delili

3

Kozmolojik Delil

2

Teleolojik Delil

1

Açıklamalar:

Kozmolojik Delil: Evrenin bir başlangıcı olduğu ve hiçbir şeyin kendi kendine var olamayacağı gerçeğinden hareketle "İlk Sebep"e ulaşma yolculuğudur.

Teleolojik Delil: Doğadaki kusursuz nizamı, hücreden galaksilere kadar her şeyin bir amaçla tasarlandığını **fark etme** disiplini.

Ontolojik Delil: Dış dünyadan bağımsız olarak, sadece **zihnimizdeki "Mükemmel Varlık"** kavramının kaynağını sorgulayarak **Allah'ın (cc)** varlığına ulaşmaktır.

Dini Tecrübe Delili: Bilginin ötesine geçip **insanın kalbinde hissettiği o derin huzur** ve **Yüce Allah ile özel bağdır.**

4. ETKİNLİK

Kâinatın düzeni ve insanın varoluşundaki delilleri birleştirerek çıkarım yapma sırası sizde. Aşağıdaki metni, felsefi ve dini bir bakış açısıyla akıl yürüterek tamamlayınız.

İNCELEME SONUCUM

Bugün Ulaştığım Çıkarımlar

Evrenin rastgele bir patlamayla oluşmasını değil de bir başlangıcının olmasını, arıların veya gezegenlerin şaşırtıcı bir amaç ve ölçüyle hareket etmesini, zihnimdeki kusursuzluk fikriyle kalbimdeki manevi duyguları bir bütün olarak incelediğimde şu çıkarıma ulaşıyorum:

Evrendeki bu muazzam düzen tesadüflerle açıklanamaz. Çünkü

Bu nedenle, tüm bu deliller bana

Geri Bildirim:

İNCELEME SONUCUM

Bugün Ulaştığım Çıkarımlar

Evrenin rastgele bir patlamayla oluşmasını değil de bir başlangıcının olmasını, arıların veya gezegenlerin şaşırtıcı bir amaç ve ölçüyle hareket etmesini, zihnimdeki kusursuzluk fikriyle kalbimdeki manevi duyguları bir bütün olarak incelediğimde şu çıkarıma ulaşıyorum:

Evrendeki bu muazzam düzen tesadüflerle açıklanamaz. Çünkü

Aklı ve bilinci olmayan varlıkların kendi kendilerine böylesine kusursuz bir matematiği, amacı ve dengeyi kurmaları imkânsızdır. Her sistem, o düzeni kuran bir iradeyi gerektirir.

Bu nedenle, tüm bu deliller bana

Evrenin kendi kendine var olmadığını; sonsuz ilim, irade ve kudret sahibi Yüce Allah'ın bilinçli ve amaçlı bir eseri olduğunu göstermektedir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Aybüke izlediği bir ders videosunda Dünya ile Güneş arasındaki mesafenin hassas bir dengeye sahip olduğunu öğrenir. Dünya Güneş'e biraz daha yakın olsaydı her şey yanar, biraz daha uzak olsaydı donardı. Aybüke bu videoyu izledikten sonra: "Bu muazzam sistem rastgele oluşmuş olamaz..." sonucuna ulaştı. Aybüke, evrendeki bu şaşmaz düzenin (gaye ve nizamın) sadece gezegenler arasında değil, varlık âleminin farklı katmanlarında da olup olmadığını merak etmeye başladı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, Aybüke'nin merak ettiği sorulardan biridir?

- A) Zihnimizdeki yetkin varlık düşüncesinin kaynağı nedir?
- B) Madde âlemindeki bu sürekli değişimin başlatıcısı kimdir?
- C) İnsanın içindeki ahlak ve adalet duygusu nasıl açıklanabilir?
- D) Evrendeki uyum, canlıların biyolojik yapısında da geçerli midir?
- E) Yüce Allah'a karşı yerine getirmemiz gereken ibadetler nelerdir?

2. Ali okuduğu bir kitapta evrenin genişlediğini, gezegenlerin dengeli hareket ettiğini ve yaşamın atmosferdeki hassas ölçülere bağlı olduğunu öğrenir. Bu bilgiler üzerine evrenin varoluşu ve kaynağı hakkında düşünmeye başlar.

Buna göre, Ali'nin aşağıdaki sorulardan hangisini sorması beklenmez?

- A) İnsan, Yüce Allah'a olan şükrünü hangi ibadetlerle göstermelidir?
- B) Atomların bir araya gelerek yaşamı kendiliğinden oluşturması mümkün müdür?
- C) Varlığı ve yokluğu eşit ihtimal dâhilinde olan bu gezegenleri var eden güç nedir?
- D) Yaratılmış olan bu evrenin değişmeyen bir başlatıcısı olmak zorunda değil midir?
- E) Galaksilerin düzenli ve uyum içinde hareket etmesini sağlayan yasa kimin eseridir?

3. Aşağıdaki parçadan yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Lise öğrencisi Fatih, biyoloji dersinde bitkilerde ve deniz kabuklarında "Altın Oran" adı verilen matematiksel bir düzen olduğunu öğrenir. Doğada yaptığı gözlemlerde çam kozalağı ve ayçiçeğinde de aynı matematiksel düzeni fark eder. Araştırdığında bunun "Fibonacci dizisi" ile açıklandığını öğrenir ve bunu evrendeki diğer fizik kanunlarıyla birlikte düşünür.

3.1. Fatih'in doğada gözlemlediği "Altın Oran" ve "Fibonacci dizisi"nin, Allah'ın (cc) varlığının delillerinden hangisi veya hangileriyle ilişkili olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3.2. Fatih'in yaptığı bu gözlemlerden hareketle evrenin var oluşu, işleyişi ve bir yaratıcının gerekliliği hakkında nasıl bir çıkarıma ulaşılabileceğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

1. Cevap: D şıkkı

Açıklama:

Aybüke'nin gezegenler arasındaki hassas dengeyi **tefekkür etmesi, onu Gaye ve Nizam deliline** ulaştırmıştır. Merakını gidermek için soracağı yeni sorunun da aynı eksende olması beklenir. Diğer seçenekler felsefi olarak **farklı delilleri** (Ontolojik, Kozmolojik vb.) veya **doğrudan ibadetleri** sorgular. **D şıkkı ise, uzaydaki bu muazzam uyumun** canlıların biyolojisinde de **geçerli olup olmadığını** araştırır.

2. Cevap: A şıkkı

Açıklama:

Evrendeki kusursuz düzeni incelemek, akli doğrudan yaratıcının varlığını **sorgulamaya götürür**. Ancak Yüce Allah'a şük-rümüzü **hangi ibadetlerle sunacağımız**, akli kullanmanın yanında **vahiy yoluyla öğrenilen pratik bir konudur**. Ali'nin evrenin sırrını aradığı o **felsefi tefekkür anında ibadetlerin şeklini** sorgulaması **beklenmez**. Çünkü önce akıl ve kalp yaratıcıyı bulur, sonra beden O'na nasıl teşekkür edeceğini öğrenir.

3.

3.1

Açıklama:

Fatih'in doğada gözlemlediği **altın oran, Fibonacci dizisi ve fizik yasaları Teleolojik Delil (Gaye ve Nizam Delili)** ile ilişkilidir. Çünkü bu delil, evrendeki hiçbir şeyin rastgele olmadığını; her şeyin ince bir hesap, kusursuz bir ölçü ve **belirli bir amaç** doğrultusunda var olduğunu savunur. Bitkilerde, deniz kabuklarında, çam kozalağındaki ve ayçiçeğindeki bu **matematiksel tasarım** tesadüflerle açıklanamayacak kadar düzenlidir ve **evrendeki nizamı** kanıtlar.

3.2

Açıklama:

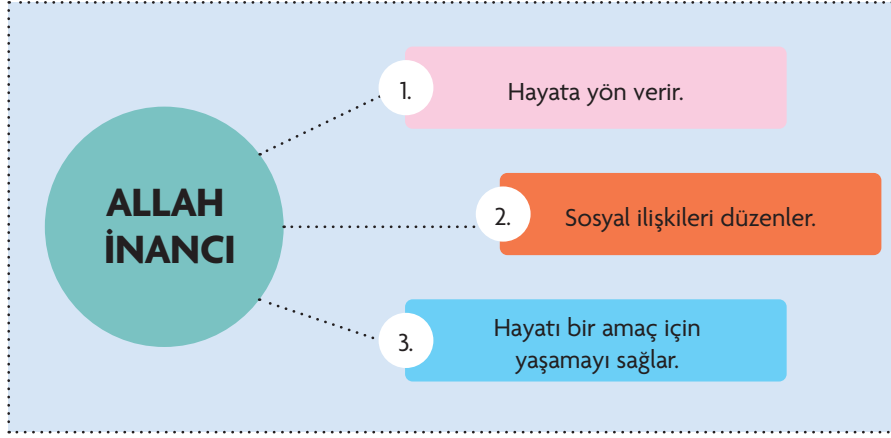
Eğer doğada kusursuz işleyen bir matematik ve sanat varsa bu matematiği kurgulayan ve bu sanatı icra eden **üstün bir akıl da** olmalıdır. Bilinçsiz doğa kanunları veya tesadüfler, **kendi başlarına** böyle bir geometriyi var edemez. Tıpkı harika bir mimari eserin arkasında usta bir mimar olması gerektiği gibi evrendeki bu hassas denge ve ölçü de sonsuz ilim, irade ve kudret **sahibi bir yaratıcının yani Allah Teala'nın varlığını zorunlu kılar**. Dolayısıyla **evren** kendi **kendine var olmamış, bilinçli bir şekilde tasarlanmış** ve her an yönetilen bir bütündür.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

ALLAH'IN VARLIĞININ DELİLLERİ

İnsan fitratındaki merak duygusu, çevresini ve etrafında gelişen olayların nedenlerini öğrenmek ister. “Beni kim yarattı?”, “Niçin yaratıldım?”, “Hayatın anlamı nedir?” gibi sorular Allah'ın (cc) varlığıyla ilgilidir.

Allah'ın Varlığını Gösteren Deliller**1. Kozmolojik Delil**

Evrenden hareketle Allah'ın (cc) varlığını ispatlar. Temel düşünce şudur: Her hareket edenin bir hareket ettiricisi vardır.

Hudus Delili: Kozmolojik delilin içinde barındırdığı bir delildir. Âlem değişmektedir. Her değişen sonradan meydana gelmiştir ve yaratıcıya ihtiyaç duyar, bu yaratıcı ise Yüce Allah'tır.

Kur'an-ı Kerim ve Hadislerde Vurgusu: Evren sonradan yaratılmıştır, Allah (cc) her şeyin başlangıcıdır.

Örnekler: Gece-gündüz, mevsimler, evrenin düzenli işleyişi

2. Teleolojik Delil (Gaye ve Nizam)

Teleoloji: Varlığı amaçlılık yönüyle açıklama çabasıdır. Evrenin düzeni ve varlıklardaki “amaçlılık” yaratıcıya işaret eder.

Kur'an-ı Kerim'deki Örnekleri:

- “Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık.” (Kamer suresi 49. ayet)
- “Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O'dur...” (Mülk suresi 3. ayet)
- “O, göklerden sizin için su indirendir. İçilecek su onandır. Hayvanlarınızı otlatığınız bitkiler de onunla meydana gelir.” (Nahl suresi 10. Ayet)

Doğadaki Örnekler:

- Bitkiler, hayvanlar, kuşlar, su döngüsü
- İnsan vücudu, organları
- Güneş, ay, rüzgâr gibi doğal düzenler

3. Ontolojik Delil

İnsan zihnindeki ekmel/mükemmel varlık düşüncesi temel alınır. Zihnimizdeki kusursuz varlık düşüncesi, insanın kendi ürettiği bir şey değildir. Bu düşüncenin kaynağı Yüce Allah'tır.

Kur'an-ı Kerim'deki Örneği: "Kesin olarak inananlar için yeryüzünde ve kendi nefislerinizde birçok alametler vardır. Hâlâ görmüyor musunuz?" (Zariyat suresi 20. ayet)

4. Dini Tecrübe Delili

Allah'ın (cc) varlığı, insanın manevi deneyimleri üzerinden de anlaşılır. İnsan, Allah'a (cc) yakın olduğunu hisseder, O'na yönelir. Bu tecrübeler başkalarına aynen aktarılamaz.

"Yaşamayan bilmez."

Kozmolojik Delil: Evrenin başlangıcı ve düzenli işleyişi

Teleolojik Delil: Bitkilerin, hayvanların ve gök cisimlerinin düzeni

Ontolojik Delil: İnsan zihninde bulunan mükemmel varlık düşüncesi

Dini Tecrübe Delili: İnsanların kalplerinde hissettikleri derin inanç ve tecrübeler

ALLAH'I İSİM VE SIFATLARIYLA TANIMAK

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, Allah'ı (cc) isim ve sıfatlarıyla tanımanın anlamını ve bunun kulluk bilinci üzerindeki etkisini fark ederek aşağıdaki sorular üzerinde düşünme fırsatı bulacaksınız.

Aşağıdaki sorular, “Allah'ı İsim ve Sıfatlarıyla Tanımak” konusunu farklı yönleriyle değerlendirebilmeniz için hazırlanmıştır:

- Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını tanımak insanın Allah (cc) ile olan ilişkisini nasıl etkiler?
- İnsanın ibadet anlayışını ve sorumluluk bilincini nasıl şekillendirir?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi amaçlıyoruz.

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadeler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Evren incelendiğinde hiçbir varlığın kendi kendine var olamadığını ve varlığını tek başına sürdüremediği açıkça görülür.		
2. Kâinata gözlemlenen uyum ve düzen âlemin yüce bir varlığın eseri olduğunun açık işaretleridir.		
3. Allah'ın (cc) varlığını akli ve nakli delillerle temellendirmek insanın fitratına uygun bir yaklaşımdır.		
4. İnanç, soyut bir alan olduğu için akılla temellendirilmesi mümkün değildir.		
5. Dini tecrübe yoluyla yaşanan hislerin başkalarına olduğu gibi aktarılması mümkündür.		
6. Hudus deliline göre, değişen her şey sonradan var edilmiş olup bir yaratıcıya ihtiyaç duyar.		
7. Ontolojik delil, Allah'ın (cc) varlığını evrendeki gözlemlerden ve deneysel bulgulardan hareketle temellendiren bir yaklaşımdır.		

Geri Bildirim:

1D, 2D, 3D, 4Y, 5Y, 6D, 7Y

Açıklamalar:

1. Evrenin varlığı ve düzeni, kendi kendine ortaya çıkmış olamaz. Her varlık, varlığını sürdürebilmek için Allah'ın (cc) **yaratmasına ve kudretine** muhtaçtır.
2. Evrendeki ölçü, denge ve uyum; varlıkların rastlantısal değil **bilinçli bir iradeyle** yaratıldığını gösteren önemli delillerdir. Kur'an-ı Kerim'de bu düzen, Allah'ın (cc) **ilim ve kudretinin** bir yansıması olarak açıklanır.
3. İnsan; yaratılış gereği düşünme, araştırma ve delillere dayanma eğilimindedir. Bu nedenle Allah'ın (cc) varlığını **hem akılla hem de vahiy kaynaklarıyla temellendirmek** insanın fitratıyla uyumludur.
4. İnanç her ne kadar soyut bir alan olsa da akıl yürütme, delillendirme ve düşünme yoluyla temellendirilebilir. Kur'an da insanı **tefekür etmeye, gözlem yapmaya ve aklını kullanmaya** teşvik eder.
5. Dinî tecrübe, tamamen bireysel ve öznel bir yaşantıdır. Kişi iç dünyasında hissettiğini başkalarına aynı yoğunluk ve derinlikle aktaramaz. Bu nedenle ifade yanlış, dinî tecrübe tam anlamıyla başkasına aktarılabilir bir durum değildir.
6. Hudus delili, **varlıkların sonradan meydana geldiğini** ve yoktan var olamayacağı için bir yaratıcıya muhtaç olduğunu savunur. Evrenin sürekli değişmesi de onun başlangıçlı ve yaratılmış olduğuna işaret eder.
7. Ontolojik delil, Allah'ın (cc) varlığını deney ve gözleme dayanarak açıklamaz. Bu yaklaşım, **akıl yürütme ve düşünme yoluyla** bir sonuca ulaşmaya çalışır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Ceylin ve Zeynep, derste işlenen "Allah'ı Tanımak" konusunu konuşmaktadır.

Evrenin düzeni Allah'ın (cc) varlığına işaret ediyor. Bunu fen bilimleri dersinde de görüyoruz.

Evet, ama öğretmen "Allah'ı (cc) tanımak sadece O'nun varlığını bilmek değildir." demişti. O kısmı tam anlamadım.

Şöyle düşün: Bir kişinin var olduğunu bilirsin ama onu tanımak için özelliklerini öğrenmen gerekir. Allah'ı (cc) tanımak da O'nun isim ve sıfatlarını bilmekle olur.

Peki, Allah'ı (cc) nasıl tanıyabilirim?

a. Ceylin'in yerinde siz olsanız Zeynep'in sorusunu nasıl yanıtlarsınız?

.....

.....

.....

b. Fen bilimleri veya diğer derslerde öğrendiğiniz hangi kavramlar, evrendeki düzeni fark etmenize yardımcı olur? Bir örnek yazınız.

.....

.....

.....

c. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını bilmek, O'nu tanımaya nasıl katkıda bulunur?

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

a. Allah'ı (cc); O'nun **Kur'an-ı Kerim'de bildirilen isim ve sıfatlarını öğrenerek, kâinattaki düzeni inceleyerek ve peygamberlerin öğretilerini okuyarak** tanıyabilirsin.

b. Fen bilimleri dersinde öğrenilen atom yapısındaki denge, gezegenlerin yörüngesi ya da ekosistemdeki uyum; **evrende düzen ve ölçü olduğunu** fark etmeme yardımcı olur.

c. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını bilmek; O'nun **kudretini, rahmetini, ilmini ve her şeyi kuşattığını** anlamamı sağlar. Böylece O'nu sadece varlığıyla değil nitelikleriyle de tanırım.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki ayet ve hadislerde altı çizili bölümleri inceleyiniz. Bu ifadelerin Yüce Allah'ın bir ismi mi yoksa sıfatı mı olduğunu tablodaki uygun alana işaretleyiniz.

Ayet ve Hadis
1. "Şüphesiz <u>rızkı veren</u> , <u>sarsılmaz gücün sahibi</u> olan yalnızca Allah'tır." (Zariyat suresi 58. ayet)
2. "... Siz yerdekilere merhamet edin ki gökteki de size <u>merhamet etsin</u> ." (Ebu Davud, "Edeb", 58)
3. "Allah'ım! Sen <u>affedicisin</u> , Kerim'sin, affı seversin, beni affet." (Tirmizi, "Deavat", 84)
4. "Yeryüzünde ne varsa tamamını sizin için <u>yaratan</u> ... O'dur..." (Bakara suresi 29. ayet)
5. "De ki: 'O; Allah'tır, <u>tektir</u> .'" (İhlas suresi 1. ayet)

İfade	Allah'ın (cc) İsmi	Allah'ın (cc) Sıfatı	Karşılığı Olan İsim veya Sıfat
Rızkı veren			Rezzak
Güç sahibi			Kudret
Merhamet etmesi			Rahman
Affedici			Afûv
Yaratan			Halık
Tek olması			Vahdaniyet

Geri Bildirim:

İfade	Allah'ın (cc) İsmi	Allah'ın (cc) Sıfatı	Karşılığı Olan İsim veya Sıfat
Rızkı veren	X		Rezzak
Güç sahibi		X	Kudret
Merhamet etmesi	X		Rahman
Affedici	X		Afûv
Yaratan	X		Halık
Tek olması		X	Vahdaniyet

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda verilen Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını anlamlarına göre ilişkilendiriniz. Bir isim birden fazla sıfatla ilişkilendirilebilir.

Allah'ın (cc) Bazı İsimleri	Allah'ın (cc) Bazı Sıfatları					
	Kudret	Tekvin	İlim	İrade	Kıdem	Semi
1. Rezzak						
2. Şekur						
3. Evvel						
4. Tevvab						

Geri Bildirim:

Allah'ın (cc) Bazı İsimleri	Allah'ın (cc) Bazı Sıfatları					
	Kudret	Tekvin	İlim	İrade	Kıdem	Semi
1. Rezzak	X	X	X	X		
2. Şekur	X		X	X		X
3. Evvel					X	
4. Tevvab	X		X	X		X

Açıklamalar:

1. Rezzak

Kudret – Tekvin – İlim – İrade

Kudret : Tüm canlıların rızkını vermek **sınırsız bir gücü** gerektirir. Bu nedenle Rezzak ismi kudret sıfatıyla ilişkilidir.

Tekvin : Rızkın **yaratılması** ve canlılara ulaştırılması, Allah'ın (cc) yaratma fiiliyle gerçekleşir. Bu da tekvin sıfatını ifade eder.

İlim : Her canlının neye, ne kadar ve ne zaman ihtiyaç duyduğunu **bilmek** ilim sıfatıyla ilgilidir.

İrade : Rızkın kime, ne zaman ve ne şekilde verileceği Allah'ın (cc) iradesiyle belirlenir.

2. Şekur

Kudret – İlim – İrade – Semi

Kudret : Küçük bir amele büyük karşılık vermek Allah'ın (cc) kudretinin bir göstergesidir.

İlim : Allah'ın (cc) amelleri ve niyetleri en ince ayrıntısına kadar **bilmesi** ilim sıfatıyla ilgilidir.

İrade : Kulların amellerine **karşılık vermesi** Allah'ın (cc) iradesiyle gerçekleşir.

Semi : Kulun duasını, şükürünü ve yönelişini **işitmesi** semi sıfatıyla ilişkilidir.

3. Evvel

Kıdem

Kıdem : Evvel ismi, Allah'ın (cc) **varlığının bir başlangıcının olmadığını** ifade eder. Bu anlam, Allah'ın (cc) ezeli oluşunu bildiren kıdem sıfatıyla doğrudan ilişkilidir.

4. Tevvab

Kudret – İlim – İrade – Semi

Kudret : Günahları **bağışlamak** ve kulun hâlini değiştirmek Allah'ın (cc) kudretini gösterir.

İlim : Kulların pişmanlığını, niyetini ve samimiyetini bilmesi Allah'ın (cc) ilim sıfatıyla ilgilidir.

İrade : **Tövbelerin kabul edilmesi** Allah'ın (cc) iradesiyle olur.

Semi : Kulların tövbe ve yakarışlarını **işitmesi** Allah'ın (cc) semi sıfatıyla ilişkilidir.

3. ETKİNLİK

Allah Teala'nın isim ve sıfatlarının benzerliklerini ve farklılıklarını tablodaki kriterlere göre yazınız.

Kriter	Allah Teala'nın İsim ve Sıfatlarının Benzerlikleri	Allah Teala'nın İsim ve Sıfatlarının Farklılıkları
Kaynağı		
Amacı		
Kapsamı		

Geri Bildirim:

Kriter	Allah Teala'nın İsim ve Sıfatlarının Benzerlikleri	Allah Teala'nın İsim ve Sıfatlarının Farklılıkları
Kaynağı	Hem isimler hem sıfatlar Kur'an-ı Kerim ve sünnet ile bilinir.	İsimler Allah'ın (cc) zatını adlandırır. Sıfatlar Allah'ın (cc) niteliklerini belirtir.
Amacı	Her ikisi de Allah'ı (cc) daha yakından tanı-mamızı sağlar.	İsimler dua ederken doğrudan hitap kelime-sidir. Sıfatlar "Allah (cc) nasıl bir yaratıcıdır?" sorusunun cevabının verilmesini sağlar.
Kapsamı	Her ikisi de Allah'ın (cc) mükemmelliğini ifade eder.	Kıdem, beka gibi zati sıfatlar sadece Allah'a (cc) özgüdür. Ancak Şekur ve Rahim gibi isim-ler, insana ahlaki tutum ve davranış olarak yansiyabilir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Aşağıdaki metinden yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

İnsan, yaratılışı ve evrendeki düzeni düşündüğünde bunun bilinçli bir yaratmanın eseri olduğunu kavrar. Bu düzen, Allah'ın (cc) “yaratıcı” anlamındaki Halık ismiyle ilişkilidir. Allah'ı (cc) tanımak için O'nun isim ve sıfatlarını bilmek gerekir. Bu bilgiler Kur'an-ı Kerim ve hadislerde açıkça yer alır. Nitekim;

- “... Onun benzeri hiçbir şey yoktur...” (Şura suresi 11. ayet)
- “Allah, O'ndan başka tanrı yoktur; diridir...” (Bakara suresi 255. ayet)
- “Şüphesiz ki Allah güzeldir, güzelliği sever...” (Müslim, “İman”, 147)

gibi bazı ayet ve hadislerde Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarına açıkça yer verilmektedir.

1. Bu parçada verilen ayet ve hadislerde Allah'ın (cc) isim ve sıfatları aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Kudret – İlim – Tekvin – Semi
B) Basar – Semi – İrade – Kelam
C) Rahman – Rahim – Rezzak – Kudret
D) Muhalefetün ilhavadis – Beka – Tekvin – Adl
E) Muhalefetün ilhavadis – Vahdaniyet – Hayat – Cemil

2. Halık isminin Allah'ın (cc) sıfatlarından hangilerini gerektirdiğini verilen boş alanlara gerekçeleriyle yazınız.

..... SIFATINI GEREKTİRİR. ÇÜNKÜ .... SIFATINI GEREKTİRİR. ÇÜNKÜ	..... SIFATINI GEREKTİRİR. ÇÜNKÜ .... SIFATINI GEREKTİRİR. ÇÜNKÜ .....
HALIK İSMİ	

3. İslam inancında Allah'ı (cc) doğru tanıyabilmek için O'nun isimlerini ve sıfatlarını bilmek ve bunların aralarındaki farkları kavramak gerekir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Allah'ın (cc) isimleriyle sıfatları arasındaki benzerlik veya farklılıklara ilişkin doğru bir açıklama değildir?

- A) Her güzel isim, Allah'a (cc) ait bir sıfatı barındırır.
- B) Yüce Allah'ın isim ve sıfatları hadisler yoluyla da öğrenilir.
- C) Dua ederken Allah'a (cc) isim veya sıfatlarıyla yakarıшта bulunulur.
- D) İsimler ve sıfatlar, Allah'ın (cc) yüceliğini ifade etmek için kullanılır.
- E) Esmayihüsna ile Allah (cc) isimlendirilirken sıfatlar O'nun özelliklerini belirtir.

4. Aşağıdaki tabloda bazı günlük hayat durumları verilmiştir. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarından bu durumların içeriğine en uygun olanını gerekçesiyle birlikte yazınız.

Günlük Hayat Durumu	İlgili İsmi/Sıfatı	Kullanım Gerekçesi ve Kurulacak Cümle (Bağlam ilişkisi)
Çok zorlandığınız bir sınav öncesi kalbinize ferahlık gelmesi için dua ediyorsunuz.	Selam (Örnek olarak verilmiştir.)	Gerekçe: Bu isim esenlik ve selamet verdiği için zor anlardaki iç huzur ihtiyacına uygundur. Kuracağım Cümle: "Allah'ım, Selam isminle kalbime ferahlık ver, beni sınavın kaygısından kurtarıp selamete ulaştır." (Örnek olarak verilmiştir.)
Arkadaşınız, yaptığı küçük bir iyiliğin kimse tarafından fark edilmediğini düşünerek üzülüyor.	.....	Gerekçe: Kuracağım Cümle:
Doğadaki canlıların (örneğin bir kuşun kanat yapısı) kusursuz tasarımı üzerine bir kompozisyon yazıyorsunuz.	.....	Gerekçe: Kuracağım Cümle:
Bir hata yaptınız, çok pişmansınız ve bu durumu günlüğünüze yazarak Allah'a (cc) yöneliyorsunuz.	.....	Gerekçe: Kuracağım Cümle:

Geri Bildirim:

1. Doğru cevap **E** seçeneğidir.

“... O'nun benzeri hiçbir şey yoktur...” (Şûra suresi 11. ayet) → Allah'ın (cc) yaratılmışlara benzememesi

Bu ifade muhalefetün ilhavadis sıfatına karşılık gelir. Allah (cc) **hiçbir varlığa benzemez**, zatı ve sıfatları benzersizdir.

“Allah, O'ndan başka tanrı yoktur; diridir...” (Bakara suresi 255. ayet) → Allah'ın (cc) **tek ilah olması** ve **diri olması**

“O'ndan başka tanrı yoktur” ifadesi vahdaniyet (**bir ve tek olma**) sıfatını vurgular.

“Diridir” ifadesi ise hayat sıfatına işaret eder.

“Şüphesiz ki Allah güzeldir, güzelliği sever...” (Müslim, “İman”, 147) → Allah'ın (cc) güzel olması

Bu hadis Allah'ın (cc) Cemil ismine vurgu yapar.

Bu nedenle doğru seçenek: E) Muhalefetün ilhavadis – Vahdaniyet – Hayat – Cemil

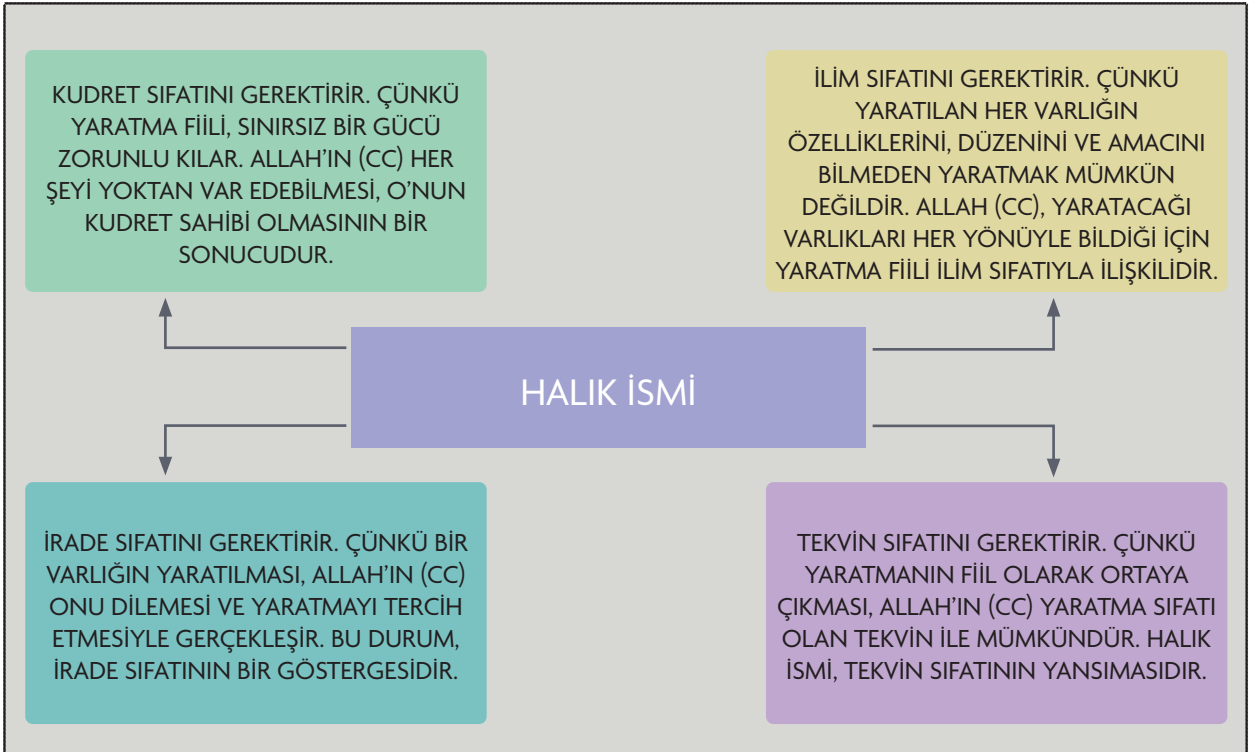
A (Kudret–İlim–Tekvin–Semi): Parçada rızık, işitme veya yaratmanın ayrıntılı sıfatları doğrudan verilmemiştir.

B (Basar–Semi–İrade–Kelam): Görme, işitme, konuşma ve irade vurgusu ayet ve hadislerde yoktur.

C (Rahman–Rahîm–Rezzak–Kudret): Parçada merhamet ve rızıkla ilgili bir ifade geçmemektedir.

D (Muhalefetün ilhavadis–Beka–Tekvin–Adl): “Beka (sonsuzluk)”, “Adl (adalet)” ve “Tekvin (yaratma)” bu ayet ve hadislerde doğrudan vurgulanmamıştır.

2.

3. Doğru cevap C seçeneğidir.

Her güzel isim, Allah'a (cc) ait bir sıfatı barındırmaktadır. Bu ifade, isimler ile sıfatlar arasındaki kavramsal bağı ortaya koyar. Her **ismin kökeninde bir sıfatın anlamı gizli** olduğu için bu seçenek isim ve sıfatların birbirine olan **benzerliğini açıklayan doğru** bir ifadedir.

Yüce Allah'ın isim ve sıfatları vahiy yoluyla öğrenildiği gibi hadis yoluyla da öğrenilmektedir. Yüce Allah'ın hem isimlerinin hem de sıfatlarının **vahyin yanında hadis kaynaklarıyla da öğrenilebileceğini belirtir**.

Dua ederken Allah'a (cc) isim veya sıfatlarıyla yakarıшта bulunulur. Bu ifadede Yüce Allah'a (cc) dua edilirken **O'nun isim ve sıfatlarının nasıl kullanıldığı** belirtilmiştir. İsim ve sıfatlar arasındaki **benzerlik ve farklılığa değinilmemiştir**.

İsimler ve sıfatlar, Allah'ın (cc) yüceliğini ifade etmek için kullanılır. Yüce Allah'ın **isimlerinin ve sıfatlarının** sahip olduğu **benzerliği ifade eden** doğru bir açıklamadır.

Esmayihüsna ile Allah (cc) isimlendirilirken sıfatlar O'nun özellikleri belirtilir. Bu ifade, isimler ile sıfatlar arasındaki **farkı** net bir biçimde açıklar. **Esmayihüsna** Yüce Allah'ı **isimlendirmemizi** sağlar. **Sıfatlar** O'nun **niteliklerini** ve yapabildiklerini **kavramamıza** yardımcı olur.

4.

Günlük Hayat Durumu	Uygulanacak İsmi/Sıfat	Kullanım Gerekçesi ve Kurulacak Cümle (Bağlam ilişkisi)
Çok zorlandığınız bir sınav öncesi kalbinize ferahlık gelmesi için dua ediyorsunuz.	Selam	Gerekçe: Bu isim esenlik ve selamet verdiği için zor anlardaki iç huzur ihtiyacına uygundur. Kuracağım Cümle: "Allah'ım, Selam isminle kalbime ferahlık ver, beni sınavın kaygısından kurtarıp selamete ulaştır."
Arkadaşınız, yaptığı küçük bir iyiliğin kimse tarafından fark edilmediğini düşünerek üzülüyor.	Şekur veya Basir	Gerekçe: Yapılan hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağını (Şekur) ve her şeyin görüldüğünü (Basir) bilmek kişiye motivasyon verir. Kuracağım Cümle: "Üzülme, insanlar görmese de Allah Basir 'dir, seni görür; Şekur 'dur, bu küçük iyiliğine bile kat kat karşılık verecektir."
Doğadaki canlıların (örneğin bir kuşun kanat yapısı) kusursuz tasarımı üzerine bir kompozisyon yazıyorsunuz.	Musavvir	Gerekçe: Doğadaki sanatsal tasarımı , şekil ve ölçüdeki estetliği ifade eden temel isimdir. Kuracağım Cümle: "Kuşun kanadındaki her bir detay, Allah'ın Musavvir isminin doğadaki bir imzasını ve eşsiz sanatını yansıtmaktadır."
Bir hata yaptınız, çok pişmansınız ve bu durumu günlüğünüze yazarak Allah'a (cc) yöneliyorsunuz.	Tevvab veya Gafur	Gerekçe: Hatanın ardından umutsuzluğa düşmemek için Allah'ın (cc) tövbeleri kabul ettiğini (Tevvab) ve bağışladığını (Gafur) hatırlamak gerekir. Kuracağım Cümle: "Yaptığım hatadan dolayı mahcubum ama biliyorum ki O Tevvab 'dır, tövbemi samimiyetle kabul edip bana yeni bir kapı açacaktır."

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikleri yaparak öğrendiğinizi varsaydığımız bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

ALLAH'I İSİM VE SIFATLARIYLA TANIMAK

Allah'ın (cc) zatı duyu organlarıyla doğrudan kavranamaz. Bu nedenle O'nu tanımanın yolu isimleri, sıfatları ve fiilleri üzerinden gerçekleşir. Evrenin düzeni, varlıkların yaratılışı ve sürekliliği, bilinçli ve hikmetli bir yaratmayı gösterir. Bu durum, Allah'ın (cc) “yaratıcı” anlamındaki Halık isminin ve yaratmaya dair sıfatlarının anlaşılmasını gerekli kılar.

Allah'a (cc) ait güzel isimler “**esmayihüsna**” olarak adlandırılır ve bu isimler O'nun zatını, kâinatla ilişkisini ve insanla olan bağını anlamaya yardımcı olur. Bu isimler üç başlıkta incelenir:

1. Zatıyla ilgili isimler

Sadece Allah'a (cc) özgü olan ve başka hiçbir varlıkta bulunmayan özellikleri ifade eder.

Evvel ve Baki gibi isimler, Allah'ın (cc) ezeli ve ebedi olduğunu, varlığının başlangıcı ve sonu olmadığını bildirir.

2. Kâinatla ilgili isimler

Yaratma ve düzenleme fiilleriyle ilişkilidir. Halık, Bâri, Fatır, Musavvir gibi isimler Allah'ın (cc) yaratıcı yönünü; Rezzak, Rahman ve Rahim isimleri ise varlıklara rızık ve rahmet vermesini ifade eder. Melik ismi O'nun mutlak egemenliğini vurgular.

3. İnsanla ilgili isimler

Allah (cc)-insan ilişkisini merkeze alır. Şekur ismi insanı şükre yöneltirken, Tevvab ismi tövbenin kabul edileceğini bildirerek umut ve sorumluluk bilinci kazandırır.

Allah'ı (cc) tanıma süreci marifetullah olarak adlandırılır. Bu süreçte isimlerin yanı sıra sıfatların bilinmesi de önemlidir. Allah'ın (cc) sıfatları iki grupta ele alınır:

- **Zati (Selbi/Tenzihi) Sıfatlar:** Allah'ın (cc) yaratılmışlardan tamamen farklı olduğunu ve hiçbir şeye benzemediğini ifade eder. (Vücut, Kıdem, Beka, Vahdaniyet, Muhalefetün ilhavadis, Kıyambinefsihi)
- **Sübuti Sıfatlar:** Allah'ın (cc) niteliklerini ve kusursuz oluşunu ifade eder. (Hayat, İlim, Semi, Basar, İrade, Kudret, Kelam, Tekvin) Bu sıfatlar ezelidir, sonradan kazanılmış değildir ve yaratılmışların sıfatlarına benzemez.

Allah'ın (cc) isim ve sıfatları sadece bilgi düzeyinde kalmamalı, insanın hayatına yön vermelidir. Bu isimler; merhameti, adaleti, cömertliği, temizliği, hikmeti ve sorumluluğu öğretir. Mümin, bu bilinçle davranışlarını şekillendirerek Allah'a (cc) olan bağlılığını güçlendirir, iç huzura ulaşır ve kulluk bilinci kazanır.

ALLAH'I İSİM VE SIFATLARIYLA TANIMAK

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

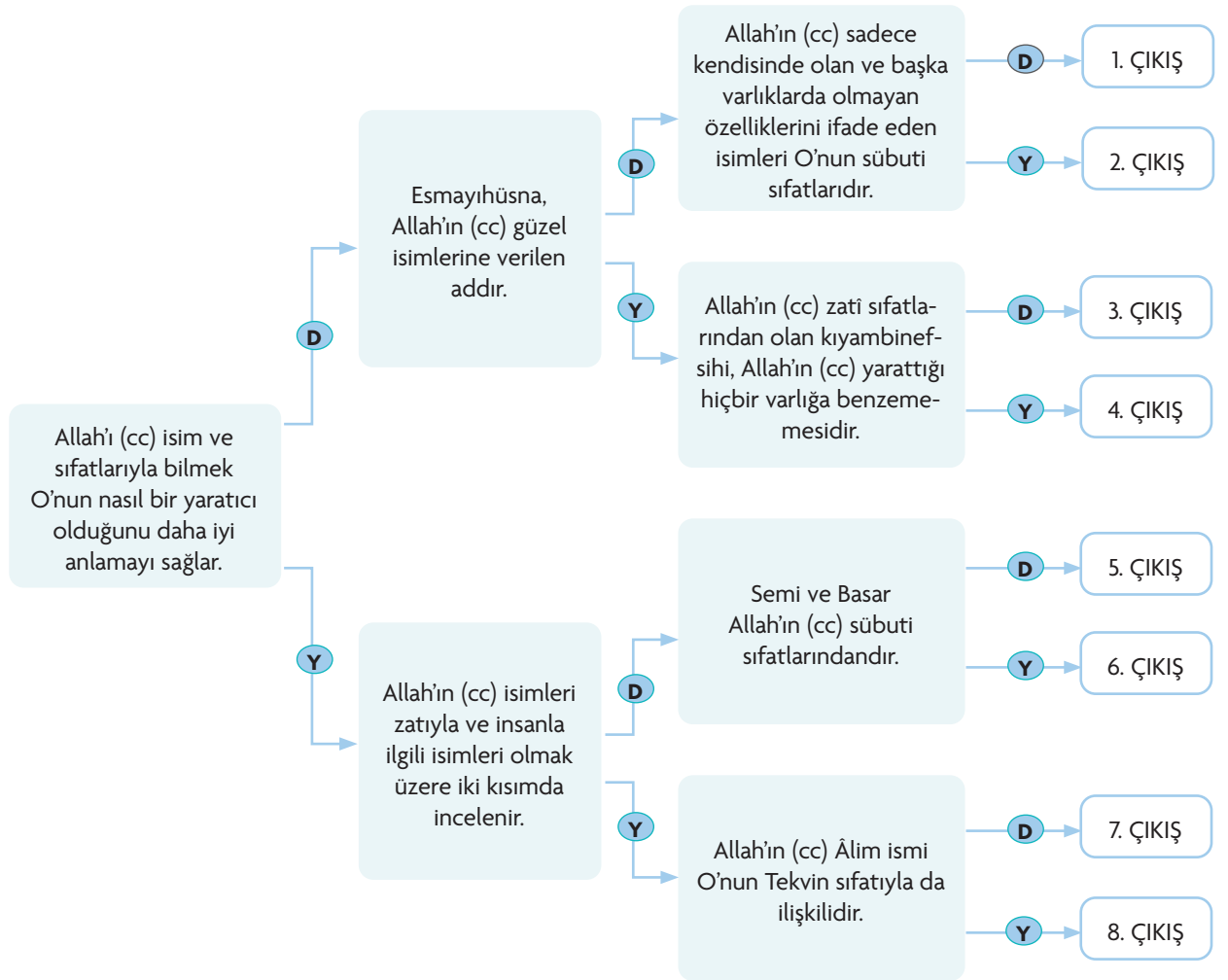
Bu çalışma kartında, Haşr suresinin 22-24. ayetlerinde yer alan ilahi isimler üzerinden Allah'ın (cc) kendisini insanlara nasıl tanıttığını fark edecek ve bu isimlerin günlük hayatımıza nasıl yön verdiğini düşünme fırsatı bulacaksınız.

- Bir varlığı tanıırken onun özelliklerini bilmek neden önemlidir?
- Allah'ın (cc) isimlerinin bilinmesi, bir Müslüman'ın davranışlarını ve yaşamını nasıl etkiler?

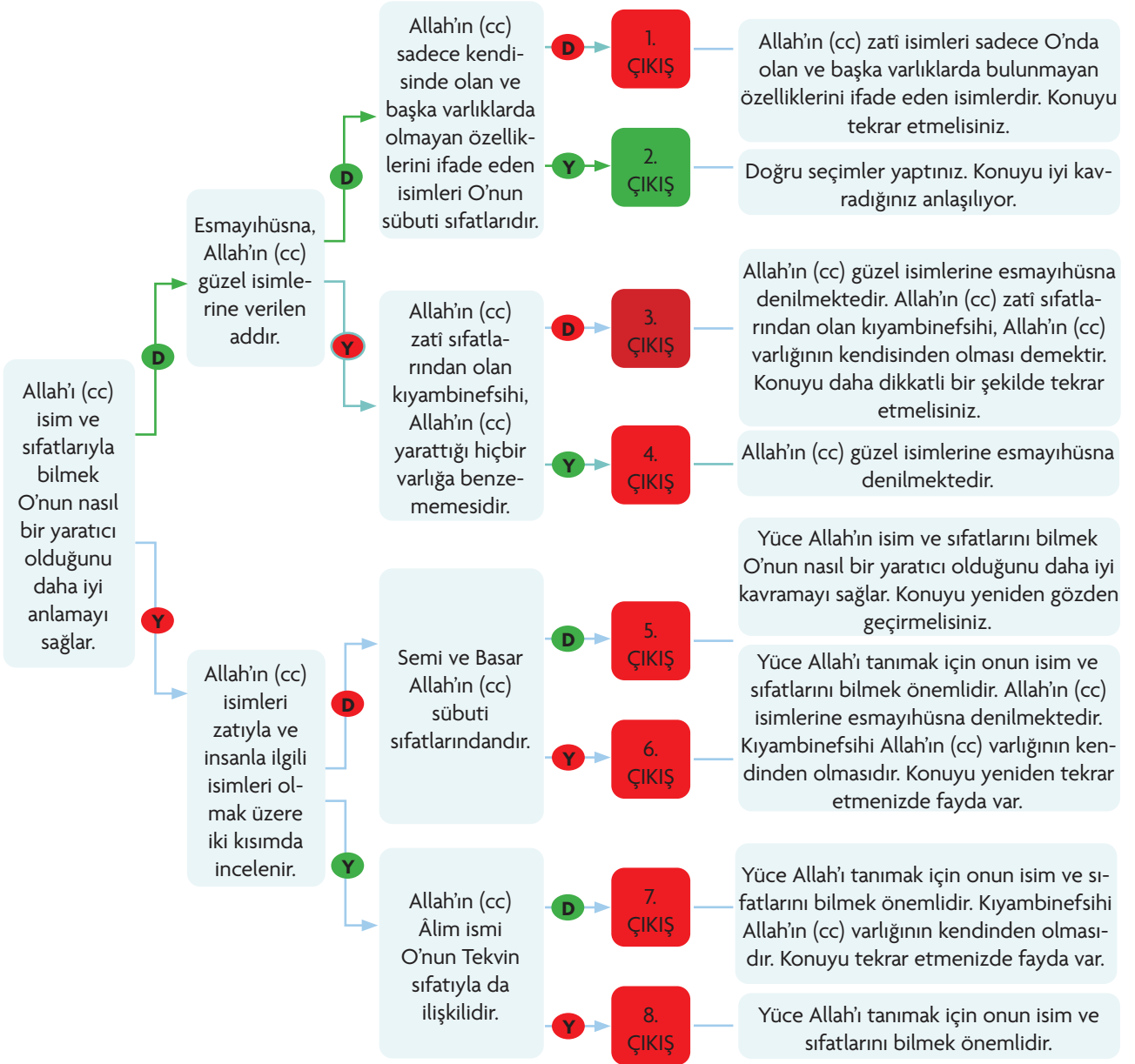
HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Bu etkinlikte en soldaki kutudan başlayarak ifadenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D), yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. Doğru (D) veya yanlış (Y) cevaplarınız sizi sekiz farklı çıkış noktasından birine yönlendirecektir. Bu çıkışlardan yalnızca birisi doğrudur.

Geri Bildirim:

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

HAYATIN GÖRÜNMEZ
İMZALARINI OKUMAK

Yaşam & Farkındalık

Hayatın karmaşasında rastlantı sandığımız her olay, aslında ilahi bir mühür ve hikmet barındırır. İnançımıza göre hiçbir şey tesadüf değildir. Her şey Allah (cc) tarafından takdir edilen eşsiz bir tevefuk ve nizamın sonucudur. Gelin hem ruhumuzda hem de kâinata tecelli eden o yüce sıfatların yansımalarını birlikte keşfedelim.

DOĞANIN GEOMETRİSİ

Biyoloji dersinde bir kuşun kanat yapısını veya bir yaprağın damarlarındaki kusursuz simetriyi incelediniz mi? O küçük alana sığdırılan mühendislik, sonsuz bir ilim ve hikmetin sonucudur. Doğadaki her uyum, aslında bize bir “tasarımcı” olduğuna işaret eder.

BEKLENMEDİK YARDIM

Çok sıkıştığınız bir anda, hiç beklemediğiniz bir arkadaşınızın kapınızı çalması ya da tam ihtiyacınız olan bir bilginin karşınıza çıkması... Sadece maddi yardımlar değil manevi destekler de Allah'ın (cc) bizi gözetmesi ve şefkatinin birer yansımasıdır. Bir annenin evladına olan karşılıksız şefkati, aslında o sonsuz rahmetin dünyadaki küçük bir tecellisidir.

ADALET DUYGUSU

Toplumda bir haksızlık gördüğümüzde içimizde uyanan o güçlü “düzeltme” isteği nereden geliyor? İçimizdeki bu pusula, Allah'ın (cc) adalet sıfatının insan ruhundaki bir yansımasıdır. Düzen sadece gökyüzünde değil, vicdanımızdaki o “doğruyu bulma” arzusunda da gizlidir.

PEKİ SİZ

Bugün hayatınızda Allah'ın (cc) hangi isminin yansımasını gördünüz?

Zor bir sınavda sakinleşmek, Allah'ın (cc) “Selam” isminin verdiği huzur ve esenliğe işaret eder.

Bir fidanın büyümesini izlemek, Allah'ın (cc) “Bâri” isminin yaratma ve düzen verme sıfatını hatırlatır.

Ümitsizliğe kapılmamak, Allah'ın (cc) “Tevvab” ismiyle kullarının tövbelerini kabul edeceğini bilmeyi ifade eder.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerini etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi amaçlıyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıda Haşr suresinin 22-24. ayetlerinde verilen kavramları, zarfların üzerindeki tanımlarla eşleştirerek kavram numaralarını ilgili zarfların üzerine yazınız.

1- TESPIH

2- TEVHİT

3- ŞHADET

4- İBADET

5- GAYB

6- ESMAYİHÜSNA

Allah'ın (cc) tek ve eşsiz olduğuna inanmak

Duyu organlarıyla algılanan âlem

Bilinemeyen, görünmeyen âlem

Allah'ın (cc) en güzel isimleri

Allah'ı (cc) her türlü noksan sıfattan tenzih ederek yüceltmek

Geri Bildirim:

1- TESPIH

2- TEVHİT

3- ŞHADET

4- İBADET

5- GAYB

6- ESMAYİHÜSNA

2
Allah'ın (cc) tek ve eşsiz olduğuna inanmak

3
Duyu organlarıyla algılanan âlem

5
Bilinemeyen, görünmeyen âlem

6
Allah'ın (cc) en güzel isimleri

1
Allah'ı (cc) her türlü noksan sıfattan tenzih ederek yüceltmek

2. ETKİNLİK

Haşr suresinin 22-24. ayetlerini okuyunuz. Aşağıda verilen kutuya ayetlerde değinilen konuları yazınız.

- “O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah’tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman’dır, Rahim’dır.”

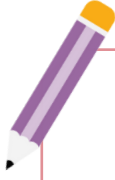
(Haşr suresi 22. ayet)

- “O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah’tır. O; mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah’tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”

(Haşr suresi 23. ayet)

- “O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah’tır. Güzel isimler O’nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O’nu tespih eder.”

(Haşr suresi 24. ayet)

Haşr suresinin 22-24. ayetlerinin konularını yazınız.

Geri Bildirim:

- “O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah’tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman’dır, Rahim’dır.”

(Haşr suresi 22. ayet)

- “O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah’tır. O; mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah’tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”

(Haşr suresi 23. ayet)

- “O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah’tır. Güzel isimler O’nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O’nu tespih eder.”

(Haşr suresi 24. ayet)

Haşr suresinin 22-24. ayetlerinin konularını yazınız.

1. Tevhit
2. İlim
3. Merhamet
4. Hükümlerlik ve Kudret
5. Yaratma ve Sanat

3. ETKİNLİK

HAŞR SURESİ 22-24. AYETLER

“O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir.”
(Haşr suresi 22. ayet)

“O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O; mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”
(Haşr suresi 23. ayet)

“O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder.”
(Haşr suresi 24. ayet)

Yukarıda Haşr suresinin 22-24. ayetleri verilmiştir. Bu ayetleri okuyunuz ve ayetlerin numaralarını aşağıda verilen tabloya konularına uygun şekilde yazınız.

Tevhit	Ayet No:
Allah'ın (cc) sınırsız ilmi	Ayet No:
Allah'ın (cc) rahmeti	Ayet No:
Esmayihüsna	Ayet No:

Geri Bildirim:

Tevhit	22 ve 23. ayetlerde yer alan “O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır.” ifadesi, Allah'ın (cc) eşi ve benzeri olmayan tek ilah olduğunu gösterir. Bu inancı karşılayan kavram tevhitir.
Allah'ın (cc) sınırsız ilmi	22. ayette Allah (cc) “Gaybı da görünen âlemi de bilendir.” buyurmaktadır. Bu ayet bize görülen görülmeyen her şeyin Allah (cc) tarafından görüldüğünü ve bilindiğini ifade eder.
Allah'ın (cc) rahmeti	Allah (cc) 22. ayette “O; Rahman'dır, Rahim'dir.” buyuruyor. Rahman ismiyle tüm varlıklara karşı merhametli, Rahim ismiyle de inananlara karşı merhametli oluşu ifade edilir.
Esmayihüsna	Allah (cc) 24. ayette “Güzel isimler O'nundur.” buyuruyor. Esmayihüsna Allah'ın (cc) güzel isimleri demektir. Ayrıca 22 ve 23. ayetlerde de Allah'ın (cc) güzel isimlerine (Rahman, Rahim, Kuddüs Mümin, Müheymin, Musavvir, Bâri) örnekler verilmiştir.

4. ETKİNLİK

Ali'nin Almanya'da yaşayan arkadaşı, Allah'ı (cc) isim ve sıfatlarıyla daha iyi tanımak istediğini Ali'ye söyler. Bunun üzerine Ali, Haşr suresinin 22-24. ayetlerindeki mesajlardan hareketle Allah'ı (cc) tanıtan bazı çıkarımlarda bulunur ve bunları e-posta yoluyla arkadaşıyla paylaşır.

Buna göre Ali'nin ayetlerle ilgili yapacağı çıkarımları aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

Kimden: Ali
Konu: Allah'ı (cc) Tanımak Hakkında

Sevgili Arkadaşım,
Allah'ı (cc) merak ediyorsun. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı ayetlerin sana yardımcı olacağını düşündüm. Örneğin Haşr suresinin 22-24. ayetlerinde Allah'ın (cc) isimleri ve sıfatları anlatılmaktadır. Bu ayetler O'nu en güzel şekilde tanıtmaktadır.

Haşr Suresi 22. Ayet

"O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir."

Ayetin Mesajı:

.....

.....

.....

.....

Haşr Suresi 23. Ayet

"O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O, mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır."

Ayetin Mesajı:

.....

.....

.....

.....

Haşr Suresi 24. Ayet

"O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder."

Ayetin Mesajı:

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

Kimden: Ali
Konu: Allah'ı (cc) Tanımak Hakkında

Sevgili Arkadaşım,
Allah'ı (cc) merak ediyorsun. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı ayetlerin sana yardımcı olacağını düşündüm. Örneğin Haşr suresinin 22-24. ayetlerinde Allah'ın (cc) isimleri ve sıfatları anlatılmaktadır. Bu ayetler O'nu en güzel şekilde tanıtmaktadır.

Haşr Suresi 22. Ayet

"O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir."

Ayetin Mesajı:

Allah (cc), görünen âlemi bildiği gibi duyu organlarıyla algılanamayan gizli âlemleri de **en ince ayrıntısına kadar bilir**.

Allah'ın (cc) rahmeti o kadar geniştir ki O, hem dünyadaki **tüm canlılara rızıklarını verir** hem de ahirette inananları **şefkatiyle kuşatır** ve affeder.

Haşr Suresi 23. Ayet

"O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O, mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır."

Ayetin Mesajı:

Mülkün gerçek sahibi Yüce Allah'tır. İnsanın dünyada sahip oldukları (mal, mülk, hayat) **Allah'ın (cc) insana emanetidir**.

İnsan gerçek manada **huzura** kendini koruyup gözeten **Allah (cc) sayesinde** ulaşabilir.

Haşr Suresi 24. Ayet

"O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder."

Ayetin Mesajı:

Allah (cc); evreni **yoktan var eden**, her varlığa **en güzel şekli veren** ve iradesini her durumda **yürüten sonsuz** güç sahibidir.

Sadece insanlar değil, **göklere ve yerde** bulunan **tüm varlıklar** kendi dillerince **Allah'ı (cc) tespih** ederek O'nun kusursuzluğunu dile getirirler.

5. ETKİNLİK

“Tevhîd inancının özü ve Allah'ın (cc) isimlerinin kâinattaki yansımaları” konulu münazara yarışmasında Kerem'e üç soru yöneltilir. Kerem bu sorulara Haşr suresinin 22-24. ayetleri ekseninde Allah (cc) hakkında doğru bir anlayış geliştirmeye ve O'nun mutlak otoritesini anlamaya yönelik cevaplar verir.”

HAŞR SURESİ 22-24. AYETLER

“O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir.”
(Haşr suresi 22. ayet)

“O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O; mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”

(Haşr suresi 23. ayet)

“O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder.”

(Haşr suresi 24. ayet)

Buna göre Kerem'in Haşr suresinin 22-24. ayetlerinden yararlanarak aşağıdaki sorulara vereceği cevapları yazınız.

1. İnsanın bilmesi ile Allah'ın (cc) bilmesi arasındaki fark nedir?

2. Allah (cc) tarafından her an izlenip korunduğunu (Müheymin) bilmek insana ne hissettirir?

3. Bir nehir veya bir kuş, konuşmadan Allah'ı (cc) nasıl yüceltebilir?

Geri Bildirim:

1. İnsanın bilmesi ile Allah'ın (cc) bilmesi arasındaki fark nedir?

Allah (cc) sadece dışarıdan görünen dünyayı değil, insanın içinden geçen gizli düşünceleri, yarın ne yaşayacağımızı ve atomun içindeki hareketleri bile en ince ayrıntısına kadar bilir. O'ndan hiçbir şey gizlenmez çünkü O hem görüneni hem de görünmeyi kuşatmıştır.

2. Allah (cc) tarafından her an izlenip korunduğunu (Müheymin) bilmek insana ne hissettirir?

İnsan, hayatın zorlukları içinde kendini yalnız hissettiğinde her an gözeten (Müheymin) bir gücün varlığını bilerek huzur bulur. O, verdiği güveni asla geri almayan tek sığınaktır.

3. Bir nehir veya bir kuş, konuşmadan Allah'ı (cc) nasıl yüceltebilir?

Doğada görünen her şey; çiçeklerin açması, nehirlerin akması veya gezegenlerin dönmesi aslında Allah'ın (cc) ne kadar kusursuz olduğunu anlatan dilsiz birer ilahi gibidir. Sadece insanlar değil, tüm evren kendi varlığıyla Allah'ı (cc) yüceltir ve tespih eder.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Aşağıda Haşr suresinin 22, 23 ve 24. ayetlerinden çıkarılacak mesajların yer aldığı tablo verilmiştir. Tabloda verilen mesajları ilgili olduğu ayetle eşleştirecek şekilde (x) ile işaretleyiniz.

“O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir.”

(Haşr suresi 22. ayet)

“O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O; mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptırان ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”

(Haşr suresi 23. ayet)

“O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tespih eder.”

(Haşr suresi 24. ayet)

Allah'ın (cc) Güzel İsimleri ve Anlamları	22. ayet	23. ayet	24. ayet
1. Kuddüs: Her türlü noksanlıktan uzak olan			
2. Musavvir: Varlıklara biçim veren			
3. Müheymin: Tüm evreni yöneten, muhafaza eden			
4. Selam: Esenlik veren, selamete çıkaran			
5. Mümin: Sözüne güvenilen, koruyan			
6. Âlim: Gizli ve açık her şeyi bilen			
7. Bâri: Bütün varlıkları model olmaksızın yaratan			

2. Ahmet, Haşr suresinin 22-24. ayetleri üzerinde yaptığı çalışmada ayetlerde yer alan kavramları içerikleriyle eşleştirmiştir.

Buna göre Ahmet'in yaptığı eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Gayb: İnsanın duyu organlarıyla algılayamadığı, bilgi alanı dışında kalan gizli varlık alanını ifade eder.
- B) Şehadet: İnsanın bilgisi dâhilinde olan, duyu organlarıyla algılanabilen ve gözlemlenebilen âlemi anlatır.
- C) Tespih: Namazların ardından Allah'ı (cc) anmak için belirli kelimelerin tekrar edilmesiyle yapılan zikirdir.
- D) Tevhit: Ayette geçen “O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır” ifadesiyle doğrudan vurgulanan inanç esasıdır.
- E) Esmayihüsna: Haşr suresi 24. ayette “Güzel isimler O'nundur” ifadesiyle belirtilen ve Allah'ın (cc) en güzel isimlerini ifade eden kavramdır.

3. Haşr suresi 22, 23 ve 24. ayetlerinde Allah'ın (cc) birliği, sıfatları ve isimleri üzerinde durulmaktadır.

- I. "O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır..."
- II. "... Gaybı da görünen âlemi de bilendir..."
- III. "... O; Rahman'dır, Rahim'dir."
- IV. "... Güzel isimler O'nundur..."

Verilen ayetlerle aşağıdaki konular eşleştirildiğinde hangi konular dışarıda kalır? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a. Tevhit
- b. Esmayihüsna
- c. Allah'a (cc) kulluk
- ç. Allah'ın (cc) rahmeti
- d. Allah'ın (cc) sınırsız ilmi
- e. Allah'a (cc) iman
- f. Tespih

4. Üniversite sınavına hazırlanan Arda, biyoloji dersinde hücrenin karmaşık yapısını ve DNA'nın hatasız işleyişini inceledikten sonra akşam din kültürü ve ahlak bilgisi dersine çalışırken Haşr suresinin şu ayet mealleriyle karşılaşır:

"... Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O; Rahman'dır, Rahim'dir." ((Haşr suresi 22. ayet))

"... O, mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan... Allah'tır." (Haşr suresi 23. ayet)

"O; yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur..." (Haşr suresi 24. ayet)

Arda bu iki ders arasında bağ kurarak; "Hücredeki o muazzam tasarım tesadüf olamaz. Her şeye bir biçim veren ve tüm sistemi her an gözetimi altında tutan sınırsız bir ilim ve şefkat, bu ayetlerde kendisini bize tanıtıyor." şeklinde düşünür. Ayetlerin mesajları ile ilgili yaptığı çıkarımlarını sınıfıyla paylaşmaya karar verir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, Arda'nın ayetlerin mesajlarını sınıfına anlatırken kullandığı hatalı bir çıkarımdır?

- A) Evrendeki her türlü tasarım, Allah'ın (cc) iradesinin ve sanatının yansımasıdır.
- B) Allah'ın (cc) güzel isimleri, toplum düzeninin nasıl sağlanacağını anlatmaktadır.
- C) Allah (cc), hiçbir örnek ve model yokken varlıkları en güzel şekilde var etmiştir.
- D) Allah'ın (cc) güvenin kaynağı olması, insanın ruhen daha rahat yaşamasını sağlar.
- E) Kâinattaki işleyiş ilahi bir gözetim altında olup hiçbir varlık başıboş bırakılmamıştır.

Geri Bildirim:

1.

Allah'ın (cc) Güzel İsimleri ve Anlamları	Haşr suresi 22. ayet	Haşr suresi 23. ayet	Haşr suresi 24. ayet
1. Kuddüs: Her türlü noksanlıktan uzak olan		X	
2. Musavvir: Varlıklara biçim veren			X
3. Müheymin: Tüm evreni yöneten, muhafaza eden		X	
4. Selam: Esenlik veren, selamete çıkaran		X	
5. Mümin: Sözüne güvenilen, koruyan		X	
6. Âlim: Gizli ve açık her şeyi bilen	X		
7. Bâri: Bütün varlıkları model olmaksızın yaratan			X

2. Doğru cevap C seçeneğidir.

Çünkü Ahmet tespihin sadece insanlar tarafından yapılan bir zikir olduğunu belirtmiştir. Oysa “Göklerdeki ve yerdeki her şey O’nu tespih eder” ifadesi, tespihin yalnızca insanlara özgü olmadığını; tüm varlık âleminin (canlı-cansız) kendi lisaniyla Allah’ı (cc) yücelttiğini ifade eder. Ayrıca gayb, Allah’ın (cc) görülmeyen ve gizli olan her şeyi bildiğini ifade ederken şehadet, algılanan ve tanıklık edilen âlemi temsil eder. Ayetlerde geçen “O’ndan başka ilah yoktur” vurgusu ise İslam’ın özü olan tevhit inancının en temel göstergesidir. Ayrıca 24. ayetin sonunda “En güzel isimler O’nundur” buyurularak esmayihüsna ve Allah’ın (cc) sıfatlarına dikkat çekilmiştir.

3. Doğru cevap a, b, c, e, f seçenekleridir.

Çünkü ayetlerde geçen Allah’ın (cc) kulluk, Allah’a (cc) iman ve tespih konularına doğrudan değinilmemiştir. “O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah’tır” ifadesi, Allah’ın (cc) bir ve tek olduğunu, eşinin ve benzerinin bulunmadığını ortaya koyarak tevhit inancını vurgular. Bunun yanında “Güzel isimler O’nundur” ifadesi, Allah’ın (cc) en güzel isimlerinin (esmayihüsna) yalnızca O’na ait olduğunu belirtir. “O; Rahman’dır, Rahim’dır” ayeti Allah’ın (cc) sonsuz merhametini ve şefkatini dile getirir. “Gaybı da görünen âlemi de bilendir” ayeti ise Allah’ın (cc) gayb ve şehadet âlemlerini bilmesiyle O’nun ilminin her şeyi kuşattığını gösterir.

4. Doğru cevap B seçeneğidir.

Çünkü ayetlerde geçen Allah’ın (cc) güzel isimleri; O’nun sıfatlarını, yüceliğini ve kâinat üzerindeki mutlak otoritesini ortaya koymaktadır. Bu ifadeler toplumsal düzene doğrudan değinmemekte, daha çok Allah’ın (cc) kudretini ve yaratma iradesini vurgulamaktadır. Evrendeki düzen ve tasarım, O’nun sanatının bir yansımasıdır. Allah (cc), hiçbir örneğe ihtiyaç duymadan varlıkları en güzel şekilde yaratmış; insana da O’na güvenerek huzurlu bir hayat sürme imkânı vermiştir. Ayrıca kâinata ilişkin işleyişin ilahi bir gözetim altında olması, hiçbir varlığın başıboş ve amaçsız yaratılmadığını göstermektedir.

YANSITICI YAZI

Etkinlikleri yaparken dikkatimi en çok çeken ayet veya hadis .....

.....

.....

.....

Yaptığım etkinliklerde karşılaştığım zorluklar nelerdi? Anlamakta güçlük çektiğim bir nokta var mıydı?

.....

.....

.....

Yaptığım etkinliklerden önce düşüncelerim nasıldı?

Eskiden .....

..... diye düşünürdüm.

Etkinliklerden sonra düşüncelerim nasıl değişti?

Şimdi biliyorum ki .....

.....

.....

.....

Bu konuyu daha derinlemesine öğrenmek için hangi soruları sormaya devam etmeliyim?

Merak ettiğim yeni şeyler nelerdir?

.....

.....

.....

Bu konuyla ilgili öğrendiklerimi günlük yaşamda nasıl kullanabilirim?

.....

.....

.....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: HAŞR SURESİ 22-24. AYETLER

“

Haşr suresinin 22-24. ayetlerinde Allah'ın (cc) çeşitli isim ve sıfatlarıyla kendisini insanlara tanıttığı görülür. Bu ayetlerde Allah'ın (cc) birliği, ilminin sınırsızlığı ve rahmetinin genişliği ön plana çıkar. En güzel isimlerin yalnızca Allah'a (cc) ait olduğu vurgulanarak O'nun hiçbir yönden benzerinin bulunmadığı ifade edilir. Müfessirler, bu isimlerin belirli bir sırayla verilmesinde hikmetler bulunduğunu belirtir. Örneğin Allah'ın (cc) ilim sıfatının rahmetle ilgili isimlerden önce zikredilmesi, O'nun her şeyi bildiği için varlıklara hakkıyla merhamet ettiğini göstermektedir. Ayrıca Bâri isminin Musavvir isminden önce zikredilmesi, bir varlığın şekil alabilmesi için önce yaratılması gerektiğini anlatır.

Ayetlerde zikredilen bazı isimlerin anlamları da şu şekildedir:

Cebbar: Düzeni bozulan her şeyi düzelten, yaratılmışların hâlini iyileştiren.

Kuddüs: Her türlü eksiklikten, hatadan uzak olan.

Mütekebbir: Azamet ve yüceliğini ortaya çıkaran, gözler önüne seren, büyüklüğü ancak kendisine yaraşan, yaratılmışların sıfatlarından yüce olan.

Bâri: Bütün varlıkları bir örneği olmaksızın yaratan.

Selam: Esenlik kaynağı, esenlik veren, selamete çıkaran.

Müheymin: Kâinatın bütün işlerinden haberdar olup her işi gözetip yöneten.

İSLAM'IN TEVHİT İLKESİ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında tüm peygamberlerin ortak mesajı olan tevhit inancı ve tevhit inancının insan hayatına yansımaları hakkında çıkarımlarda bulunup aşağıdaki soruları yanıtlayabileceksiniz.

- Tevhit inancı nedir?
- Tevhit inancının tüm peygamberlerin ortak mesajı olmasının nedeni nedir?
- Tevhit inancının bireysel ve toplumsal yönleri nelerdir?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz. Hasan Öğretmen öğrencilerine İslam'ın evrensel değerlerinin eşitlik, adalet ve barış olduğunu söyledikten sonra “Sizce İslam dininin tüm insanlığa hitap eden evrensel mesajları nelerdir?” sorusunu sorarak onlardan düşüncelerini ifade etmelerini istemiştir.

Aşağıdaki görselde yer alan öğrenci cevaplarını inceleyiniz. İnceledikten sonra siz de her konuya uygun birer örnek yazınız.

İslam dininin tüm insanlığa hitap eden evrensel değerleri nelerdir?

BİLGİ

Eşitlik, adalet ve barış; tüm insanlık için ortak ve evrensel değerlerdir.

1

EŞİTLİK

- İslam'a göre insanlar; ırkı, dili ve rengi ne olursa olsun Allah (cc) katında eşittir.
- Herkesin yaşama hakkı vardır.

2

ADALET

- Herkese hak ettiğinin verilmesi ve kimseye haksızlık yapılmaması adaletin temelidir.
- Bir toplumda kanunların herkes için eşit uygulanması adaletin sağlandığını gösterir.

3

BARIŞ

- İslam, insanlar arasında barışın ve kardeşliğin korunmasını ister.
- Anlaşmazlık durumlarında uzlaşmayı ve affediciliği tercih etmek barışı güçlendirir.

Eşitlik : .....

Adalet : .....

Barış : .....

Geri Bildirim:

Eşitlik : Eğitim ve sağlık gibi haklardan herkes eşit yararlanmalıdır.

Adalet : Hata yapan kim olursa olsun herkes aynı muameleye tabi tutulmalıdır.

Barış : Farklı düşüncelere saygı duymak toplumda barışı güçlendirir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz. Bir akademisyen, sunumunda dünyadaki önemli sorunları (savaş, göç, açlık) gündeme getirmiş ve aşağıdaki ekranı yansıtmıştır. Bu tür sorunların çözümünü İslam'ın adalet, barış ve eşitlik anlayışıyla ilişkilendirerek sunumunu bitirmiştir.

Evrensel Sorunların Nedenleri

Günümüzde savaş, açlık ve göç gibi sorunlar dünyanın birçok bölgesini etkilemektedir. Bu sorunların ortaya çıkmasının birden fazla nedeni vardır.

Örneğin ekonomik eşitsizlikler insanların temel ihtiyaçlarını karşılamasını zorlaştırmakta ve bazı bölgelerde açlığa yol açmaktadır.

Siyasi anlaşmazlıklar, güç mücadeleleri ve yönetim problemleri savaşların en önemli nedenleri arasında yer alır. İklim değişikliği, kuraklık ve doğal afetlerin artması insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmesine sebep olmaktadır. Bunun yanında eğitim yetersizliği, dengesiz gelir dağılımı, teknolojik imkânlarla erişim farkı ve insan hakları ihlalleri de bu sorunları derinleştiren etkenlerdendir. Tüm bu nedenler bir araya geldiğinde savaş, açlık ve göç gibi evrensel sorunlar daha karmaşık hâle gelmekte ve geniş kitleleri etkilemektedir.

Günümüzdeki yaşanan bu sorunların çözümünde İslami bakış açısıyla ilgili doğru olan ifadeler hangileridir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a. Herkesin hak ettiğini almasını ve kimsenin haksızlığa uğramamasını hedefleyerek adalet ilkesiyle toplumlarda çatışmaların azalmasına ve güven ortamının oluşmasına katkıda bulunur.
- b. İnsanların ırk, dil veya zenginlik farkı gözetilmeksizin aynı değerde olduğunu vurgulayarak ayrımcılık, ırkçılık ve eşitsizlik gibi günümüz problemlerinin çözümüne destek olur.
- c. İnsanlar arasındaki sınıfsal farklılıkların artırılması insanların daha çok çalışmasını teşvik eder ve toplumda rekabetin doğal bir parçası olarak görülmeye başlanır.
- ç. İklim değişikliği; insan sağlığı, yaşam kalitesi, tarım ve su kaynakları üzerinde olumsuz etkiler barındırmadığı için önlem alınmaz.
- d. Bazı durumlarda haksızlık karşısında sessiz kalınmasını ve adalet arayışının ertelenmesini sakın bir ortamın sağlanması için uygun görür.
- e. İnsanlar arasındaki kavga ve düşmanlıkların son bulmasına yardımcı olarak barış ortamının sağlanmasına katkıda bulunur.

Geri Bildirim: a, b, e

- a.** Bu ifade doğrudur. Herkesin hakkını almasını ve haksızlıkların önlenmesini amaçlayan **adalet** anlayışı toplumda güven duygusunu güçlendirir ve çatışmaların azalmasına katkı sağlar.
- b.** Bu ifade doğrudur. İnsanlar arasında herhangi bir **ayırım yapmamak** bu tür sorunların çözümüne destek olur.
- c.** Bu ifade yanlıştır. İnsanlar arasındaki sınıfsal farklılıklarla rekabetin artması toplumsal huzursuzluklara yol açar.
- ç.** Bu ifade yanlıştır. İklim değişikliği; insan sağlığı, tarım, su kaynakları ve yaşam kalitesi üzerinde ciddi **olumsuz** etkiler oluşturur. Bu nedenle bunlara karşı **önlem almak** zorunludur.
- d.** Bu ifade yanlıştır. **Haksızlık** karşısında sessiz kalmak **adaleti zayıflatır**. Adaletin ertelenmesi, sorunların büyümesine ve güven ortamının bozulmasına neden olur.
- e.** Bu ifade doğrudur. Kavga ve düşmanlıkların sona erdirilmesi toplumda **barış** ortamının oluşmasına katkıda bulunur.

UYGULAYARAK ÖĞRENIYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Tevhit; Allah'tan (cc) başka ilah bulunmadığına, O'nun eşinin ve benzerinin olmadığına inanmak anlamındadır. Derste bu bilgiyi defterine not alan Emre tevhit hakkında bir araştırma yapmak istemiştir.

Tevhit ilkesi hakkında doğru ve güvenilir bilgi edinmek isteyen Emre'nin başvurması gereken kaynaklar aşağıdakilerden hangileridir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

a Forum Siteleri	b Sosyal Medya Platformları	c Kur'an-ı Kerim
ç Hadis Kitapları	d Temel İslam Ansiklopedisi	e Video Kanalları

Geri Bildirim: c, ç, d

- a. Forum Siteleri: Bireylerin kişisel görüş ve deneyimlerini paylaştığı ortamlardır. Bu yüzden **güvenilir bilgi kaynağı olarak kabul edilmez.**
- b. Sosyal Medya Platformları: Kaynağı belli olmayan doğrulanmamış içerikler buralarda sıkça yer aldığı için tek başına **güvenilir bilgi kaynağı değildir.**
- c. Kur'an-ı Kerim: Dini konularda **en temel ve güvenilir bilgi kaynağıdır.**
- ç. Hadis Kitapları: Güvenilir hadis kitapları, Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılmasına katkıda bulunur. Dini bilgi açısından **güvenilir kaynaklar arasında yer alır.**
- d. Temel İslam Ansiklopedisi: Alanında uzman kişiler tarafından hazırlanmış akademik denetime tabi bir eserdir. Bilgiler sistematik ve kaynaklı olduğu için **güvenilir bir başvuru kaynağıdır.**
- e. Video Kanalları: Kaynağı açıkça belirtilmeyen, uzmanlığı bilinmeyen kişiler tarafından hazırlanan video içeriklerinin doğruluğu her zaman **güvenilir değildir.**

2. ETKİNLİK

Ahmet, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde tevhit konusu üzerine araştırma yapacaktır. Bu araştırmasını yapmak için güvenilir kaynaklara başvurmuş ve tevhit ilkesinin temel özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Elde ettiği bilgileri şu şekilde listelemiştir:

- Tevhidin kelime anlamı “birlemek, tek kabul etmek” demektir.
- İslam'da tevhit; Allah'ın (cc) bir ve tek olduğunu, O'ndan başka ilah olmadığını, O'nun eşinin ya da ortağının bulunmadığını kabul etmektir.
- Allah'ın (cc) bir ve tek olması; O'nun zatında, özelliklerinde, isimlerinde ve yaptıklarında eşsiz olması demektir.
- İbadetleri sadece Allah (cc) için yapmak ve O'ndan yardım istemektir.

Buna göre aşağıdakilerden hangilerinin tevhit ilkesiyle ilgili olduğunu seçiniz. Doğru olan ifadelerin kutucuklarını aşağıda boş bırakılan tabloda boyayınız.

a. Allah'ın (cc) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tek olması	b. İbadetlerin yalnızca Allah'a (cc) yöneltilmesi gerektiği	c. Allah'ın (cc) hiçbir varlığa benzemesi ve O'nun hiçbir dengi bulunmaması
ç. Tevhit inancının zorunlu olmayıp tercihe bağlı olması	d. Tevhit inancının insanda sorumluluk ve bilinç duygusu oluşturmaması	e. Farklı ilah anlayışlarını bir arada kabul etmeye imkân tanıması
f. İbadetler konusunda detaylı bilgiler vermesi	g. Allah'ın (cc) varlığına inanmaktan ibaret olduğu	ğ. Tevhit inancının toplumların ihtiyaçlarına göre değişmemesi

a	b	c
ç	d	e
f	g	ğ

Geri Bildirim: a, b, c, d, g

Açıklama:

“a, b, c, d, g” tevhit ilkesiyle ilgili doğru ifadelerdir. Tevhit inancı tercihe bağlı olmadığı için “ç”, farklı ilah anlayışlarını kabul etmediği için “e” ve yalnızca Allah'ın (cc) varlığına değil O'nun birliğine de inanmak gerektiği için “f” ve “g” ifadeleri yanlıştır.

3. ETKİNLİK

Güvenilir kaynaklardan araştırma yapan Asım, tevhit ile ilgili aşağıdaki cümleleri elde etmiştir:

- Allah'ın (cc) Rab oluşu
- Allah'ın (cc) niteliklerinin eşsizliği
- Peygamberlerin ortak çağrısı

Elde ettiği bu bilgileri ayet ve hadislerden teyit etmek istemiştir.

Aşağıdaki ayet ve hadislerden hangileri Asım'ın ulaştığı bilgileri doğrulamaktadır? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- “Ben ve benden önceki peygamberlerin en önemli ikrar ve çağrısı, ‘Bir olan, eşi ve ortağı bulunmayan Allah’tan başka ilah yoktur.’ sözüdür.” (İmam Malik, “Kur’an”, 32)
- “Muhakkak ki Allah; adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar...” (Nahl suresi 90. ayet)
- “De ki: ‘O, Allah’tır, tektir. Allah Samed’dir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O’nun hiçbir dengi yoktur.’” (İhlas suresi 1-4. ayetler)
- “Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. En güzel isimler O’nundur.” (Taha suresi 8. ayet)
- “Müminlerin iman bakımından en olgun olanları, ahlakı en iyi olanlardır...” (Tirmizi, “Rada”, 11)

Geri Bildirim: a, c, ç

- Peygamberlerin ortak çağrısının tevhit olduğunu açıkça ifade eder.
- Ahlaki emirler içerir. Doğrudan tevhitle ilgili değildir.
- Allah'ın (cc) birliği ve niteliklerinin eşsizliği ile tevhit vurgulanır.
- Allah'ın (cc) tek olması ve eşsiz isim, sıfatlara sahip olması tevhitle doğrudan ilişkilidir.
- Ahlak ve iman ilişkisini anlatır, tevhidin esaslarını konu edinmez.

4. ETKİNLİK

Tevhit hakkında araştırma yapan Halil, elde ettiği bilgileri aşağıdaki tabloda olduğu gibi kaydeder.

Buna göre elde edilen bilgiler doğru ise (D) yanlış ise (Y) yazınız.

Bilgiler	D/Y
1. Tevhit, Allah'ın (cc) bir ve tek olduğunu kabul etmektir.	
2. Tevhit inancına göre ibadetler yalnız Allah (cc) için yapılır.	
3. Tevhit inancı sadece kendilerine kitap verilen peygamberler aracılığıyla insanlığa aktarılmıştır.	
4. Tevhit anlayışı, bireyin hayatında sorumluluk ve bilinç duygusunun gelişmesine katkıda bulunur.	
5. Tevhit inancı, toplumların kültürel yapısına ve ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterebilir.	
6. Tevhit inancı, Allah'ın (cc) tüm sıfatlarıyla eşsiz ve mutlak kudret sahibi olduğunu kabul etmeyi gerektirir.	
7. Tevhit inancının mimari anlayışı ve sanat üzerine herhangi bir etkisi yoktur.	

Geri Bildirim:

1-D, 2-D, 3-Y, 4-D, 5-Y, 6-D, 7-Y

Açıklama:

1. Bu ifade doğrudur. Tevhit, **Allah'ın (cc) birliğini** ve **tek ilah** olduğunu kabul etmeyi ifade eder.
2. Bu ifade doğrudur. Tevhit inancına göre ibadet **yalnızca** Allah'a (cc) yapılır.
3. Bu ifade yanlıştır. Tevhit inancı, **tüm peygamberler** aracılığıyla insanlığa **tebliğ** edilmiştir. Sadece kendilerine kitap verilenlerle sınırlı değildir.
4. Bu ifade doğrudur. Tevhit, bireyin Allah'a (cc) karşı **sorumluluk** bilinci kazanmasına katkı sağlar.
5. Bu ifade yanlıştır. Tevhit inancı **değişmez** ve **evrenseldir**.
6. Bu ifade doğrudur. Tevhit inancı, Allah'ın (cc) **benzeri olmayan** sıfatlara sahip olduğunu ve her şey üzerinde **mutlak güç** sahibi bulunduğunu kabul etmeyi esas alır.
7. Bu ifade yanlıştır. Tevhit inancı, sanat ve mimaride **belirgin** izler bırakmıştır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

“İslam ve Evrensel Mesajlar” konusu üzerine proje hazırlayan Yakup, internette araştırma yaparken bazı kaynaklarda tevhit inancının yalnızca Allah'ın (cc) varlığına inanmakla sınırlı olduğu, bazı toplumlarda ise çoklu ilah anlayışının dine zarar vermediği yönünde bilgilere rastladı. Bu çelişkili bilgiler kafasını karıştırdı ve öğretmenine danıştı. Öğretmeni ona “Doğru bilgiye ulaşmak için önce Kur'an-ı Kerim'e, sonra güvenilir hadis kaynaklarına bakmalısın. Tevhit anlayışı, Allah'ın (cc) mutlak otoritesini kabul etmek, ibadeti yalnızca O'na yöneltmek ve Allah'ın (cc) isimle sıfatlarında benzersiz olduğunu bilmektir.” Bu açıklamadan sonra Yakup, bazı ayetleri inceledi. Ardından sahih hadislerden konuyla ilgili bölümlere baktı. Böylece tevhit inancının hem bireysel ahlakı hem toplumsal duruşu hem de kültürel üretimi etkileyen bir bakış açısı olduğunu fark etti.

1.a. Yakup'un araştırma sürecinde bulduğu aşağıdaki bilgilerden hangileri İslam'ın tevhit ilkesiyle ilgilidir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a. Allah (cc), bütün varlıkların hâkimi ve düzenin sahibidir.
- b. Kişi, Allah'a (cc) ulaşmak için araçlara muhtaçtır.
- c. Allah (cc) isim ve sıfatlarında eşî ve benzeri olmayandır.
- ç. Tevhit anlayışı, toplumdan topluma değişen esnek bir yapıdır.
- d. İbadetlerin şekli önemli değildir, amaç sadece rahatlamaktır.
- e. Tevhit, yalnızca Allah'tan (cc) yardım istemeyi ve kulluğu yalnız O'na yöneltmeyi gerektirir.
- f. Tevhit bireysel alanla sınırlıdır, sosyal hayata yön vermez.

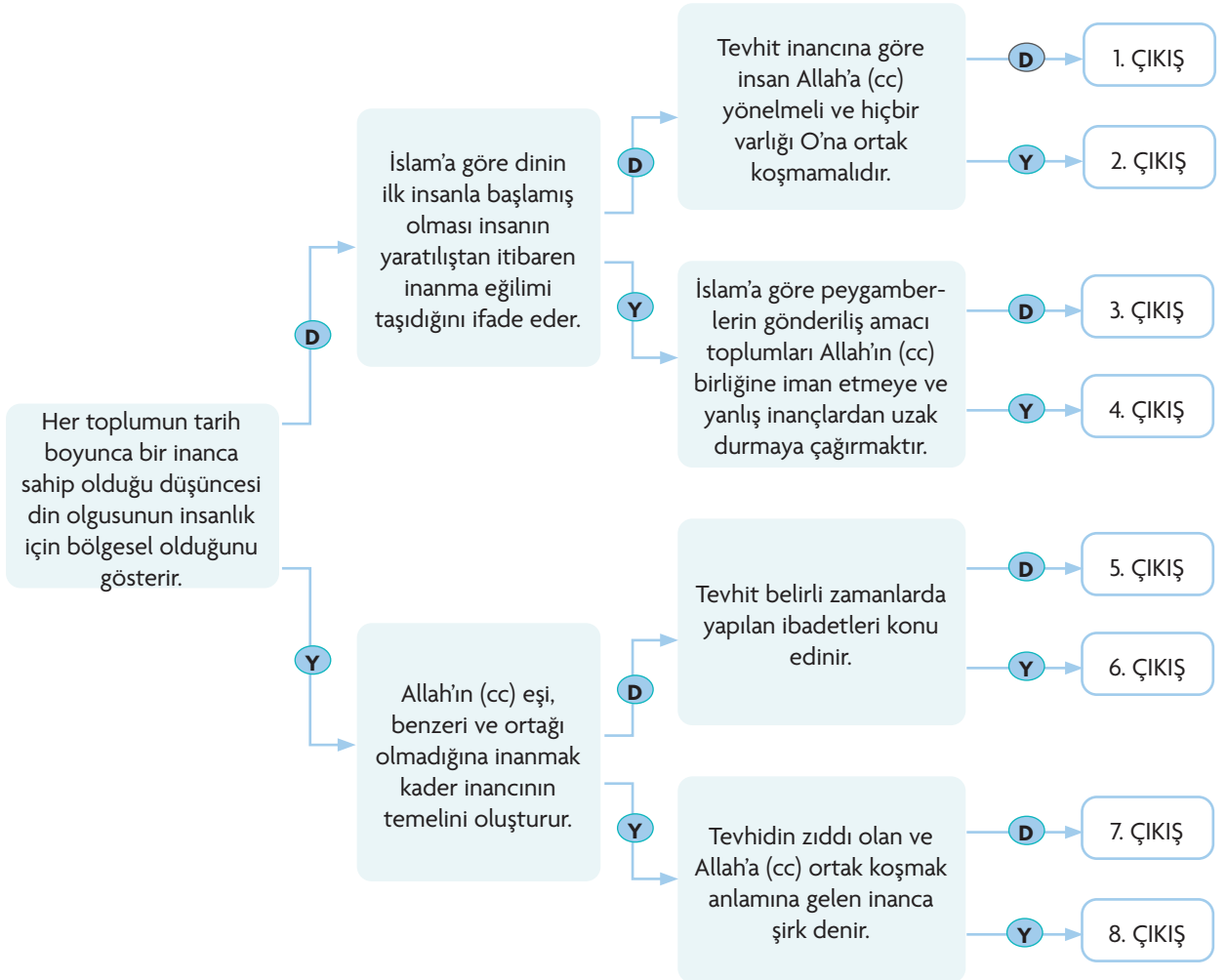
1.b. Yakup, İslam'ın tevhit ilkesiyle ilgili ulaştığı bilgiyi aşağıdaki ayet ve hadislerden hangileriyle doğrulayabilir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- a. “‘Allah, çocuk edildi.’ dediler. O, bundan uzaktır...” (Bakara suresi 116. ayet)
- b. “Andolsun Allah'ın Resulünde sizin için Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.” (Ahzab suresi 21. ayet)
- c. “Senden önce hiçbir resul göndermedik ki ona: ‘Benden başka ilah yoktur, şu hâlde bana kulluk edin.’ diye vahyetmiş olmayalım.” (Enbiya suresi 25. ayet)
- ç. “Ey insanlar! Yüce Allah, yalnızca kendisine kullukta bulunmanızı ve O'na şirk koşturmanızı emrediyor...” (Ahmed bin Hanbel, el-Müsne'd, 3/492)
- d. “İmanın yetmiş küsur şubesi vardır. Bunların en üstünü ‘La ilahe illallah’ (Allah'tan başka ilah yoktur.) sözüdür...” (Nesai, “İman”, 16)
- e. “Şüphesiz ki Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir ise hakikati inkâr etmek ve insanları küçümsemektir.” (Müslim, “İman”, 147)

1.c. Yakup araştırmasında ulaştığı “Tevhit hayatı şekillendirir.” sonucunu görselleştirmek için bir afiş hazırlarsa aşağıdaki davranışlardan hangisini kullanamaz?

- A) Gizli sadaka vererek gösteriştan uzak durmak
- B) Bir işi yaparken Allah'ın (cc) rızasını gözetmek
- C) Ticarete doğruluk ve helal kazancı tercih etmek
- D) Başarıyı sadece kendi çabasına bağlayıp Allah'ın (cc) takdirini yok saymak
- E) Sanat ürünlerinde Allah'ın (cc) eşsizliğini konu alan estetik öğeler kullanmak

2. Bu etkinlikte en soldaki kutudan başlayarak ifadenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D), yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. Doğru (D) veya yanlış (Y) cevaplarınız sizi sekiz farklı çıkış noktasından birine yönlendirecektir. Bu çıkışlardan yalnızca birisi doğrudur.

Geri Bildirim:

1.a:

a, c, e

Tevhit; Allah'ın (cc) evrendeki mutlak egemenliğini ve her şeyin O'nun iradesiyle var olduğunu kabul etmeyi ifade ettiği için "a", Allah'ın (cc) benzersiz olduğunu vurguladığı için "c", ibadetin ve kulluğun sadece Allah'a (cc) yapılması tevhit inancının özünü oluşturduğu için "e" ifadeleri tevhit ile doğrudan ilgilidir.

1.b:

a, c, ç, d

Allah'ın (cc) benzersizliği vurgulandığı için "a", tevhit inancının tüm peygamberlerin ortak ve değişmez mesajı olduğunu açıkça ifade ettiği için "c", ibadetin yalnızca Allah'a (cc) yapılması gerektiğini belirttiği için "ç", kelimeitevhit ile iman arasındaki ilişkiye değindiği için "d" maddeleri tevhit ilkesini doğrulamaktadır.

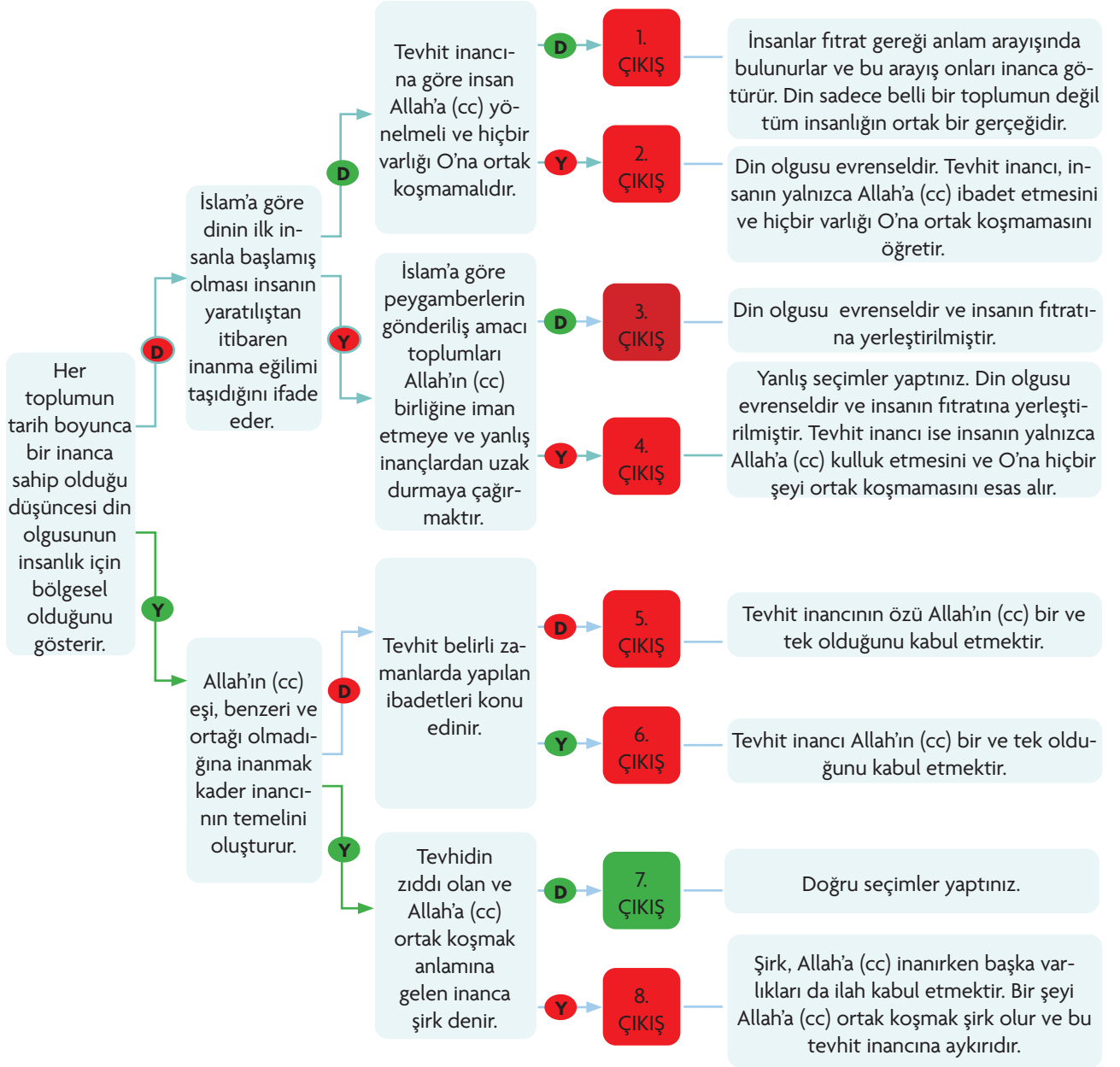
1.c:

Cevap D

Başarıyı yalnızca insanın kendi çabasına bağlayıp Allah'ın (cc) takdirini yok saymak tevhit inancına aykırıdır. Her nimetin ve başarının Allah'tan (cc) geldiğini kabul etmek gerekir.

2.

Yeşil renkle gösterilen seçimler doğru, kırmızı renkle gösterilenler ise yanlıştır.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

İSLAM'IN TEVHİT İLKESİ

Tevhit, İslam'ın temel ilkesidir. Allah'tan (cc) başka ilah bulunmadığına, O'nun eşinin ve benzerinin olmadığına inanmak anlamındadır. Kur'an-ı Kerim'de tevhidin zıddı şirk kavramıyla ifade edilmektedir.

İhlas suresi tevhidin özünü oluşturur.
“De ki: O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir (Her şey O'na muhtaçtır, O, hiçbir şeye muhtaç değildir.). O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir.). Kendisi de doğmamıştır (Kimsenin çocuğu değildir.). Hiçbir şey O'na denk değildir.”
(İhlas suresi 1-4. ayetler)

Tevhit İnancının Üç Boyutu

1- Allah'ın (cc) Rab Oluşu:

Evrenin yaratıcısı, tüm canlılara hayat ve rızık veren Allah'ın (cc) hiçbir ortağı olmadığını kabul etmek.

2- İbadetin Yalnızca Allah'a (cc) Yapılması:

İbadetleri sadece Allah (cc) için yapmak ve sadece O'ndan yardım istemek.

3- Allah'ın (cc) Niteliklerinin Eşsizliği:

Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarının sadece O'na özgü olduğuna inanmak.

Tevhit İnancının Üç Boyutu

Peygamberlerin ortak mesajı olan tevhit inancı, İslam'a göre fitridir. Zamanla insanlar çeşitli varlıkları tanrılaştırarak şirke düştüklerinde Allah (cc), insanları uymaları için peygamberler göndermiştir.

Putperestliğin ilk defa Hz. Nuh Dönemi'nde ortaya çıktığı, daha öncesinde insanların tevhit inancına sahip olduğu söylenmektedir. Kur'an'da ülülazm olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biri olan Hz. Nuh da kavmini putperestlikten uzaklaştırıp tevhit inancına döndürmekle görevlendirilmiştir.

Yüce Allah, Hz. Nuh'tan sonra da şirke mücadele eden ve toplumlarını Allah'a (cc) iman etmeye çağıran peygamberler göndermiştir. Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de **“Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, ‘Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse bana ibadet edin.’ diye vahyetmişizdir.”** (Enbiya suresi 25. ayet) ayetiyle vurgulanmıştır.

İslam, insanların zihinlerine ve kalplerine Allah'ın (cc) birliğine inanmayı yerleştirerek onları şirk gibi yanlış inançlardan korur.

İSLAM'DA ADALET VE EŞİTLİK

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bunları biliyor musunuz?

- İslam'ın adaletle ilgili öğretileri evrensel mesajlar taşır.
- Allah'ın (cc) isimlerinden biri olan Adl, O'nun adil olduğunu ifade eder.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara (D), yanlış olanlara (Y) yazınız.

İFADELER	D/Y
1. Tevhit Allah'ın (cc) bir olduğuna, O'ndan başka ilah bulunmadığına inanmayı ifade eder.	
2. Tevhit toplumsal hayatta “birlik” bilincinin oluşmasına temel teşkil eder.	
3. İslam'da tevhit inancı bireyin iç dünyasıyla sınırlıdır.	
4. İnsan, ilahi emanetleri koruyarak adaleti sağlamakla görevlidir.	
5. Bireyin adil olması, Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinci olan tevekkülüyle ilgilidir.	
6. Adalet hayatın her alanında hakkı gözetmektir.	

Geri Bildirim:

1D, 2D, 3Y, 4D, 5Y, 6D

İfadelerin doğruluğu veya yanlışlığı ile ilgili açıklamaları aşağıda yer alan “Açıklamalar” bölümünden kontrol ediniz.

Açıklamalar:

1. Bu cümledeki açıklama tevhidin kelime ve terim anlamıdır. İslam inancının temeli, her şeyin tek bir kaynaktan geldiği inancıdır.
2. İnanctaki birlik (tevhit), eylemde birliği doğurur. Tüm insanların **aynı yaratıcıya kul olması, sosyal dayanışmayı ve tek vücut** olma bilincini besler.
3. Tevhit sadece vicdani bir kanaat değildir; **dış dünyaya, ahlaka ve hukuka da yansır**. Kişinin davranışlarını, başkalarına bakışını ve adalet anlayışını doğrudan şekillendirir.
4. **İnsan** “halife” olarak yeryüzündeki **dengeyi korumakla sorumludur**. Adalet, Allah'ın (cc) insanın koruması için ona verdiği beş temel değeri (can, mal, akıl, nesil ve din) yerli yerine koymak ve bu emanetlere yönelik her türlü haksızlığı engellemektir.
5. **Adalet**, tevekkülden ziyade **takva ve sorumluluk bilinciyle ilgilidir**. Tevekkül, sonuçları Allah'a (cc) bırakmaktır, adalet ise sürecin bizzat doğruluk esaslarına göre yürütülmesidir.
6. **Adalet**; aile, okul ve toplum hayatında olduğu gibi insanın kendi nefesine karşı da **haklı gözetmesini** esas alır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Koca Ragıp Paşa ve Borçlu

Sadrazam Koca Ragıp Paşa'nın bir vatandaşa borcu vardı. Paşa, devlet işlerinin yoğunluğu sebebiyle ödemeyi geciktirince alacaklı soluğu mahkemede aldı. Duruşma günü Kadı Efendi, karşısında devletin en güçlü ismini görmesine rağmen ona sıradan bir vatandaş muamelesi yaptı. Tarafları dinledikten sonra davacıyı haklı bularak Paşa'nın borcunu derhâl ödemesine hükmetti.

Mahkeme çıkışında Ragıp Paşa, yanındakilere şu tarihi sözü söyledi: “Eğer Kadı Efendi, makamımdan çekinip bana ayrıcalık tanısaydı şu asayı kafasına indirirdim. Ancak ben, “Sadrazamlık” kibrine kapılıp mahkemeye gelmeseydim o zaman da devletin adalet terazisi şaşardı.”

Sıra Sizde

Koca Ragıp Paşa'nın yerinde olsaydınız, sahip olduğunuz devlet gücünü mahkeme sonucunu değiştirmek için kullanır mıydınız yoksa adaletin işlemesine izin vererek topluma örnek mi olurdunuz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bil

tirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki görselde bir
değerlendiriniz.

ı” ve “Yanlış” olarak

İslam, toplumda huzur ve güvenin sağlanması için adaleti önemser.

D
Y

Emre

Adl, Allah'ın (cc) her varlığa yaratılışına uygun imkân ve kabiliyet vermesi anlamındaki isimdir.

D
Y

Ömer

Adaletin uygulanabilirliği topluma ve döneme göre değişmektedir.

D
Y

Ebru

Hiz. Muhammed'in (sav) gençken Hilf-ül-fudul'a katılması onun adalete verdiği önemi gösterir.

D
Y

Hatice

Duygular bir konuda hüküm verirken önemli yer tutar.

D
Y

Sümeyye

Zenginlik toplumsal üstünlüğü de beraberinde getirir.

D
Y

Ali

Geri Bildirim:

Emre: Doğru, Ömer: Doğru, Ebru: Yanlış, Hatice: Doğru, Sümeyye: Yanlış, Ali: Yanlış

Açıklamalar:

- 1) “İslam, toplumda huzur ve güvenin sağlanması için **adaleti** önemser.” doğru bir ifadedir.
- 2) **Adl**, Allah'ın (cc) her varlığa yaratılışına uygun imkân ve kabiliyet vermesi anlamındaki isimdir.
- 3) Hukuki kurallar toplumlara göre değişiklik gösterebilir ama adaletin uygulanabilirliği değişmez.
- 4) Hiz. Muhammed'in (sav) gençken Hilf-ül-fudul'a katılması onun **adalete** verdiği önemi gösterir.
- 5) Bir konuda hüküm verirken duygular geride bırakılıp nesnel olunmalıdır.
- 6) Zenginlik kişinin maddi durumunu ilgilendiren bir husustur, tek başına toplumsal bir statü sağlamaz.

2. ETKİNLİK

Aşağıda bazı yanlış davranış örnekleri verilmiştir. Yanlış ifadelerin karşılına doğru davranışları ve bu davranışların ilgili olduğu kavramları yazınız.

BURADA SİZİ BEKLEYEN BİR ETKİNLİK VAR!

YANLIŞ DAVRANIŞ	DOĞRU DAVRANIŞ	KAVRAM
1) Mehmet arkadaşının dükkanında sıra beklemeden diğer insanların önüne geçti.	1)	1)
2) Faruk, grup çalışmasında görev almayan biriyle en çok çalışan kişiye aynı puanı verdi.	2)	2)
3) Tarık yaptığı hatadan dolayı suçlanmamak için yalan söyledi.	3)	3)
4) Ali Bey ekibini ilgilendiren konularda karar alırken kimseye danışmadan hareket etti.	4)	4)
5) Kemal bir arkadaşının fiziksel özellikleriyle alay etti.	5)	5)
6) Hata yapan Yasemin "Ben bir şey yapmadım." diyerek bahaneler üretti.	6)	6)

Geri Bildirim:

BURADA SİZİ BEKLEYEN BİR ETKİNLİK VAR!

YANLIŞ DAVRANIŞ

- 1) Mehmet arkadaşının dükkanında sıra beklemeden diğer insanların önüne geçti.
- 2) Faruk, grup çalışmasında görev almayan biriyle en çok çalışan kişiye aynı puanı verdi.
- 3) Tarık yaptığı hatadan dolayı suçlanmamak için yalan söyledi.
- 4) Ali Bey ekibini ilgilendiren konularda karar alırken kimseye danışmadan hareket etti.
- 5) Kemal bir arkadaşının fiziksel özellikleriyle alay etti.
- 6) Hata yapan Yasemin "Ben bir şey yapmadım." diyerek bahaneler üretti.

DOĞRU DAVRANIŞ

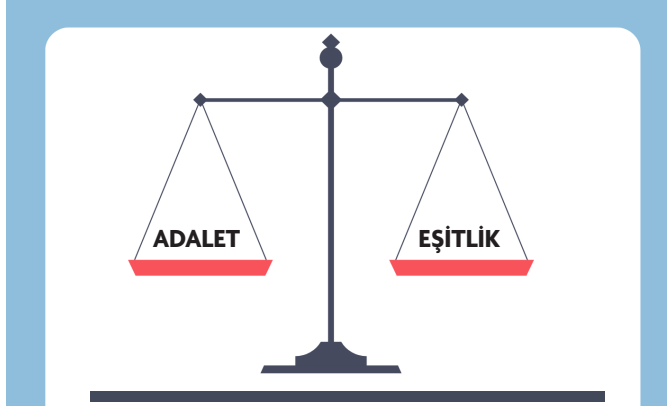
- 1) Herkesin hakkına saygılı olup kendi sırasını beklemeli.
- 2) Herkese emeğinin karşılığına göre puan vermeli.
- 3) Sonucu ne olursa olsun her zaman doğruyu söylemeli.
- 4) Süreçleri ve gerekçeleri ekip arkadaşlarına net ve anlaşılır şekilde sunmalı.
- 5) İnsanların doğuştan gelen veya farklı sebeplerle sonradan oluşan özelliklerine saygı duymalı, herkese nazik davranmalı.
- 6) Kişisel seçim ve hareketlerin doğuracağı sonuçları üstlenmeli ve sorulduğunda bahane üretmeden davranışın gerekçelerini açıklamalı.

KAVRAM

- 1) Hak
- 2) Hakkaniyet
- 3) Dürüstlük
- 4) Şeffaflık
- 5) İnsanın Saygınlığı
- 6) Hesap Verebilirlik

3. ETKİNLİK

Adalet ve eşitlik terazisinin kollarını dengede tutmak için aşağıda verilen davranışları ilgili kavramlara yerleştiriniz.

1. Acil durumdaki hastaya öncelik verilmesi

2. Toplantıda konuşmak için herkese aynı sürenin tanınması

3. Dersine çalışan öğrencinin yüksek not alması

4. Yemeğe giden grup üyelerinin hesabı eşit bölmesi

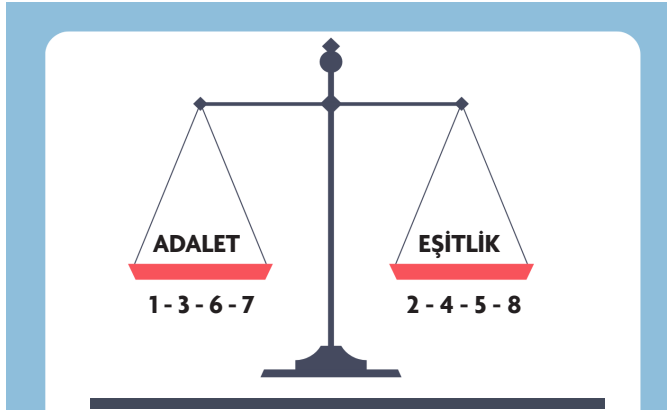
5. Kurallara uymayan herkese aynı cezanın verilmesi

6. Kısa boylu öğrencilerin ön sıralara oturtulması

7. Engelli bir öğrenciye sınavda ilave süre verilmesi

8. Markette herkesin sırasına göre ödeme yapması

Geri Bildirim:

ADALET

1. Acil durumdaki hastaya öncelik verilmesi
3. Dersine çalışan öğrencinin yüksek not alması
6. Kısa boylu öğrencilerin ön sıralara oturtulması
7. Engelli bir öğrenciye sınavda ilave süre verilmesi

EŞİTLİK

2. Kurallara uymayan herkese aynı cezanın verilmesi
4. Toplantıda konuşmak için herkese aynı sürenin tanınması
5. Markette herkesin sırasına göre ödeme yapması
8. Yemeğe giden grup üyelerinin hesabı eşit bölmesi

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda 1. kutuda örnek, 2. kutuda tanım ve 3. kutuda kavramlar karışık olarak verilmiştir.

Tablodaki tanım, örnek ve kavram ifadelerini eşleştiriniz. Eşleşen ifadelerin bulunduğu kutucukları aynı renkle boyayınız.

1. KUTU - ÖRNEK	2. KUTU - TANIM	3. KUTU - KAVRAM
1. Beyza arkadaşına verdiği yardım sözünü yerine getirmemiştir.	A. Bir konuda karar verirken duygularla hareket etmeyip hiçbir kişi veya gruba ayrıcalık tanımamaktır.	I. Liyakat
2. Bir olayda şahit gösterilen Gökhan yakın arkadaşının hatalı olduğunu söylemiştir.	B. Devletin makamları, kişiye verilen yetkiler ve duyulan güven birer emanettir.	II. Ahde Vefa
3. Semih zor günlerinde borç aldığı arkadaşına borcunu ödemiştir.	C. Bir işi, yetenek ve bilgi kriterlerini göz önünde bulundurarak en iyi şekilde yapabilecek kişilere vermektir.	III. Tarafsızlık
4. Harun iş yerindeki bir pozisyona bilgisi ve yetkinlik düzeyi en yüksek olan kişiyi seçmiştir.	Ç. Verilen sözlerin yerine getirilmesi ve yapılan anlaşmalara sadık kalınmasıdır.	IV. Emanet

Geri Bildirim:

- 1-Ç-II
- 2-A-III
- 3-B-IV
- 4-C-I

1. KUTU - ÖRNEK	2. KUTU - TANIM	3. KUTU - KAVRAM
Beyza arkadaşına verdiği yardım sözünü yerine getirmemiştir.	Bir konuda karar verirken duygularla hareket etmeyip hiçbir kişi veya gruba ayrıcalık tanımamaktır.	Liyakat
Bir olayda şahit gösterilen Gökhan yakın arkadaşının hatalı olduğunu söylemiştir.	Devletin makamları, kişiye verilen yetkiler ve duyulan güven birer emanettir.	Ahde Vefa
Semih zor günlerinde borç aldığı arkadaşına borcunu ödemiştir.	Bir işi, yetenek ve bilgi kriterlerini göz önünde bulundurarak en iyi şekilde yapabilecek kişilere vermektir.	Tarafsızlık
Harun iş yerindeki bir pozisyona bilgisi ve yetkinlik düzeyi en yüksek olan kişiyi seçmiştir.	Verilen sözlerin yerine getirilmesi ve yapılan anlaşmalara sadık kalınmasıdır.	Emanet

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Hz. Peygamber, Veda Hutbesi'nde "... Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyazın siyaha, siyahın beyaza üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadır." (Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/411) demiştir.

Yüce Allah, "Kim bir iyilik yaparsa ona on katı vardır. Kim de bir kötülük yaparsa o da sadece o kötülüğün misliyle cezalandırılır ve onlara zulmedilmez." (Enam suresi 160. ayet) buyurmuştur.

İslam'da adalet ve eşitlik konulu yazısı için yukarıdaki ayet ve hadise yer veren Betül, metnin devamında aşağıdakilerden hangilerini yazabilir? Birden fazla seçeneği seçebilirsiniz.

- a. İnsanlar arasında yaratılıştan gelen özellikler bakımından üstünlük yoktur.
- b. İslam, insanların anne ve babalarına saygılı davranmalarını öğretir.
- c. Ayrışmanın ve ötekileştirmenin olmadığı toplumlarda huzur ortamı oluşur.
- ç. Kötülüklerin cezasız kalmaması Allah'ın (cc) adaletinin şaşmayacağını gösterir.
- d. Müslümanlar ibadetlerini yerine getirirken samimi olmayı önemser.
- e. Eşitlik ilkesi, adalet ilkesini kapsayan geniş bir kavramdır.
- f. Üstünlük kişinin Allah'a (cc) karşı sorumluluklarını yerine getirmesiyle oluşur.

2. Aşağıda yapılandırılmış griddaki harflendirilmiş kutucuklarda İslam'da adalet ve eşitlik kavramlarıyla ilgili ifadeler verilmiştir. Kutucuk harflerini kullanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

a) Haksız kazançtan kaçınmak	b) Ölçü ve tartıda dürüst olmak	c) İnsanlar arasında adil davranmak
ç) Güçlünden yana olmak	d) Emanete sahip çıkmak	e) Toplumsal yardımlaşma
f) Herkesin ihtiyacına göre davranmak	g) Taraf tutmak	ğ) Verilen sözü yerine getirmek

- 1. Hangileri İslam'ın adalet anlayışındaki temel ilkeleriyle ilgilidir?**
- 2. Hangileri adaletin günlük hayattaki örnekleriyle ilgilidir?**
- 3. Hangileri adalet ve eşitlik anlayışına aykırı örneklerle ilgilidir?**
- 4. Hangileri Hz. Peygamber'in adaletli davranışlarıyla ilgilidir?**

3. Otobüs şoförü Mehmet Bey durağa geldiğinde tekerlekli sandalyedeki bir yolcunun da sıra beklediğini gördü. Hemen araçtan inip engelli rampasını açtı, yolcunun binmesine ve biniş kartını okutmasına yardımcı oldu. Diğer yolcular ise normal kapıdan binerek kartlarını okuttular.

Bu metinden yola çıkarak “adalet” ve “eşitlik” kavramlarıyla ilgili aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

3	2	1
Adalet ve Eşitlik Arasındaki Benzerlik	Adalet ve Eşitlik Arasındaki Farklılık	Mesaj

4. Okul başkanlığına aday olan Barış, bir konuşma metni hazırlamıştır.

Aşağıdaki konuşma metninde boş bırakılan yerleri “adalet ve eşitlik ilkelerinden” uygun olanlarla doldurunuz.

“Değerli Arkadaşlarım,
Okul başkanlığına aday olurken önceliğim, sizleri önemseyen bir vizyon oluşturmaktır. Yapacağımız faaliyetlerde (1) _____ prensibini esas alarak sorumluluklarımı en doğru ve yetkin şekilde gerçekleştirmeyi hedefliyorum.
Tüm projelerimizde (2) _____ ilkesini uygulayarak sürecin her adımını sizlerle açık ve net bir şekilde paylaşacağım.
Sınıflar arası etkinliklerde ise (3) _____ ilkesiyle hareket edip tarafsız ve objektif olacağım.
Okulumuzdaki herkes için (4) _____ ilkesine bağlı kalarak huzur dolu bir ortam inşa edeceğiz.
Görev aldığım süre boyunca üzerime düşen sorumlulukları bir (5) _____ bilinciyle üstlenecek ve yaptığım tüm çalışmalarını (6) _____ anlayışıyla yürüteceğim.”

Geri Bildirim:

1. a, c, ç, f

2.

- a, b, c, d, f, g kutuları İslam'ın adalet anlayışındaki temel ilkeleriyle ilgilidir.
- a, b, d, g kutuları adaletin günlük hayattaki örnekleriyle ilgilidir.
- ç, g kutuları adalet ve eşitlik anlayışına aykırı örneklerle ilgilidir.
- b, c, d, g kutuları Hz. Peygamber'in adaletli davranışlarıyla ilgilidir.

3.

3

**Adalet ve Eşitlik
Arasındaki Benzerlik**

İkisi de insanların en doğru şekilde hizmet almasını amaçlar.

İkisi de toplumsal hayatta düzen ve işleyişin korunmasına katkıda bulunur.

İkisi de insanlar arasında ayrımcılığı önlemeyi hedefler.

2

**Adalet ve Eşitlik
Arasındaki Farklılık**

Eşitlikte diğer yolcular her zamanki kapıdan sırayla binerken adalet, engelli yolcuya biniş kolaylığı sağlanmasıdır.

Eşitlik herkese aynı şartları sunarken adalet, bireysel farklılıklara göre uygulama yapılmasını dikkate alır.

1

Mesaj

Eşitlik herkese aynı şartları sunarken adalet, ihtiyacı gözetir.

4.

1) Liyakat, 2) Şeffaflık, 3) Tarafsızlık, 4) İnsanın saygınlığı, 5) Emanet, 6) Hesap verebilirlik

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

İslam'da Adalet ve Eşitlik

Temel Kavramlar

- **Adalet:** Doğruluk, denklik, hak sahibine hakkını verme ve her şeyi layık olduğu yere koymaktır.
- **Eşitlik:** Tüm bireylerin aynı haklara sahip olması ve kanun önünde ayırım gözetilmeksizin aynı muameleyi görmesidir.
- **Takva:** Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmek ve O'ndan sakınmaktır. İslam'da yegâne üstünlük ölçüsüdür.
- **Adl:** Allah'ın (cc) mutlak adalet sahibi olduğunu ifade eden isimdir.

İslam'da Eşitlik Anlayışı

- **Ortak Köken:** Tüm insanlar bir erkek ve bir dişi'den (Hz. Âdem ve Havva) yaratılmıştır.
- **Üstünlük Ölçüsü:** İrk, cinsiyet, dil veya zenginlik üstünlük sebebi değildir, üstünlük sadece takva ileldir.
- **Fırsat Eşitliği:** Hz. Peygamber'in Üsâme bin Zeyd'i genç yaşına rağmen komutan ataması, liyakat ve fırsat eşitliğine örnektir.

Adaletin 10 Temel İlkesi

1. **Eşitlik:** Herkesin yasalar önünde bir tutulması
2. **Hesap Verebilirlik:** Kararların sonuçlarından sorumlu olunması
3. **Tarafsızlık:** Hiçbir kişi veya zümreye ayrıcalık tanınmaması
4. **Şeffaflık:** Süreçlerin açık, dürüst ve denetlenebilir yürütülmesi
5. **Liyakat:** Görevin ehil olana, başarı ve yeteneğe göre verilmesi
6. **Emanet:** Maddi ve manevi değerlerin (makam dâhil) korunup sahibine iadesi
7. **Dürüstlük:** Gerçeğin söylenmesi ve ahlaki değerlere uygunluk
8. **Hakkaniyet:** Paylaşımında bireysel farklılıklara ve hakka özen gösterilmesi
9. **Ahde Vefa:** Verilen sözlerin ve yapılan anlaşmaların yerine getirilmesi
10. **İnsanın Saygınlığı:** İnsanın sadece insan olduğu için dokunulmaz kabul edilmesi

Önemli Ayetler ve Mesajları

- **Nisa suresi 58. ayet:** Emanetlerin ehline verilmesini ve insanlar arasında adaletle hükmedilmesini emreder.
- **Maide suresi 8. ayet:** Bir topluluğa duyulan kinin, mümini adaletsizliğe sevk etmemesi gerektiğini vurgular.
- **Hucurat suresi 13. ayet:** Farklı milletlere ayrılmanın amacını tanımak (tearüf) olduğunu ve en değerli kulun takva sahibi kişi olduğunu bildirir.

Uygulama Örnekleri

- **Ailede Adalet:** Çocuklar arasında kız-erkek veya küçük-büyük ayrımı yapılmamalıdır.
- **Yönetimde Adalet:** Hz. Ömer'in ganimet taksimindeki şeffaflığı ve bir vatandaşın itirazını dinlemesi adaletin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine örnektir.
- **Sosyal Adalet:** Hz. Peygamber'in katıldığı Hilfulfudul topluluğu haksızlıklarla mücadele amacı taşır.

ALTIN NOTLAR:

- İslam'da mutlak eşitlik yaratılıştaki (Herkes Hz. Âdem'in soyundandır.) ve hukuk önündedir.
- Değer ve ödül kazanmada eşitlik değil adalet (çaba ve takva) esastır.
- **Kilit ayet:** "Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder..." (Nisa suresi 58. ayet)

İSLAM VE BARIŞ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, İslam'ın barışa verdiği önem ve cihat kavramının kapsamına dair aşağıdaki sorular üzerinde düşünme fırsatı bulacaksınız.

Aşağıdaki sorular “İslam ve Barış” konusuna farklı açılardan bakabilmeniz için hazırlanmıştır.

Bunları Biliyor musunuz?

- İslam dininin barışa verdiği önem hakkında neler biliyorsunuz?
- Cihat ve cihat türleri hakkında neler biliyorsunuz?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıda verilen kelimeleri uygun boşluklara yazınız.

**ahde vefa - dürüstlük - eşitlik - hesap verebilirlik - insanın saygınlığı - liyakat - merhamet - sorumluluk
şeffaflık - tarafsızlık**

1. Tüm canlıların aynı haklara sahip olduğunu, aynı düzeyde saygıyı ve aynı muameleyi hak ettiğini savunan ilkeye ..... denir.
2. Bir kişinin tüm davranışlarının sonuçlarından sorumlu olması ilkesine ..... denir.
3. Hiç kimseye dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep ayrımı yapılmaması ayrıca hiçbir kişiye, aileye ve zümreye ayrıcalık tanınmaması ilkesine ..... denir.
4. Bir durumun açıklık, dürüstlük, erişilebilirlik ve denetlenebilirlik doğrultusunda yürütülmesini sağlayan ilkeye ..... denir.
5. Bir görevi doğru ve iyi bir şekilde yapabilme yeterliliğine sahip olmaya ..... denir.
6. Kişinin her koşulda doğru sözlü olması, doğru ve ahlaki değerlere uygun davranması ilkesine ..... denir.
7. İnsanın Allah'a (cc) ve insanlara verdiği sözü tutması, yaptığı anlaşmalara sadık kalmasına ..... denir.
8. İnsanın özel bir sebebi olmadan sadece insan olmasından dolayı değerli olmasına ..... denir.

Geri Bildirim:

1. eşitlik, 2. hesap verebilirlik, 3. tarafsızlık, 4. şeffaflık, 5. liyakat, 6. dürüstlük, 7. ahde vefa, 8. insanın saygınlığı

Açıklamalar:

Eşitlik: Tüm canlıların aynı haklara sahip olduğunu, aynı düzeyde saygıyı ve aynı muameleyi hak ettiğini savunmaktır.

Hesap Verebilirlik: Bir kişinin tüm davranışlarının sonuçlarından sorumlu olmasıdır.

Tarafsızlık: Hiç kimseye dil, ırk, cinsiyet, din, mezhep ayrımı yapılmaması ayrıca hiçbir kişiye, aileye ve zümreye ayrıcalık tanınmamasıdır.

Şeffaflık: Bir durumun açıklık, dürüstlük, erişilebilirlik ve denetlenebilirlik doğrultusunda yürütülmesini sağlayan ilkedir.

Liyakat: Bir görevi doğru ve iyi bir şekilde yapabilme yeterliliğine sahip olunmasıdır.

Dürüstlük: Kişinin her koşulda doğru sözlü olması, doğru ve ahlaki değerlere uygun davranmasıdır.

Ahde Vefa: İnsanın Allah'a (cc) ve insanlara verdiği sözü tutması, yaptığı anlaşmalara sadık kalmasıdır.

İnsanın Saygınlığı: İnsanın özel bir sebebi olmadan sadece insan olmasından dolayı değerli olmasıdır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz. Ahmet, telefonundaki uygulamada; “Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların emin olduğu kimsedir.” (Müslim, “İman”, 65) hadisini okurken annesi yanına geldi. Ahmet “Anne, bu hadisi duyunca aklına gelen ilk kelime ne olur?” diye sordu. Annesi hiç düşünmeden “Barış” cevabını verdi ve ekledi: “Müslüman; söz ve davranışlarıyla, her zaman ve her yerde barıştan yana olmalıdır.” Bu cevaptan etkilenen Ahmet, defterine büyük harflerle “BARIŞ” yazarak şu şiiri kaleme aldı:

Verilen metnin konusunu inceleyerek aşağıdaki dizelerde yer alan harflerle anlam bütünlüğü olan bir şiir yazınız.

B.....

A.....

R.....

L.....

Ş.....

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

BİLGİ KUTUSU

“S-l-m” kökünden gelen İslam kurtuluşa erme, barış, esenlik, güven ve emniyette olma anlamlarına gelmektedir. Müslüman yeryüzünde can, akıl, nesil, din ve mal emniyetini sağlayarak huzur ortamının oluşmasına katkıda bulunmalıdır.

Meryem Öğretmen İslam dininin barışa verdiği önemden bahsederken “Müslümanlar tüm insanların canını, malını, kutsal değerlerini, huzurunu ve güvenliğini önemser.” dedi. Ardından tahtaya “... Kim bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa sanki bütün insanları yaşatmıştır...” (Maide suresi 32. ayet) ayetini yazdı. Bu ayetle ilgili aşağıdaki tabloyu çizdi.

Verilen parçadan hareketle ulaşılabilecek 3 mesajı, 2 sonucu ve 1 değeri aşağıdaki tabloya yazınız.

3 Mesaj	2 Sonuç	1 Değer
1.	1.	1. ....
2.	2.	
3.		

Geri Bildirim:

3 Mesaj	2 Sonuç	1 Değer
1. Yaşamak bir insanın en temel hakkıdır ve dokunulmazdır. 2. Haksız yere bir cana zarar vermek büyük suçtur. 3. Bir insanın hayatını kurtarmak çok büyük bir erdemdir.	1. Şiddet, savaş, terör gibi olaylar toplumsal barışı ve huzuru zedeler. 2. Hayatı korumak herkes için bir sorumluluktur.	1. Yaşama hakkı kutsaldır.

2. ETKİNLİK

Medine'de farklı din ve inançlara sahip birçok insan birlikte yaşamaktaydı. Ancak aralarında uzun süredir devam eden kan davaları ve çatışmalar vardı. Hz. Muhammed (sav) herkesin güven içinde yaşayabileceği adil bir düzen kurmak için Medine'deki farklı grupların liderleriyle bir araya gelerek Medine sözleşmesini yaptı. Bu sözleşmeyle Medine'de yaşayan farklı gruplar dinlerini özgürce yaşayacak, iç işlerinde bağımsız, dış tehditler karşısında birlikte hareket edecekti. Böylece siyasi birlik sağlanmış, inanç özgürlüğü, can, mal ve namus güvenliği güvence altına alınmış oldu.

Medine Sözleşmesinin barışla ilgili verdiği mesajlar şu şekildedir:

1. İslam insan hayatına önem verir.
2. İslam'a göre her canlı değerlidir ve haksız yere bir cana zarar vermek İslam'da yasaktır.
3. İslam barış, güven ve huzur ortamının oluşmasını önemser.
4. Zorunlu olmadıkça savaş yasaklanmıştır.

Bu ilkeler size hayatınızda neleri değiştirmenizi önermektedir?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Geri Bildirim:

1. İnsanlara karşı daha saygılı olmalı ve sorumlu davranmalıyım.
2. Yaratılan her canlıya karşı duyarlı ve merhametli olmalıyım.
3. Her zaman huzur ve güven ortamını koruyacak davranışlar sergilemeliyim.
4. Sorunları şiddet ve güç kullanmadan konuşarak çözmeye önem vermeliyim.

3. ETKİNLİK

Bu etkinliği yapmadan önce aşağıda verilen bilgi kutusunu okuyunuz.

BİLGİ KUTUSU

İslam'da insanların kutsal değerlerini, huzur ve güvenliğini korumak için gösterilen her türlü mücadeleye "cihat" denilmektedir. İslam dininin cihat anlayışı gereği Müslümanlar fethedilen bölgelerdeki insanların can, mal ve din özgürlüğü gibi temel haklarına saygı göstermişlerdir. Bu durum Anadolu ve Balkanlarda İslam'ın yayılmasında önemli rol oynamıştır.

Hz. Muhammed'in (sav) "Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat edin." (Nesai, "Cihad", 48) hadisini bu bağlamda değerlendiriniz.

1. ....
2. ....
3. ....

Geri Bildirim:

İslam dininde cihat kavramının anlamı savaşla sınırlı değildir. Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için her alanda gayret etmek cihattır. Müslümanların ekonomi, kültür, teknoloji gibi alanlarda da mücadele etmeleri cihatın bir parçasıdır. İslam'ı tebliğ ve insanları hakka davet ederek düşmanla mücadele etmek, kişinin nefsiyle mücadelesi de cihattır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadeler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

İFADELER	DOĞRU	YANLIŞ
1. “S-l-m” kökünden gelen İslam kurtuluşa erme, barış, esenlik, güven ve emniyette olma anlamlarını taşır.		
2. Cihat, Müslümanların dini tebliğ ve özgürce ibadet yapmaları için mücadele etmeleridir.		
3. İnsanın nefesine karşı verdiği savaş küçük cihat olarak kabul edilmektedir.		
4. Ordunun zor zamanlarındaki ihtiyaç durumunda cihat farzıyandır.		
5. Kişinin nefsiyle cihadı ve kötülüklerden sakınıp iyiliklere yönelmesi farzı kifayedir.		
6. Ülkemizde her yıl 19 Eylül Gaziler Haftası'nda ve 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü'nde anma programları düzenlenmektedir.		
7. İslam'ın barış anlayışı, Müslümanlara toplumsal birlik ve kardeşliğin korunmasında birey olarak da görevleri olduğunu düşündürür.		
8. İslam'ın ihtiyaç durumlarında barış ve güvenden yana olması insanlara karşı adil ve saygılı davranılmasını ikinci planda tutar.		
9. İslam'da savaşın can ve inanç özgürlüğünün tehdit altında olması durumunda meşru kabul edilmesi İslam'ın barışa verdiği önemi ortaya koyar.		
10. Toplumsal barış ve güveni korumaya yönelik mücadele, İslam'da din görevlilerine ait bir sorumluluktur.		

2. ŞİFREYİ BUL

BİLGİ KUTUSU

İslam'a göre öfkeyi kontrol etmek, affedici olmak, toplumsal huzuru sağlamak önemli birer değerdir. Bu hususlar Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette vurgulanmaktadır. Öfkesine galip gelenler, affedici olanlar övülmüş, müminlerin kardeş oldukları hatırlatılmış ve her zaman barışın tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Bu anlayış, Müslümanlara barış için pasif bir suskunluk yerine bilinçli bir sorumluluk görevi vermektedir.

Aynı binada yaşayan iki komşu arasında yüksek ses nedeniyle sorun yaşanmaktadır. Üst kattaki çocukların akşam geç saatlere kadar gürültülü oyun oynamaları alt kattaki komşunun dinlenmesine engel olmaktadır. Başlarda önemsenmeyen bu durum, zamanla büyüyerek kırıcı sözlere ve komşuluk ilişkisinin kesilmesine kadar ilerlemiştir. Çözüme ulaştırılamayan bu mesele apartmanın genel huzurunu da etkilemiştir.

Alt kattaki komşunun gürültüye maruz kaldığında, İslam'ın barış anlayışındaki mesajlar doğrultusunda vermesi gereken tepkileri seçiniz. Seçtiğiniz seçenekteki harfi şifre kutusuna yazınız. Tüm aşamalar tamamlandığında ortaya çıkan kavramı bulunuz.

1. Aşama: İlk Tepki	Öfkeli bir şekilde kapıya gider ve uyarır.	Ç
	Sakinleşmek için biraz bekler.	B
	Tepkisiz kalıp içine atar.	E
2. Aşama: İletişim Kurma	Karşı tarafı suçlayan ifadeler kullanır.	F
	Komşularının yardım etmesini bekler.	A
	Komşularla irtibatı keser	S
3. Aşama: Empati Yapmak	Kendini savunur.	U
	Karşı taraf açısından da düşünür.	R
	Sorunu görmezden gelir.	N
4. Aşama: Kalıcı Barışı Sağlamak	Karşı tarafla iletişimi keser.	M
	Saygısını yitirmeden iletişime devam eder.	I
	Tepkili davranır.	S
5. Aşama: Toplumsal Huzuru Gözetmek	Diğer komşularını kendi tarafına çeker.	Ü
	Apartmanın huzurunu düşünerek ortak bir çözüm yolu aranır.	Ş
	Benzer sorunlar tespit edilerek şahısların taşınması talep edilir.	K

ŞİFRE KUTUSU

1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama	4. Aşama	5. Aşama
.....	.....	.....	.....	.....

3. Aşağıdaki metinden yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

İslam inancına göre Müslümanlar can, akıl, nesil, din ve mal emniyetini sağlayarak yeryüzünde huzur ve güven ortamı oluşturmaktadır. Bu amaçla verilen her türlü mücadeleye “cihat” denir. Hz. Muhammed (sav) “Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat edin.” (Nesai, Cihad, 48) buyurarak bu mücadelenin ekonomi, kültür ve teknoloji gibi alanları da kapsadığını belirtmiştir.

1. Metinden yola çıkarak İslam'da barışın sağlanmasında etkili olan değerleri açıklayınız. Bu değerlere katkıda bulunmak için yapılabilecekler günlük hayattan örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

2. Metinde geçen hadisten yola çıkarak İslam'da cihat kavramının yeri ve kapsamını kısaca belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

1.

1-D, 2-Y, 3-Y, 4-D, 5-Y, 6-D, 7-D, 8-Y, 9-D, 10-Y

Açıklamalar:

- “S-l-m” kökünden gelen İslam kurtuluşa erme, barış, esenlik, güven ve emniyette olma anlamlarını taşır.
- Hz. Muhammed (sav) “Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat ediniz!” buyurarak Müslümanların ekonomi, kültür, teknoloji gibi alanlarda da mücadele etmelerini istemektedir.
- Cephede düşmana karşı yapılan savaş küçük cihat, insanın nefesine karşı verdiği savaş ise büyük cihat olarak kabul edilmektedir.
- Kişinin nefsiyle cihadı ve kötülüklerden sakınıp iyiliklere yönelmesi farzıyandır.
- Ordunun zor zamanlarındaki ihtiyaç durumunda cihat farzıyandır.
- Ülkemizde her yıl 19 Eylül Gaziler Haftası ile 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü'nde anma programları düzenlenmektedir.

2.

1. Aşama	2. Aşama	3. Aşama	4. Aşama	5. Aşama
B	A	R	I	Ş

3.1. İslam'a göre barışın sağlanması canın, aklın, neslin, dinin ve malın güvence altına alınması, toplumda huzur ve güven ortamı oluşturur. Örneğin haksızlığa uğrayan birini savunmak, toplumda huzursuzluk yaratacak olaylardan kaçınmak barışa katkıda bulunan davranışlardır.

3.2. İslam'da cihat; toplumda huzur, güven ve barışı sağlamak amacıyla verilen her türlü mücadeleyi ifade etmektedir. Hz. Muhammed'in (sav) cihadın el, dil ve malla yapılabileceğini ifade etmesi bu kavramın hayatın birçok alanını içerdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin eğitim, ekonomi, kültür ve topluma fayda sağlayan her türlü çalışma cihat kapsamındadır. Bu yönüyle cihat, barış ve güven ortamının sağlanmasında katkıda bulunan geniş kapsamlı bir kavramdır.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

“S-l-m” kökünden gelen İslam kurtuluşa erme, barış, esenlik, güven ve emniyette olma anlamlarına gelmektedir. Müslüman; yeryüzünde can, akıl, nesil, din ve mal emniyetini sağlayarak huzur ortamının oluşmasına katkıda bulunmalıdır.

Kutsal değerleri, insanların huzur ve güvenliğini korumak için gösterilen her türlü çabaya “cihat” denir. Kur'an-ı Kerim'de savaş, “kıtal” veya “mukatele” kavramlarıyla ifade edilirken cihat çok daha geniş bir anlama sahiptir.

Şehadet: Allah (cc) yolunda ve din, vatan, namus, mal ile can güvenliği gibi korunması emredilen kutsal değerler uğruna canını vermeye şehadet denilmektedir. (bk. “Şehadet”, Dinî Terimler Sözlüğü, 338)

Türk milleti Çanakkale Muharebeleri ve Milli Mücadele sürecinde cihadın örneklerini ortaya koymuştur. Ayrıca 15 Temmuz 2016'da Türk halkının cihat bilinci bir kez daha ortaya çıkmış ve 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü olarak kabul edilmiştir.

Dini hükümleri öğrenip onlara göre yaşamak ve başkalarına aktarmak anlamına gelen irşat, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak anlamındaki “emir bilmaruf ve nehiy anilmünker” de cihat kabul edilir.

Hz. Muhammed (sav) “Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihat edin.” (Nesai, “Cihad”, 48) buyurarak Müslümanların ekonomi, kültür, teknoloji gibi alanlarda da mücadele etmelerini istemektedir.

Kişinin nefsiyle ve kötü arzularıyla yaptığı mücadeleye ise “mücahede” denir. Cephede düşmana karşı yapılan savaş küçük cihat kabul edilirken insanın nefsinde karşı verdiği savaş ise büyük cihat olarak kabul edilmektedir.

İslam âlimleri normal koşullarda cihadın farzıkifaye, toplumsal seferberlik ve saldırı gibi ciddi durumlarda ise farziayn olduğunu belirtmişlerdir.

Vatan savunması, sadece toprağı değil manevi değerleri de korumaktır. Bu bilinçle 19 Eylül Gaziler Haftası ve 15 Temmuz gibi özel günlerde şehitlerimiz rahmet ve minnetle anılır, ruhlarına hatimler ve dualar okunur.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: NAHL SURESİ 90, NİSA SURESİ 58 VE BAKARA 208. AYETLER

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, İslam'ın barışa verdiği önem ve cihat kavramının kapsamına dair aşağıdaki sorular üzerinde düşünme fırsatı bulacaksınız.

Bunları Biliyor musunuz?

- Hz. Peygamber; Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'nin anahtarını, bu görevi daha önce yürüten ve fetihden kısa süre önce Müslüman olan Osman bin Talha'ya geri vermiştir. Bu davranışıyla emaneti ehline verme ve görevlerde liyakat ilkesinin her şartta korunması gerektiğini göstermiştir.
- Nahl suresinin 90. ayeti, her cuma hutbesinin sonunda okunur ve Müslümanlara kötülükten sakınma, adalet ve iyilik ilkeleri hatırlatılır.
- Bakara suresinin 208. ayeti, İslam kelimesinin kökeni olan “silm” (barış ve güven) kavramına vurgu yapar ve İslam'ın barış dini olduğunu gösterir.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki tabloda toplumsal yaşamı ve adaleti ilgilendiren bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere katılıp katılmadığınızı “✓” ile işaretleyiniz ve neden bu şekilde düşündüğünüzü ilgili sütuna bir cümleyle açıklayınız.

İFADELER	KATILIYORUM	KATILMIYORUM	GEREKÇESİ
1. Bir işi birine teslim ederken o kişinin bize olan yakınlığı, işi ne kadar iyi bildiğinden daha önemlidir.			Çünkü ....
2. Adalet daha çok mahkemelerde aranır, günlük hayatta adaletin uygulanması zordur.			Çünkü ....
3. “İyilik” maddi yardımda bulunmakla sınırlı bir eylemdir.			Çünkü ....
4. Toplumsal barışın sağlanması için bireylerin birbirine güven duyması şarttır.			Çünkü ....
5. Kişi, bir işin sonucu kendi aleyhine bile olsa adaletten asla ayrılmamalıdır.			Çünkü ....

Geri Bildirim:

Bu etkinlikteki cevaplarınız tamamen sizin bakış açınızı yansıtmaktadır ancak konumuza başlarken şu noktaları hatırlatmak isteriz:

- 1. ve 2. yargılar için “katılmıyorum” cevabı, konumuzda göreceğimiz “emaneti ehline verme” ve “adalet” ilkeleriyle uyumludur.
- 3. yargı için “katılmıyorum” cevabı, “iyilik” kavramının yalnızca maddi yardımla sınırlı olmadığını, her işi en güzel şekilde yapmak anlamına geldiğini gösteren anlayışla örtüşür.
- 4. ve 5. yargılar için “katılıyorum” cevabı, Bakara suresinin 208 ve Nahl suresinin 90. ayetlerinde çizilen “huzur ve güven toplumu” idealini yansıtır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

“Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”
(Bakara suresi 208. ayet)

Bir öğrenci sosyal medyada gördüğü haberin doğruluğunu teyit etmeden onu paylaşmıştır. Haberin asılsız olduğu anlaşıldıkça o öğrenci çevresinde itibar kaybetmiştir.

Bu durum Bakara suresinin 208. ayetindeki “şeytanın adımlarını izlememe” uyarısıyla nasıl ilişkilendirilebilir? Yanlış bilginin yayılması toplumdaki güven ve emanet bilincini nasıl etkiler? Açıklayınız.

Geri Bildirim:

Bir haberi doğrulamadan paylaşmak; acele etmek, düşünmeden hareket etmek ve insanları yanlış bilgiyle etkilemek demektir. Bu yüzden asılsız haberi yaymak, ayette geçen “**şeytanın adımlarını izlemeyin**” ifadesiyle benzetilebilir. Çünkü bu durum yalanın, fitnenin ve karışıklığın artmasına sebep olur.

Bilgi bir emanettir. Doğruluğunu kontrol etmeden paylaşmak, bu emanete dikkat etmemek anlamına gelir. Asılsız haber yayan kişi, çevresinde güven kaybeder; insanlar artık onun paylaştığı şeylere kolayca inanmaz. Bu durum toplumda genel olarak güven duygusunu zedeler, her şeyin asılsız olabileceği fikrini güçlendirir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Aşağıdaki bölümlerde sırasıyla Nahl suresinin 90, Nisa suresinin 58 ve Bakara suresinin 208. ayetleri yer almaktadır. Bu ayetlerde geçen bazı kavramlar karışık harflerle verilmiştir. Ayetleri dikkatlice inceleyerek bu kavramları doğru şekilde yazınız.

1. “Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

(Nahl suresi 90. ayet)

- [H-A-İ-N-S] →
- [L-A-T-A-D-E] →

2. “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”

(Nisa suresi 58. ayet)

- [A-T-N-E-M-E] →
- [T-L-Y-A-K-İ-A] →

3. “Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”

(Bakara suresi 208. ayet)

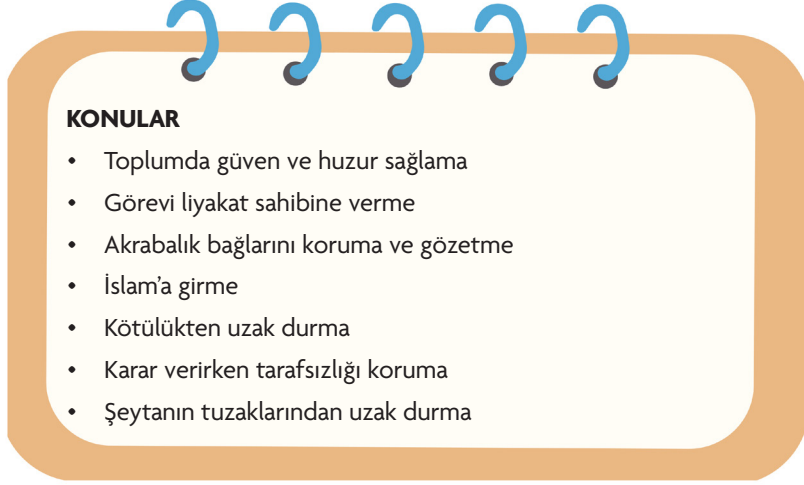
- [Ş-I-B-R-A] →
- [E-İ-Y-T-N-E-M] →

Geri Bildirim:

1. Nahl suresi 90. ayet: İhsan - Adalet
2. Nisa suresi 58. ayet: Emanet - Liyakat
3. Bakara suresi 208. ayet: Barış - Emniyet

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda ayetlerin konuları karışık olarak verilmiştir. Buna göre her ayet için doğru konuyu tablodan seçerek ilgili kutucuğa yazınız.

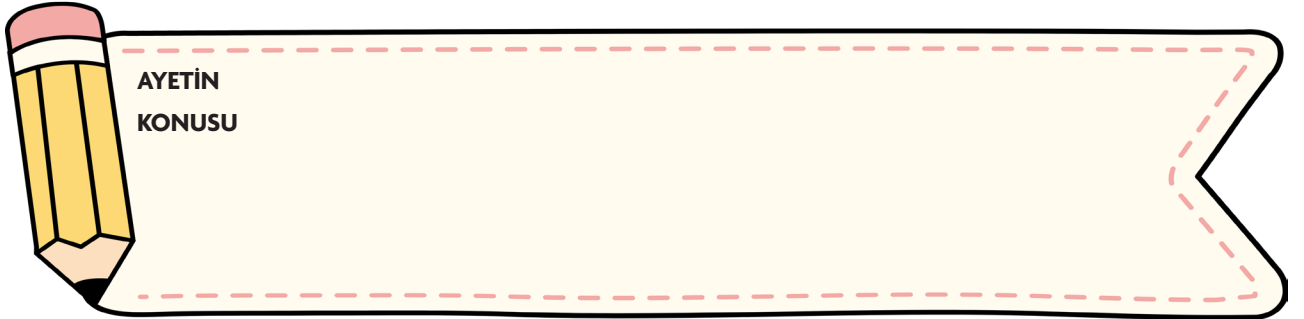

KONULAR

- Toplumda güven ve huzur sağlama
- Görevi liyakat sahibine verme
- Akrabalık bağlarını koruma ve gözetme
- İslam'a girme
- Kötülükten uzak durma
- Karar verirken tarafsızlığı koruma
- Şeytanın tuzaklarından uzak durma

“Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

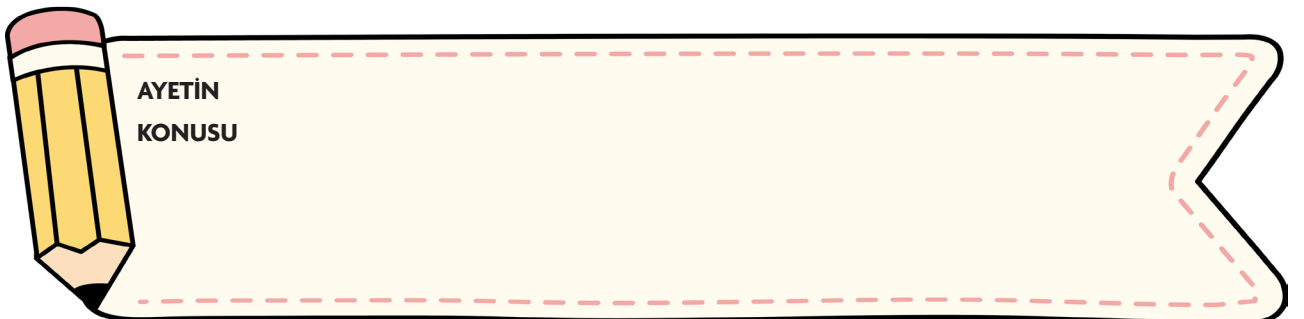
(Nahl suresi 90. ayet)

AYETİN
KONUSU

“Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”

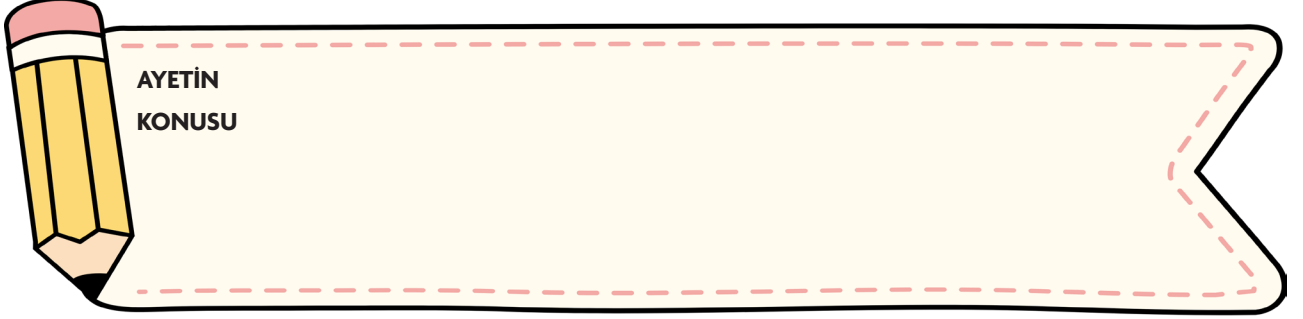
(Nisa suresi 58. ayet)

AYETİN
KONUSU

“Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam’a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”

(Bakara suresi 208. ayet)

Geri Bildirim:

1. Nahl suresi 90. ayet

Ayetin Konusu: Karar verirken tarafsızlığı koruma, akrabalık bağlarını koruma ve gözetme, kötülükten uzak durma

2. Nisa suresi 58. ayet

Ayetin Konusu: Görevi liyakat sahibine verme

3. Bakara suresi 208. ayet

Ayetin Konusu: İslam’a girme, toplumda güven ve huzur sağlama, şeytanın tuzaklarından uzak durma

3. ETKİNLİK

- “Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış (1) ve güvenliğe (İslam’a) girin. Şeytanın adımlarını (2) izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”

(Bakara suresi 208. ayet)

- “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi (3) ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah herşeyi işitmekte, herşeyi görmektedir.”

(Nisa suresi 58. ayet)

- “Şüphesiz Allah; adaleti (4), iyilik yapmayı (5), yakınlara yardım etmeyi (6) emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

(Nahl suresi 90. ayet)

Bu ayetlerde altı çizili kavramların Bireysel İnanç ve Ahlak / Toplumsal Ahlak / Yönetim-Hukuk alanlarından hangileri ile ilgili olduğunu işaretleyiniz. Bir kavramı birden fazla alanla ilişkilendirebilirsiniz.

KAVRAM	BİREYSEL İNANÇ VE AHLAK	TOPLUMSAL AHLAK	YÖNETİM-HUKUK
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

Geri Bildirim:

KAVRAM	BİREYSEL İNANÇ VE AHLAK	TOPLUMSAL AHLAK	YÖNETİM-HUKUK
1.		X	X
2.	X	X	
3.		X	X
4.		X	X
5.	X	X	
6.	X	X	

4. Aşağıdaki tabloya Bakara suresinin 208, Nisa suresinin 58 ve Nahl suresinin 90. ayetlerinin mesajlarını yazınız.

Ayetler	Ayetlerin Mesajları
“Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.” (Bakara suresi 208. ayet)	
“Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.” (Nisa suresi 58. ayet)	
“Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl suresi 90. ayet)	

Geri Bildirim:

Ayetler	Ayetlerin Mesajları
“Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.” (Bakara suresi 208. ayet)	Toplumsal barış sağlanmalıdır. Şeytanın insanı doğru yoldan saptırma taktiklerine karşı uyanık olunmalıdır.
“Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.” (Nisa suresi 58. ayet)	Toplumsal düzen ve güven ancak liyakat ve adalet üzerine inşa edilmelidir.
“Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl suresi 90. ayet)	Adalet ve iyiliğin hâkim olduğu, kötülük ve zorbalığın dışlandığı ahlaklı bir toplum düzeni kurmak, huzurlu bir toplum için gereklidir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Aşağıdaki parçadan yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Muhammed, Kur'an-ı Kerim'den Nahl suresinin 90, Nisa suresinin 58 ve Bakara suresinin 208. ayetlerinin anlamlarını okudu. "Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (I) (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır."

(Bakara suresi 208. ayet)

"Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi (II) ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz ki Allah hakkıyla iştiridir, hakkıyla görendir."

(Nisa suresi 58. ayet)

"Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, (III) yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."

(Nahl suresi 90. ayet)

1. Buna göre Muhammed, metinde altı çizili ifadelerle aşağıdaki kavramları eşleştirdiğinde doğru sıralama hangisidir?

- A) Emniyet - Liyakat - İhsan
- B) Liyakat - İhsan - Adalet
- C) Emanet - Adalet - İhsan
- D) İhsan - Emniyet - Liyakat
- E) Adalet - Emanet - Emniyet

2. Aşağıdakilerden hangisi bu ayetlerde geçen konulardan biri değildir?

- A) Sorumluluk gerektiren işlerin liyakat esasına göre dağıtılması
- B) İnsanlar arası anlaşmazlıklarda adil bir tutum sergilenmesi
- C) Sosyal yardımlaşmada yakın çevreye duyarlı olunması
- D) Amellerin ahiret hayatında karşılığını bulması
- E) Toplumda fitneden uzak durulması

3. I. “Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam’a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”
(Bakara suresi 208. ayet)
- II. “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”
(Nisa suresi 58. ayet)
- III. “Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”
(Nahl suresi 90. ayet)

Aşağıda örnek davranışlar sunulmuştur. İlgili ayeti yazarak bu ayetleri konusuna göre sınıflandırınız. Örnek davranışı birden fazla alanla ilişkilendirebilirsiniz.

Örnek Davranışlar	İlgili Ayet	Hukuki	Ahlaki	Barış
1. Bir hâkimin, akrabasının aleyhine olsa bile karar verirken tarafsızlığını koruması				
2. Kötü sözden uzak durmak				
3. Komşunun zor zamanında yanında olmak				
4. Sınav sorularının gizliliğini korumak				
5. Toplumda huzuru bozacak fitne mesajlarını yaymamak				

4. I. “Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam’a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır.”
(Bakara suresi 208. ayet)
- II. “Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”
(Nisa suresi 58. ayet)
- III. “Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”
(Nahl suresi 90. ayet)

Aşağıda örnek olaylar verilmiştir. Bu olayların hangi ayetle ilgili olduğunu ve bununla ilgili çıkarımınızı yazınız.

1. Örnek olay: Bir şirkette genel müdürlük makamı boşalmıştır. Şirket sahibi, bu görevi akrabasına vermek yerine işi en iyi bilen ve en çok tecrübeye sahip çalışanına vermiştir.	
İlgili ayet:	
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	
2. Örnek olay: Yoğun kar yağışında arabası yolda kalan bir komşuya, tüm mahalle sakinleri bir araya gelip aracı iterek yardım etmiştir.	
İlgili ayet:	
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	
3. Örnek olay: Bir sosyal medya kullanıcısı, toplumda kargaşa ve düşmanlık oluşturacak bir haberin tehlikesini fark edip onu paylaşmaktan vazgeçmiştir.	
İlgili ayet:	
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	

Geri Bildirim:

1. Ayetlerde altı çizilen kavramlar;

(I) **Barış ve güvenlik:** İslam ahlakında can, mal ve toplum huzurunun güvence altına alınarak barış ortamının tesis edilmesi **emniyet** kavramıyla ifade edilir.

(II) **Emanetleri ehline vermek:** Bir işi, sorumluluğu veya görevi; o işe en layık, en yetenekli ve bilgili kişiye teslim etmek **liyakat** kavramının tam tanımıdır.

(III) **İyilik yapmak:** **İhsan** fedakârlıktır. Kendi hakkından kendi rızanla vazgeçmek veya karşısındakine hak ettiğinden daha fazlasını vermektir.

Bu kavramsal eşleştirmeler sırasıyla yapıldığında doğru sıralama **Emniyet - Liyakat - İhsan** şeklinde ortaya çıkmaktadır. Doğru cevap **A** seçeneğidir.

2. Bu ayetlerin tamamı “dünya hayatındaki” sosyal düzeni, ahlakı ve insan ilişkilerini konu edinmektedir. Ahiret hayatıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Doğru cevap **D** seçeneğidir.

3.

Örnek Davranışlar	İlgili Ayet	Hukuki	Ahlaki	Barış
1. Bir hâkimin, akrabasının aleyhine olsa bile karar verirken tarafsızlığını koruması	Nisa suresi 58. ayet	X	X	
2. Kötü sözden uzak durmak	Nahl suresi 90. ayet		X	X
3. Komşunun zor zamanında yanında olmak	Nahl suresi 90. ayet		X	
4. Sınav sorularının gizliliğini korumak	Nahl suresi 90. ayet	X	X	
5. Toplumda huzuru bozacak fitne mesajlarını yaymamak	Bakara suresi 208. ayet		X	X

4.

1. Örnek olay: Bir şirkette genel müdürlük makamı boşalmıştır. Şirket sahibi, bu görevi akrabasına vermek yerine işi en iyi bilen ve en çok tecrübeye sahip çalışanına vermiştir.	
İlgili ayet:	Nisa suresi 58. ayet
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	Ayet, “emanetlerin ehline verilmesini” emreder. Burada makam bir emanettir . Görevin işi en iyi bilen ve en yetkin kişiye verilmesi, toplumda liyakat ve güven duygusunu güçlendirir. Bir görevin hak edene verilmesi toplumsal adaletin ve barışının temelidir.
2. Örnek olay: Yoğun kar yağışında arabası yolda kalan bir komşuya, tüm mahalle sakinleri bir araya gelip aracı iterek yardım etmiştir.	
İlgili ayet:	Nahl suresi 90. ayet
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	Nahl suresinin 90. ayetinde iyilik emredilir. Zor durumda kalan komşuya yardım iyilik kapsamındadır.
3. Örnek olay: Bir sosyal medya kullanıcısı, toplumda kargaşa ve düşmanlık oluşturacak bir haberin tehlikesini fark edip onu paylaşmaktan vazgeçmiştir.	
İlgili ayet:	Bakara suresi 208. ayet
Ayetin bu olayla ilgili mesajına dair çıkarımım:	Ayet, toplumsal huzuru bozacak her türlü davranıştan uzak durmayı öğütler. İnsanlar arasında kin ve nefret yaymak, şeytanın tuzaklarındandır . Bu sorumluluk dijital dünyada da geçerlidir. Sosyal medyada kışkırtıcı içeriklere karşı sessiz kalarak sükuneti korumak barışçıl bir tavidir .

YANSITICI YAZI

Etkinlikleri yaparken dikkatimi en çok çeken ayet veya hadis .....

Yaptığım etkinliklerde karşılaştığım zorluklar nelerdi? Anlamakta güçlük çektiğim bir nokta var mıydı?

Yaptığım etkinliklerden önce düşüncelerim nasıldı?

Eskiden ..... diye düşünürdüm.

Etkinliklerden sonra düşüncelerim nasıl değişti?

Şimdi biliyorum ki

Bu konuyu daha derinlemesine öğrenmek için hangi soruları sormaya devam etmeliyim?

Merak ettiğim yeni şeyler nelerdir?

Bu konuyla ilgili öğrendiklerimi günlük yaşamda nasıl kullanabilirim?

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

TOPLUMSAL DÜZENİN ÜÇ SACAYAĞI		
Liyakat ve Güven (Nisa Suresi 58. Ayet)	Ahlak ve Merhamet (Nahl Suresi 90. Ayet)	Huzur ve Barış (Bakara Suresi 208. Ayet)
Bir toplumda işlerin yolunda gitmesi için yapılan görevlendirmelerde emanetlerin o işin uzmanına (ehline) verilmesi şarttır. Karar vericilerin insanlar arasında adaletle hükmetmesi, devlet ve toplum arasındaki güven bağını koruyan en güçlü unsurlardandır.	Toplum sadece yasalarla değil vicdanla ayakta kalır. Hak sahibine hakkını vermek (adalet), işi en güzel şekilde yapmak (ihsan) ve yakınardan başlayarak yardımlaşmak toplumun dayanışma gücünü artırır. Öte yandan zorbalık (azgınlık) ve kötülük bu yapıyı zayıflatan davranışlardır.	İslam, kelime anlamı itibarıyla barış ve güven demektir. Müslümanlık, hayatın her alanında barışçıl bir duruş sergilemeyi gerektirir. Toplumu bölen nefret söylemleri, fitne ve yalan “şeytanın adımları”dır. Huzurlu bir toplum için bu adımlardan kararlilikla kaçınılmalıdır.

KAVRAM - KISA TANIM - TOPLUMSAL KARŞILIĞI		
Kavram	Kısa Tanım	Toplumsal Karşılığı
Adalet	Her şeyi yerli yerine koymak	Hukuki güven
Emanet	Korunması gereken sorumluluk	Liyakat ve güven
İhsan	İyilikte derinleşmek	Toplumsal dayanışma
Silm (Barış)	Güvenlik ve esenlik	Huzur ortamı

“

Son Mesaj

Unutmayın! Adalet mülkün temeli, emanet işin ehliyeti, barış ise hayatın emniyetidir. Bu üç ilke birleştiğinde toplum, Bakara suresinin 208. ayetinde hedeflenen güvenliğe ulaşmış olur.

İNSAN, ÇEVRE VE AHLAK

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, İslam'ın çevreye dair temel ahlaki ilkelerini öğrenmiş olacak ve bu ilkelerin sosyal hayata yansımaları kavrayacaksınız.

Bunları Biliyor musunuz?

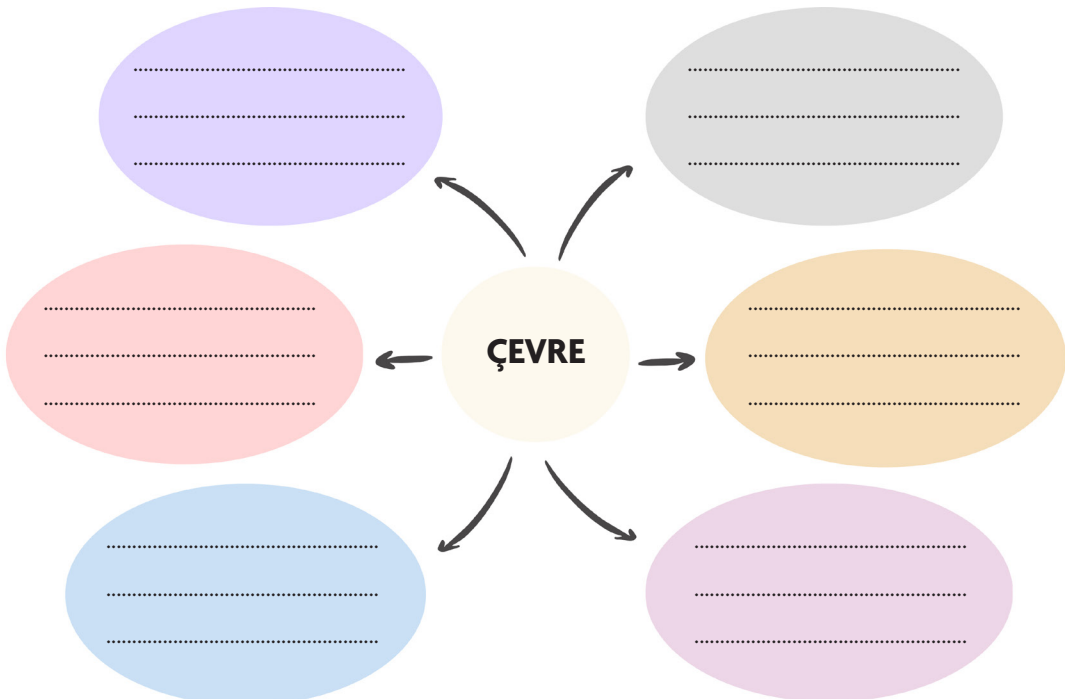
- Hz. Muhammed (sav) “Birinizin elinde bir hurma fidanı varken kıyamet kopuyor olsa bile derhâl onu dıksın!” (Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/184) buyurmuştur.
- Çevre; canlıların yaşamını etkileyen fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenlerin bütünüdür.
- İslam çevre ahlakında fitrat, ölçü, denge ve bütünlük ilkeleri insanın çevreye emanet bilinciyle yaklaşmasını gerektirir.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıda çevreyle ilgili yazılar yazacağınız boş bırakılmış yuvarlak şekiller verilmiştir. Çevre denilince aklınıza gelenleri noktalı kısımlara yazınız.

Geri Bildirim:

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

EMANET BİR DÜNYA

Çevre bilinci; musluğu kapatmak, ışığı söndürmek, atıkları ayrıştırmak gibi evde ve okuldaki küçük tercihlerle başlar. İslam; insanın çevreye fitrat, ölçü, denge ve bütünlük ilkeleri içinde "emanet" bilinciyle yaklaşmasını ister. Çevre kirliliği ve israf sadece doğayı değil sağlığı, bütçeyi ve toplumsal düzeni de etkiler. Bu nedenle çevreyi korumak, günlük hayatta sorumluluk bilinciyle hareket etmeyi gerektirir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

BİLGİ KUTUSU

- Çevre; canlıların yaşamını sürdürmesini sağlayan fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenlerin tümüdür.
- İslam'ın çevre ahlakı fitrat, ölçü, denge ve bütünlük ilkelerine dayanır. Evrendeki her varlık bir amaç doğrultusunda yaratılmıştır.
- Evrendeki ölçü ve dengeyi gözeten insan, çevreyle ilişkisini sorumluluk bilinciyle sürdürmelidir.
- Bütünlük ilkesi gereği çevre birbirini etkileyen parçalardan oluşan bir sistemdir. Bir yerdeki bozulma tüm varlıkları etkiler.
- Çoğunlukla insan kaynaklı olan çevre sorunları, tüm canlıları etkileyen sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurur.
- İnsanın sorumlulukları; ekosistemi korumak, iklim değişikliğiyle mücadele etmek, kaynakları bilinçli kullanmak, geri dönüşüm ve sürdürülebilir üretim-tüketimdir.

1. ETKİNLİK

Aşağıda dört kavram verilmiştir. Bu kavramları verilen tanımlarla eşleştirerek bir cümleyle kavramı açıklayınız.

Kavramlar:

FİTRAT

ÖLÇÜ

DENGİ

BÜTÜNLÜK

1. “Kâinattaki varlıkların her biri, kendine özgü özellikleri ve işleviyle belirli bir yaratılış düzeni içinde konumlandırılmıştır.”

Seçilen Kavram: .....

Açıklama: .....

2. “Evrende varlıkların miktar ve nitelik bakımından belirli sınırlar içinde yaratılmış olması, yaratılışın planlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.”

Seçilen Kavram: .....

Açıklama: .....

3. “Doğadaki döngünün uyum içinde devam etmesi, sistemin sürekliliğini sağlayan bir düzenin varlığına işaret eder.”

Seçilen Kavram: .....

Açıklama: .....

4. “Varlık alanı, birbirini tamamlayan unsurlardan oluşan bağlantılı bir yapı sergiler; bir parçadaki değişim bütünü etkiler.”

Seçilen Kavram: .....

Açıklama: .....

Geri Bildirim:

1. “Kâinattaki varlıkların her biri, kendine özgü özellikleri ve işleviyle belirli bir yaratılış düzeni içinde konumlandırılmıştır.”

Seçilen Kavram: Fitrat

Açıklama: Her varlığı yaratılıştan gelen özellik ve görevlerle donatıldığını gösterir.

2. “Evrende varlıkların miktar ve nitelik bakımından belirli sınırlar içinde yaratılmış olması, yaratılışın planlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.”

Seçilen Kavram: Ölçü

Açıklama: Yaratılıştaki miktar ve nitelik açısından belirlenmiş bir ölçülülük bulunduğunu vurgular.

3. “Doğadaki döngünün uyum içinde devam etmesi, sistemin sürekliliğini sağlayan bir düzenin varlığına işaret eder.”

Seçilen Kavram: Denge

Açıklama: Doğadaki karşılıklı etkileşimin uyumlu biçimde sürerek sistemi ayakta tuttuğunu anlatır.

4. “Varlık alanı, birbirini tamamlayan unsurlardan oluşan bağlantılı bir yapı sergiler; bir parçadaki değişim bütünü etkiler.”

Seçilen Kavram: Bütünlük

Açıklama: Varlıkların birbirine bağlı bir yapı oluşturduğunu ve değişimin bütünü etkilediğini belirtir.

2. ETKİNLİK

Çevreyi korumak hem sağlıklı bir yaşam sürdürmek hem de doğal kaynakların tükenmesini önlemek için gereklidir. Bu nedenle çevreyi korumayı günlük hayatımızda bir sorumluluk olarak görmeli ve davranışlarımızı buna göre düzenlemeliyiz.

Günlük hayatınızdan üç sorumluluk örneğini, bu sorumlulukların sonucu ve mesajlarını yazınız.

Üç Sorumluluk Örneği	Sorumlulukların Sonuçları	Sorumluluklardan Çıkarılan Mesajlar
1.	1.	1. ....
2.	2.	2. ....
3.	3.	3. ....

Geri Bildirim:

Üç Sorumluluk Örneği	Sorumlulukların Sonuçları	Sorumluluklardan Çıkarılan Mesajlar
1. Diş fırçalarken ve abdest alırken suyu boşa akıtmayıp hemen kapatırım.	1. Su boşa akmadığında su tüketimi azalır ve kaynaklar korunur.	1. Alışkanlıklardaki küçük değişiklikler çevreyi korumada büyük fark oluşturur.
2. Çöplerimi ayrıştırarak (kâğıt, plastik, cam vb.) uygun kutulara atarım.	2. Atıkları ayrıştırıldığında geri dönüşüm artar ve çevre kirliliği azalır.	2. Çevreyi korumak günlük yaşamda bilinçli ve ölçülü davranmayı gerektirir.
3. Mümkün olduğunda özel araç yerine toplu taşıma kullanır, kısa mesafelerde yürümeyi tercih ederim.	3. Toplu taşıma veya yürüyüş tercih edildiğinde yakıt tüketimi ve hava kirliliği azalır.	3. Doğaya saygı sadece düşüncede değil somut davranışlarla gösterilir.

3. ETKİNLİK

Kürşat Öğretmen İslam'ın çevreye bakışını, çevrenin Allah'ın (cc) yarattığı düzenin parçası ve insana emanet bir nimet olması şeklinde özetledi. İnsan sorumlu davranmalı, israftan kaçınmalı ve doğal dengeyi korumalıdır. Tüm varlıklar bir bütünün parçaları olduğu için çevreyi korumak ahlaki bir yükümlülüktür. Ardından öğrencilerden insan ve çevre arasındaki ilişkiyi, İslam'ın çevreye dair temel ahlaki ilkelerini dikkate alarak nesnel ifadelerle açıklamalarını istedi. Öğrencilerden bazıları parmak kaldırarak fikirlerini paylaştı.

Öğrencilerin fikirlerini paylaştığı aşağıdaki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

Semih : .....

Ayla : .....

Betül : .....

Mehmet : .....

Eda : .....

Geri Bildirim:

Semih : İslam'a göre çevre, Allah'ın (cc) yarattığı düzenin bir parçasıdır ve insana emanet edilmiştir.

Ayla : İnsan, çevreye karşı sorumluluk bilinciyle davranmalı, israf etmemeli ve kaynakları ölçülü kullanmalıdır.

Betül : Doğadaki denge korunmalıdır, insanın hatalı tutumları bu dengeyi bozarak çevre sorunlarına yol açabilir.

Mehmet : Çevredeki varlıklar bir bütünün parçalarıdır, bir yerdeki bozulma diğer canlıları ve insanı da etkiler.

Eda : İslam'a göre çevre, merhamet ve sevgi duygularını pekiştiren bir nimettir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

İFADELER	D/Y
1. Bütünlük ilkesi, çevredeki bir değişimin diğer canlıları da etkileyebileceğini ifade eder.	
2. Doğa, fitratı gereği kendini yenileyeceği için insanın ona verdiği zarar kalıcı değildir.	
3. Çevreye karşı sorumluluk bireysel temizlikle sınırlıdır.	
4. Ölçü kavramı kaynak kullanımında ihtiyaç ve israf ayrımını gözetmeyi gerektirir.	
5. Kaynakları ihtiyaç kadar kullanmak, çevreye karşı ahlaki sorumluluğun bir parçasıdır.	
6. Çevre sorunlarının çoğu doğal nedenlerle ortaya çıkar.	

2. Çevre sorunlarının büyük ölçüde insan davranışlarından kaynaklandığını ve doğayı korumanın ahlaki bir sorumluluk olduğunu öğrenen Zeynep, günlük alışkanlıklarını değiştirmeye karar verir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Zeynep'in çevreye karşı ahlaki sorumluluğunu kendi yaşantısı için anlamlandırıldığını göstermez?

- A) Kısa mesafelerde yürür, mümkünse toplu taşımayı tercih eder.
- B) İhtiyacından fazlasını almaz, israfı azaltmaya özen gösterir.
- C) Diş fırçalarken musluğu kapatmayı alışkanlık hâline getirir.
- D) Evde ve okulda atıkları ayrıştırarak uygun kutulara atar.
- E) Çevreyle ilgili haberlerini takip eder, belgeseller izler.

3. Aşağıda çevreyle alakalı bazı ifadeler verilmiştir. İslam'ın çevreye dair temel ahlaki ilkeleriyle alakalı olanları (✓) ile işaretleyiniz.

İFADELER	✓
1. Allah'ın (cc) kudretini ve yaratıcılığını yansıtan bir varlık alanıdır.	
2. Geri dönüşüm, atık miktarını azaltır ve doğal kaynakları korur.	
3. Allah'a (cc) hamdetme ve şükretme bilincini insana kazandırır.	
4. Merhamet ve sevgi duygularını pekiştiren bir nimet olarak görülür.	
5. İçindeki tüm canlı ve cansız unsurlarla uyum içindedir.	
6. Barındırdığı nimetler ölçülü kullanılmalıdır.	
7. Ağaçların kesilmesi, erozyonu artırır ve yaşam alanlarını daraltır.	

Geri Bildirim:

İFADELER	D/Y
1. Bütünlük ilkesi, çevredeki bir değişimin diğer canlıları da etkileyebileceğini ifade eder.	D
2. Doğa, fıtratı gereği kendini yenileyeceği için insanın ona verdiği zarar kalıcı değildir.	Y
3. Çevreye karşı sorumluluk bireysel temizlikle sınırlıdır.	Y
4. Ölçü kavramı kaynak kullanımında ihtiyaç ve israf ayrımını gözetmeyi gerektirir.	D
5. Kaynakları ihtiyaç kadar kullanmak, çevreye karşı ahlaki sorumluluğun bir parçasıdır.	D
6. Çevre sorunlarının çoğu doğal nedenlerle ortaya çıkar.	Y

Açıklamalar:

- Ekosistem bir bütündür, bir unsurda oluşan değişim diğer canlıları etkileyebilir.
- Çevreye verilen zararın bir kısmı uzun süreli hatta kalıcı sonuçlar doğurabilir.
- Çevre sorumluluğu temizlikle sınırlı değildir; kaynak kullanımı, tüketim ve atık gibi alanları da kapsar.
- Ölçülü olmak, kaynakları ihtiyaç kadar kullanmayı ve israfı önleyecek şekilde davranmayı gerektirir.
- İhtiyaç kadar tüketim, israfı azaltır ve çevrenin korunmasına katkı sağlar.
- Günümüzde pek çok çevre sorunu sanayi, ulaşım ve tüketim gibi insan faaliyetlerinden kaynaklanır.

2. E seçeneği takip-izleme düzeyinde kalır; A, B, C ve D şıkları ise Zeynep'in günlük hayatında somut davranış değişikliği yaptığını gösterir.

3.

İFADELER	✓
1. Allah'ın (cc) kudretini ve yaratıcılığını yansıtan bir varlık alanıdır.	✓
2. Geri dönüşüm, atık miktarını azaltır ve doğal kaynakları korur.	
3. Allah'a (cc) hamdetme ve şükretme bilincini insana kazandırır.	✓
4. Merhamet ve sevgi duygularını pekiştiren bir nimet olarak görülür.	✓
5. İçindeki tüm canlı ve cansız unsurlarla uyum içindedir.	✓
6. Barındırdığı nimetler ölçülü kullanılmalıdır.	✓
7. Ağaçların kesilmesi, erozyonu artırır ve yaşam alanlarını daraltır.	

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

İNSAN, ÇEVRE VE AHLAK

Çevre, canlıların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenlerin bütünüdür.

İslam'ın çevre ahlakı fitrat, ölçü, denge ve bütünlük ilkelerini merkeze alan bir sorumluluk anlayışı kurar.

Kâinattaki her varlık, fitratına uygun bir amaçla yaratılmıştır ve bu düzen rastlantısal değildir.

Evren belirli bir ölçü ve denge içinde düzenlenmiştir, bu düzenin bozulması çok yönlü sonuçlar doğurur.

Çevre birbirini etkileyen parçalardan oluşan bir bütündür, bir parçada görülen değişim bütünü etkiler.

Çevre sorunları sosyal ve ekonomik alanlarla sağlık alanında olumsuz etkiler oluşturur, bu durum sadece insan hayatını etkilemekle de sınırlı kalmaz.

Günümüzde su, toprak ve hava kirliliği öne çıkar; küresel ısınma bu sorunları derinleştiren bir etkidir.

Biyoçeşitlilik; aşırı avlanma, habitat tahribi, çarpık kentleşme ve iklim değişikliğiyle belirgin biçimde azalır.

İnsanın görevi; ekosistemi korumak, iklim değişikliğiyle mücadele etmek, kaynakları israf etmemek ve geri dönüşümü desteklemektir.

TEKNOLOJİ VE AHLAK

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Teknoloji, insanın maddi çevresini kontrol etmek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç-gereçler ile bu araçlara ilişkin bilgi ve yöntemlerin bütünüdür. Günümüzde sosyal medya, yapay zekâ ve dijital ortamlar hızla gelişmektedir. Teknoloji doğru kullanıldığında bilgiye erişimi ve yaşam kalitesini artırır, yanlış kullanıldığında ise bağımlılık ve sosyal sorunlara yol açabilir. Bu nedenle teknolojinin kullanımında ahlaki ilkelere ve mahremiyete dikkat edilmesi büyük önem taşır.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz. Bir bilim insanı, doğayı kurtaracak devrim niteliğindeki teknolojileri yüklediği bilgisayarının şifresini unuttu! Neyse ki sistemin kilidini açacak şifrenin ipuçları, sadece teknoloji ve doğa arasındaki dengeyi anlayanların çözebileceği bir bilmede gizli.

Aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyunuz. İfadelerin doğru ya da yanlış olduğunu belirleyiniz. Doğru ya da yanlış olarak belirlediğiniz seçiminize karşılık gelen harfi işaretleyerek bilgisayarın kilidini açacak şifreye ulaşınız.

İFADELER	DOĞRU	YANLIŞ
1. Bilinçli teknoloji kullanımı verimi artırır ve doğayı korur.	T	H
2. Doğal kaynakların hızla tüketilmesi, teknolojik ilerlemenin kaçınılmaz bir sonucudur.	A	E
3. Sosyal medya gibi dijital teknolojilerle çevre sorunlarına dikkat çekmek çevre ahlakının bir parçasıdır.	K	L
4. Teknolojiyi verimli ve bilinçli kullanmak doğadaki canlı çeşitliliğinin yok olmasını durdurabilir.	N	M
5. Çevreyle uyumlu teknoloji, fitrata ve ahlaki ilkelere uygun yönetilirse sürdürülebilir olur.	O	K
6. Fitrata uygun yaşam, doğayla uyumu ve teknolojiyi çevreye zarar vermeden kullanmayı gerektirir.	L	E
7. Enerji ve su tasarrufu sağlayan teknolojik cihazları kullanması, bireyin çevreye karşı sorumluluğunu yerine getirmesi demektir.	O	Z
8. İslam'a göre insan, evrensel düzenin korunmasından sorumludur, teknolojiyi bilinçli kullanmak bu amaca hizmet eder.	J	Ğ
9. Teknolojinin sağladığı üretim artışı, doğada meydana gelen tahribatı dengeleyen bir unsur olarak kabul edilebilir.	A	İ

ŞİFRE

Geri Bildirim:

İFADELER	DOĞRU	YANLIŞ
1. Bilinçli teknoloji kullanımı verimi artırır ve doğayı korur.	T	H
2. Doğal kaynakların hızla tüketilmesi, teknolojik ilerlemenin kaçınılmaz bir sonucudur.	A	E
3. Sosyal medya gibi dijital teknolojilerle çevre sorunlarına dikkat çekmek çevre ahlakının bir parçasıdır.	K	L
4. Teknolojiyi verimli ve bilinçli kullanmak doğadaki canlı çeşitliliğinin yok olmasını durdurabilir.	N	M
5. Çevreyle uyumlu teknoloji, fitrata ve ahlaki ilkelere uygun yönetilirse sürdürülebilir olur.	O	K
6. Fitrata uygun yaşam, doğayla uyumu ve teknolojiyi çevreye zarar vermeden kullanmayı gerektirir.	L	E
7. Enerji ve su tasarrufu sağlayan teknolojik cihazları kullanması, bireyin çevreye karşı sorumluluğunu yerine getirmesi demektir.	O	Z
8. İslam'a göre insan, evrensel düzenin korunmasından sorumludur, teknolojiyi bilinçli kullanmak bu amaca hizmet eder.	J	G
9. Teknolojinin sağladığı üretim artışı, doğada meydana gelen tahribatı dengeleyen bir unsur olarak kabul edilebilir.	A	i

Açıklamalar:

1. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü teknoloji, **bilinçli ve kontrollü kullanıldığında** tarımsal verimliliği artırırken **su, toprak ve enerji kaynaklarının korunmasına katkıda bulunabilir**. Burada belirleyici olan teknolojinin nasıl ve hangi amaçla kullanıldığıdır.
2. Bu ifade **yanlıştır**. Çünkü doğal kaynakların hızla tükenmesi, teknolojik ilerlemenin **kaçınılmaz bir sonucu değildir**. Aksine **teknolojinin verimli ve sorumlu kullanımı kaynakların korunmasını da mümkün kılar**. Bu ifade, insanın ahlaki sorumluluğunu göz ardı etmektedir.
3. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü **dijital teknolojiler**, çevre bilinci ve toplumsal farkındalık oluşturmak için etkili araçlar olabilir. **Bu yönüyle teknoloji, çevre ahlakını destekleyen bir işlev üstlenebilir**.
4. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü **çevre dostu teknolojiler ve sürdürülebilir uygulamalar, doğal yaşamın korunmasına katkıda bulunur**. Sorun teknolojinin varlığı değil bilinçsiz kullanımıdır.
5. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü **İslam ahlakında ölçü, denge ve sorumluluk esastır**. Teknoloji bu ilkeler doğrultusunda yönlendirildiğinde **çevreyle uyumlu ve sürdürülebilir bir nitelik kazanır**.
6. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü **fitrat anlayışı, insanın hem kendisiyle hem çevresiyle dengeli bir ilişki kurmasını ifade eder**. Bu denge, teknolojinin ölçülü ve bilinçli kullanımını da kapsar.
7. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü **kaynakları korumaya yönelik teknolojik tercihler, bireysel sorumluluğun somut bir göstergesidir**. Bu tutum hem çevre bilinci hem de ahlaki sorumlulukla ilişkilidir.
8. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü İslam'a göre **insan, halife** olarak yaratılmıştır. Dolayısıyla **imar ve inşa göreviyle sorumludur**. Teknolojinin çevreye zarar vermeyecek şekilde kullanılması bu sorumluluğun bir parçasıdır.
9. Bu ifade **yanlıştır**. Çünkü **üretim artışı, çevreye verilen tahribatı telafi etmez**. Aksine **bilinçsiz üretim doğaya daha fazla zarar verebilir**. Bu ifade, teknolojinin ahlaki sınırlar içinde yönlendirilmesi gerektiği gerçeğini göz ardı etmektedir.

ŞİFRE

T	E	K	N	O	L	O	J	i

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Teknoloji, insanın çevresini kontrol etmek ve değiştirmek için geliştirdiği araçlar ve bu araçlara ait bilgilerin tümüdür. Günlük hayatta işimize çok yarıyor ama kullanırken **ahlaki ilkelere** dikkat etmek gerekiyor.

Kesinlikle. Çünkü insan dijital ortamlarda her paylaşım ve davranışından sorumludur. Özellikle mahremiyete saygı çok önemli, başkalarına ait bilgi ve görüntüler izinsiz paylaşılmamalı.

Bir de **doğruluk** ve **güvenilirlik** var. Sosyal medyada yalan ve yanlış bilgiler yaymamak, **şeffaf** ve dürüst olmak gerekiyor. Ayrıca **insan onuruna** saygılı bir dil kullanmalıyız.

Evet, saygısızlık ve **hak ihlali** teknolojiyle daha kolay yapılabilir ama bu, yapılanların doğru olduğu anlamına gelmiyor. Teknoloji başkalarına zarar verecek şekilde kullanılmamalı.

Aynı zamanda zamanı boşa harcayacak şekilde değil fayda sağlayacak biçimde kullanmak da önemli. Yoksa teknoloji **bağımlılığa** dönüşebiliyor.

Bu ahlaki ilkelere uyulduğunda teknoloji hem bireye hem de topluma gerçekten fayda sağlar. Önemli olan **bilinçli ve sorumlu davranmak**.

Verilen diyalogdan hareketle teknolojinin günlük hayatta kullanımı sırasında uyulması gereken ahlaki ilkeleri açıklayınız.

Geri Bildirim:

Teknolojinin günlük hayatta kullanımı sırasında bazı ahlaki ilkelere dikkat edilmesi gerekir. Öncelikle birey, dijital ortamlarda yaptığı paylaşımlardan ve davranışlardan **sorumlu** olduğunu bilmelidir. **Mahremiyete saygı** gösterilmeli, başkalarına ait kişisel bilgi ve görüntüler izinsiz paylaşılmamalıdır. **Doğruluk ve güvenilirlik** ilkesi gereği yalan ve yanlış bilgilerden uzak durulmalı, **saygılı bir dil** kullanılmalıdır. Ayrıca teknoloji, **zamanı israf edecek şekilde değil** insana fayda sağlayacak biçimde kullanılmalı ve **başkalarının haklarına zarar verecek** davranışlardan kaçınılmalıdır. Bu ilkeler, teknolojinin bireye ve topluma fayda sağlamasını mümkün kılar.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Ayşe Öğretmen, günümüzde sıklıkla kullanılan teknolojik gelişmeleri ve bu teknolojilerin ahlaki boyutlarını öğrencilerinden araştırmalarını istedi. Buna göre öğrenciler, farklı alanlardaki teknolojik gelişmelerin olumlu yönlerini ve barındırdığı ahlaki riskleri bularak aşağıdaki listeyi hazırladı.

Öğrencilerin hazırladığı tabloyu inceleyiniz. Aşağıda verilen “Ahlaki Unsurlar”dan yararlanarak teknolojik gelişmelerin ahlaki açıdan olumlu ve riskli yönlerini kendi cümlelerinizle ifade ediniz.

Ahlaki Unsurlar		
Açıklık - Adalet - Eşitlik - Güvenilirlik - Mahremiyet - Saygı - Sorumluluk - Şeffaflık		
Teknolojik Gelişmeler	Olumlu Yönleri	Barındırdığı Ahlaki Riskler
Sosyal Medya Araçları	iletişim - paylaşım - kolaylık	bağımlılık - mahremiyet zorbalık
Yapay Zeka Teknolojileri	verimlilik - kolaylık - hız	işsizlik - kontrol - hata
Biyoteknoloji	tedavi - yenilik - çevre	etik - risk - eşitsizlik
Savaş Teknolojileri	koruma - savunma - güvenlik	Yıkım - ölüm - zarar
Sanal Gerçeklik	deneyim - keşif - etkileşim	algı karmaşası - sağlık - izolasyon
Dijital Oyunlar	eğlence - öğrenme - strateji	bağımlılık - şiddet - zaman

Geri Bildirim:

Teknolojik Gelişmeler	Olumlu Yönleri	Barındırdığı Ahlaki Riskler
Sosyal Medya Araçları	Sosyal medya, insanların birbirleriyle dünyanın her yerinden kolayca iletişim kurmasını ve bilgi paylaşmasını sağlar.	Sosyal medya aşırı kullanıldığında bağımlılık yapabilir, kişisel mahremiyeti tehdit edebilir ve siber zorbalığa yol açabilir.
Yapay Zekâ Teknolojileri	Yapay zekâ; iş süreçlerini daha verimli hâle getirir, günlük yaşamı kolaylaştırır ve veri analizlerinde hızlı sonuçlar sağlar.	Yapay zekâ, bazı iş kollarının ortadan kalkmasına yol açarak işsizliğe sebep olabilir; yanlış kullanıldığında insanları hataya yönlendirebilir ve algoritma hataları yanlış kararlar alınmasına sebep olabilir.
Biyoteknoloji	Biyoteknoloji; hastalıkların tedavisinde önemli çözümler sunar, bilimsel yeniliklerle yaşam kalitesini artırır ve çevrenin korunmasına katkıda bulunur.	Biyoteknoloji canlılara ve insan yaşamına müdahale edebilir, öngörülemeyen riskler doğurabilir ve yalnızca bazı kişiler veya ülkeler ona erişebildiği için eşitsizlik yaratabilir.
Savaş Teknolojileri	Savaş teknolojileri ülke ve halkın güvenliğini korur , düşman saldırılarına karşı etkili savunma sağlar ve stratejik güvenliği destekler.	Savaş teknolojileri maddi ve doğal kaynaklarda yıkıma yol açabilir, sivil ve askeri kayıplara sebep olabilir ve toplumla çevre üzerinde ciddi zararlar oluşturabilir.
Sanal Gerçeklik	Sanal gerçeklik; gerçek dünyada yaşanamayan ortamları deneyimlemeyi sağlar, yeni yerler ve bilgiler keşfetmeye olanak tanır, insanlarla etkileşimli iletişim kurmayı destekler.	Sanal gerçeklik; gerçeklik algısında karmaşaya neden olarak bireyin sanal ile gerçek dünya arasındaki sınırları ayırt etmesini güçleştirebilir. Uzun süreli ve kontrolsüz kullanım, göz yorgunluğu ve baş dönmesi gibi sağlık sorunlarına yol açabilir. Kişiyi sosyal hayattan izole edebilir.
Dijital Oyunlar	Dijital oyunlar keyifli vakit geçirip stresi azaltmayı sağlar, strateji geliştirme ve problem çözme becerilerini güçlendirir, yeni bilgiler öğrenmeye katkıda bulunur.	Dijital oyunlar aşırı oynandığında bağımlılık yapabilir, oyun içi şiddet kişilerin davranışlarına etki edebilir ve diğer sorumluluklara ayrılan zamanı azaltabilir.

2. ETKİNLİK

Bir teknoloji şirketinde “Yükselen Yıldız” adlı sosyal etkinlik uygulamasının projesi yürütülüyordu. Bu ekipte Emir, Zeynep ve Can bulunuyordu. Sıkışık takvim nedeniyle baskı altında kalan proje yöneticisi, Emir’in güvenlik uyarısını erteledi. Zeynep’in itirazına rağmen testlerde izinsiz ve doğrulanmamış verilerin kullanılmasını istedi. Can ise proje yöneticisinin onayıyla, uygulamada olmayan özellikleri tanıttı ve rakipler hakkında sahte yorumlar yaptı. Uygulama piyasaya sürüldüğünde bazı kullanıcılar uygulamaya erişemedi. Korumasız veri tabanı şifresi kırıldı ve binlerce kullanıcının bilgisi sızdı. Şirket büyük tepki görüp davalarla karşılaşınca uygulama kaldırıldı, proje yöneticisi ve ekibi işini kaybetti.

Bu örnek olaydan hareketle aşağıdaki tabloyu doldurunuz. Tablodaki davranışların hangi ahlaki ilkeyi ihlal ettiğini aşağıda parantez içinde verilen ilkeler arasından seçerek “İhlal Edilen Ahlaki İlke” bölümüne yazınız. Teknoloji kullanımında doğru yaklaşımın nasıl olması gerektiğini kendi cümlelerinizle açıklayınız.

(Rıza ve Onay / Adalet ve Eşitlik / İnsan Onuruna Saygı / Mahremiyet / Doğruluk ve Güvenilirlik / Şeffaflık ve Açıklık)

İHLAL EDİLEN DAVRANIŞ	İHLAL EDİLEN AHLAKİ İLKE	TEKNOLOJİ KULLANIMI İÇİN DOĞRU YAKLAŞIM
a. Kullanıcı verilerinin güvenli bir şekilde saklanmaması	.....	....
b. Verilerin kaynağını doğrulamadan ve kullanıcı izinlerini almadan bunları testler için kullanmak	.....	....
c. Uygulamanın henüz geliştirilmemiş özellikleri varmış gibi reklam yapmak	.....	....
ç. Rakip uygulamalar hakkında sahte yorumlar yayımlamak	.....	....
d. Bazı kullanıcı gruplarının uygulamaya erişememesi	.....	....
e. Kullanıcıların verilerinin nasıl toplandığı ve paylaşıldığı konusunda bilgilendirilmemesi	.....	....

Geri Bildirim:

İHMAL EDİLEN DAVRANIŞ	İHLAL EDİLEN AHLAKİ İLKE	TEKNOLOJİ KULLANIMI İÇİN DOĞRU YAKLAŞIM
a. Kullanıcı verilerinin güvenli bir şekilde saklanmaması	Mahremiyet	Doğru yaklaşım; verileri güvenli ve şifreli tutmak, yalnızca yetkili kişilerin verilere erişimine izin vermektir.
b. Verilerin kaynağını doğrulamadan ve kullanıcı izinlerini almadan bunları testler için kullanmak	Rıza ve Onay	Doğru yaklaşım, kullanıcıların rızasını alarak verilerin güvenli ve iznli kaynaklardan geldiğini doğrulamaktır..
c. Uygulamanın henüz geliştirilmemiş özellikleri varmış gibi reklam yapmak	Doğruluk ve Güvenilirlik	Doğru yaklaşım, ürün ve özellikler hakkında doğru ve güvenilir bilgi sunmaktır.
ç. Rakip uygulamalar hakkında sahte yorumlar yayımlamak	İnsan Onuruna Saygı	Doğru yaklaşım; insanlara ve rakiplere saygılı davranmak, haksız veya etik dışı yöntemlerden kaçınmaktır..
d. Bazı kullanıcı gruplarının uygulamaya erişememesi	Adalet ve Eşitlik	Doğru yaklaşım, teknolojinin herkes için erişilebilir olmasını sağlamak ve ayrımcılık yapmamaktır.
e. Kullanıcıların verilerinin nasıl toplandığı ve paylaşıldığı konusunda bilgilendirilmemesi	Şeffaflık ve Açıklık	Doğru yaklaşım, kullanıcıları açık ve anlaşılır şekilde bilgilendirmektir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

Metinden yararlanarak 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Annesi, Ömer'e telefonuna yeni bir uygulama indirdiğini; bu uygulamanın uyku düzenini, attığı adımları ve yediklerini takip ederek kendisine sağlıklı yaşam tavsiyeleri verdiğini heyecanla anlattı. Ömer, bu tür uygulamaların ne kadar faydalı olabileceğini düşündü, böylece aklına takılan bazı önemli sorular oldu:

Bu uygulamalar, kişisel sağlık verilerinin gizliliğini ne kadar koruyordu? Kullanıcılar, verilerinin nasıl kullanılacağı hakkında yeterince bilgilendiriliyor muydu? Yapay zekânın verdiği tavsiyeler ne kadar güvenilirli? En önemlisi de teknoloji, insan onurunu ve değerini ne ölçüde gözetiyordu?

Bu soruların cevaplarını öğrenmek isteyen Ömer, araştırma yaptıktan sonra uzmanların sık sık vurguladığı bir sonuca ulaştı: Teknolojinin insan hayatına gerçek anlamda katkıda bulunabilmesi için, uygulamaların geliştirilme ve kullanım süreçlerinde ahlaki ilkelere sıkı sıkıya bağlı kalınması gerekiyordu.

1. Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi teknoloji kullanımında gözetilmesi gereken ahlaki ilkelerden biri değildir?

- A) Bireylerin kişisel bilgilerinin ve mahremiyetinin korunması
- B) Dijital sistemlerin sunduğu önerilerin doğru ve tarafsız olması
- C) Bireylerin, verilerinin işleme süreçleri hakkında aydınlatılması
- D) Uygulamanın yaygınlaşması için gelir odaklı bir model oluşturulması
- E) Uygulamanın insanın değerini ve özerkliğini zedelemeyecek şekilde tasarlanması

2. Metinde yer alan ahlaki ilkelerle uygulamadaki karşılıkları hakkındaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Adalet - Belirli kullanıcı gruplarından daha fazla veri talep edilmesi
- B) Şeffaflık - Verilerin kullanım amacının kullanıcılara açıkça bildirilmesi
- C) İnsan Onuruna Saygı - Uygulamanın bireyin değerlerini ve özerkliğini gözetmesi
- D) Mahremiyet - Kullanıcılara ait sağlık verilerinin izinsiz erişimlere karşı korunması
- E) Güvenilirlik - Uygulamanın sunduğu sağlık önerilerinin bilimsel verilere dayanması

Geri Bildirim:

1. Bu metinde teknoloji kullanımında gözetilmesi gereken ahlaki ilkeler sorgulanmıştır. Metinde **mahremiyetin korunması, şeffaflık, güvenilirlik ve insan onuruna saygı** gibi etik ilkeler vurgulanmaktadır. Ancak gelir odaklı bir model oluşturulması ahlaki bir ilke değil ekonomik bir tercihtir. Bu nedenle doğru cevap **D** seçeneğidir.

2. B, C, D ve E seçenekleri doğru eşleştirmelerdir. “Şeffaflık”, verilerin kullanım amacının kullanıcılara bildirilmesini; “insan onuruna saygı”, bireyin değerlerini ve özerkliğini gözetmeyi; “mahremiyet”, sağlık verilerinin izinsiz erişime karşı korunmasını; “güvenilirlik” de sağlık önerilerinin bilimsel verilere dayanmasını ifade eder. **A** seçeneği ise **yanlıştır**; “adalet” ilkesi herkese eşit davranmayı gerektirir, bu nedenle belirli kullanıcı gruplarından daha fazla veri talep edilmesi adaletle aykırıdır.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

TEKNOLOJİ VE AHLAK

DİJİTAL DÜNYADA SORUMLULUKLARIMIZ

TEKNOLOJİ NEDİR?

“ İnsanın çevresini kontrol etmek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araçlar ve bu araçlara ait bilgilerin tümüdür. ”

BİLİNÇSİZ KULLANIMIN RİSKLERİ

“ - Bağımlılık
- Mahremiyet ihlali
- Yanlış Bilgi Yayılması
- Sosyal ve Ahlaki Sorunlar ”

MAHREMİYETİN KORUNMASI

“ - Kişisel bilgi ve görüntüler izinsiz paylaşılmamalıdır.
- Başkalarının özel hayatına saygı gösterilmelidir. ”

İNSAN ONURUNA SAYGI

“ - Saygılı bir dil kullanılmalıdır.
- Nefret söyleminden, hakaret ve zorbalıktan kaçınılmalıdır.
- Başkalarının hakkı ihlal edilmemelidir. ”

GÜNLÜK HAYATTA TEKNOLOJİ

“ - İletişimi hızlandırır.
- Bilgiye kolay erişim sağlar.
- Hayatı ve işleri kolaylaştırır. ”

DİJİTAL ORTAMDA SORUMLULUK

“ - Yapılan her paylaşım ve davranıştan birey sorumludur.
- Sanal ortamdaki paylaşım ve davranışlar da gerçek hayattaki sonuçları doğurabilir. ”

DOĞRULUK ve GÜVENİLİRLİK

“ - Yalan ve yanlış bilgilerden uzak durulmalıdır.
- Şeffaf ve dürüst davranılmalıdır. ”

ÇEVRE VE TEKNOLOJİ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, çevre ve teknolojinin insan yaşamındaki yerini ve günlük yaşama nasıl yön verdiğini fark ederek aşağıdaki sorular üzerine düşünme fırsatı bulacaksınız.

Aşağıdaki sorular çevre ve teknoloji konusuna farklı açılardan bakabilmeniz için hazırlanmıştır:

- Teknolojik ürünleri kullanırken çevreye zarar vermemek için nelere dikkat etmeliyiz?
- Geri dönüşüm teknolojileri çevre sorunlarının çözümüne nasıl katkıda bulunur?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki davranışları, dijital ortamda doğru veya yanlış davranışlar olarak sınıflandırınız.

Davranışlar	Doğru Davranışlar	Yanlış Davranışlar
Teknolojiyi bilinçli kullanmak		
Başkasının fotoğrafını izinsiz paylaşmak		
Eğitici ve faydalı bir uygulama geliştirmek		
Bilgi paylaşmadan önce kaynağını doğrulamak		
Teknolojik cihazları verimli ve bilinçli kullanmak		
Siber zorbalık yapmak		
Başkalarının kişisel bilgilerini izinsiz kullanmak		
Başkalarının fikirlerine saygı duyarak yorum yapmak		
Başkalarının emeğini kendi eseri gibi göstermek		
Doğruluğunu kontrol etmeden haber paylaşmak		

Geri Bildirim:

Davranışlar	Doğru Davranışlar	Yanlış Davranışlar
Teknolojiyi bilinçli kullanmak	✓	
Başkasının fotoğrafını izinsiz paylaşmak		✓
Eğitici ve faydalı bir uygulama geliştirmek	✓	
Bilgi paylaşmadan önce kaynağını doğrulamak	✓	
Teknolojik cihazları verimli ve bilinçli kullanmak	✓	
Siber zorbalık yapmak		✓
Başkalarının kişisel bilgilerini izinsiz kullanmak		✓
Başkalarının fikirlerine saygı duyarak yorum yapmak	✓	
Başkalarının emeğini kendi eseri gibi göstermek		✓
Doğruluğunu kontrol etmeden haber paylaşmak		✓

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Metinden hareketle 1 ve 2. soruları cevaplayınız.

Şehrinizde teknoloji hızla gelişmekte; yeni fabrikalar açılmakta, ulaşım araçları artmakta ve teknoloji kullanımı yoğunlaşmaktadır. Ancak bu gelişmeler çevre kirliliğinin de artmasına neden olmaktadır.

Kendinizi bir şehrin belediye başkanı olarak düşününüz. Şehrinizdeki çevre kirliliği giderek artmakta, bu durum hem doğayı hem de insanların yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir.

1. Buna göre çevre kirliliğini önlemek için hangi teknolojileri desteklerdiniz?

- Güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını desteklerdim.
- .....
- .....
- .....

2. Çevreyi korumak için hangi önlemleri alırdınız?

- Fabrikalara filtre takılmasını zorunlu yapardım.
- .....
- .....
- .....
- .....

Geri Bildirim:

1. Çevre kirliliğini önlemek için hangi teknolojileri desteklediniz?

- Güneş ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını destekledim.
- Elektrikli otobüs ve tramvay kullanımını artırdım.
- Akıllı geri dönüşüm sistemleri kurardım.
- Enerji tasarruflu sokak lambaları kullanırdım.

2. Çevreyi korumak için hangi önlemleri aldınız?

- Fabrikalara filtre takılmasını zorunlu tutardım.
- Geri dönüşüm kampanyaları başlatırdım.
- Ağaç dikme etkinlikleri düzenlerdim.
- Çevre bilinci için okullarda eğitimler düzenlerdim.
- Plastik kullanımını azaltmak için kurallar koyardım.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

BİLGİ KUTUSU

Teknoloji: İnsanın fiziksel çevresini şekillendirmek amacıyla geliştirdiği araç-gereç ve bilgi birikiminin bütünüdür.

Çevre: Canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan fiziksel, kimyasal ve biyolojik ortamların toplamıdır. İslam'ın çevre ahlakı anlayışında ise bu kavram; fitrat, ölçü, denge ve bütünlük ilkeleriyle ele alınır.

Yenilenebilir Enerji: Doğada tükenmeyen ve kendini sürekli yenileyebilen güneş, rüzgâr, su, biyokütle ve jeotermal gibi kaynaklardan elde edilen enerjidir. Doğal süreçlerden beslendiği için çevreye zarar vermez ve sürdürülebilir bir üretim imkânı sunar.

Atık: Kullanım ömrünü tamamlamış veya işlevini yitirmiş maddelerdir. Üretim ve tüketim faaliyetleri sonucu oluşan atıklar; katı, sıvı, gaz veya tehlikeli türlerde olabilir. Geri dönüştürülebilen atıkların yeniden işlenerek ekonomiye kazandırılması çevrenin korunmasına büyük katkıda bulunur.

ÇEVRE VE TEKNOLOJİ

Denge Kurmak Mümkün mü?

Çevre ve Teknoloji İlişkisine Çözümleyici Bir Bakış

OLUMSUZ ETKİLERİ

Elektronik atıklar
Sık cihaz değişimi

Yüksek enerji tüketimi
Doğal kaynak azalması

Sanayi üretimi
Hava ve su kirliliği

Bilinçsiz teknoloji kullanımı: Çevre kirliliği

Bilinçli ve sürdürülebilir teknoloji: Doğal dengenin korunması

OLUMLU KATKILARI

Yenilenebilir enerji
Fosil yakıtların azalması

Akıllı sistemler
Enerji tasarrufu

Dijitalleşme
Kâğıt israfının önlenmesi

“Teknolojiye yön veren bilinç, çevrenin geleceğini belirler.”

1. ETKİNLİK

Yukarıdaki bilgileri kullanarak sürdürülebilir teknoloji anlayışının çevrenin korunmasına katkılarını açıklayınız.

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

Sürdürülebilir teknoloji, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak doğaya zarar vermeden üretim yapılmasını sağlar. Akıllı sistemlerle enerji tasarrufu yapılır, dijitalleşmeyle kâğıt tüketimi azalır. Böylece çevre korunur ve doğal denge sürdürülür.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen örnekten hareketle 1-3. soruları teknoloji ve çevre konusuna göre cevaplayınız.

Örnek: Güneş ve rüzgâr enerjisinin kullanılmasıyla ilgili 5N1K sorularını cevaplayınız.

- **Bu uygulama nedir?** Güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir doğal kaynakların enerji üretiminde kullanılmasıdır.
- **Nerede kullanılır?** Evlerde, enerji santrallerinde ve yenilenebilen enerji kullanan şehirlerde kullanılır.
- **Ne zaman kullanılır?** Günümüzde aktif olarak kullanılmakla birlikte geleceğin de temel enerji kaynağıdır.
- **Nasıl enerji üretilir?** Enerji, güneş panelleri ve rüzgâr türbinleri yoluyla doğal enerjinin elektriğe dönüştürülmesiyle sağlanır.
- **Niçin bu yöntem tercih edilmektedir?** Çevreyi korumak, doğaya zarar vermeden temiz ve sürdürülebilir enerji elde etmek için tercih edilir.
- **Kimler yapar?** Devletler, enerji şirketleri ve bireysel kullanıcılar tarafından hayata geçirilir.

1. Fabrika atıklarının arıtılmadan doğaya bırakılmasını 5N1K'ye göre açıklayınız.

- **Bu sorun nedir?** .....
- **Nerede görülür?** .....
- **Ne zaman oluşur?** .....
- **Nasıl önlenir?** .....
- **Niçin önlenmelidir?** .....
- **Kimler önleyebilir?** .....

2. Plansız sanayileşmenin ne olduğunu 5N1K'ye göre açıklayınız.

- **Bu sorun nedir?** .....
- **Nerede çözülür?** .....
- **Ne zaman çözülür?** .....
- **Nasıl çözülebilir?** .....
- **Niçin çözülmelidir?** .....
- **Kimler çözebilir?** .....

3. Geri dönüşüm teknolojilerinin kullanımını 5N1K'ye göre açıklayınız.

- **Bu uygulama nedir?** .....
- **Nerede kullanılır?** .....
- **Ne zaman yapılmalıdır?** .....
- **Nasıl yapılır?** .....
- **Niçin yapılır?** .....
- **Kimler yapar?** .....

Geri Bildirim:

1.

- **Bu sorun nedir?** Atıkların arıtılmadan doğaya boşaltılması, çevre kirliliğine yol açan bir uygulamadır.
- **Nerede görülür?** Bu durum, fabrikalar, evsel atık toplama alanları ve tarım alanları gibi çeşitli bölgelerde görülebilir.
- **Ne zaman oluşur?** Atık yönetimi planlarının eksik olduğu ve denetimlerin yetersiz olduğu durumlarda oluşur.
- **Nasıl önlenir?** Atıklar, uygun arıtma tesislerinden geçirilerek çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde bertaraf edilmelidir.
- **Niçin önlenmelidir?** Bu uygulama önlenmezse su, toprak ve hava kirliliği artar, ekosistem ve insan sağlığı olumsuz etkilenir.
- **Kimler önleyebilir?** Devlet, yerel yönetimler, sanayi kuruluşları ve toplumun bireyleri, atıkların uygun şekilde arıtılmasını ve çevreye zarar vermeden bertaraf edilmesini sağlar.

2.

- **Bu sorun nedir?** Plansız sanayileşme, sanayi tesislerinin önceden planlama yapılmadan kurulmasıdır.
- **Nerede çözülür?** Bu sorun, şehir çevrelerinde ve tarım alanlarında uygulanacak doğru planlamalarla çözülür.
- **Ne zaman çözülür?** Sanayi tesisleri kurulmadan önce ve hızlı sanayileşme dönemlerinde çözüm uygulanmalıdır.
- **Nasıl çözülebilir?** Çevre ve şehir planları hazırlanarak sanayi alanları uygun şekilde belirlenip, çevresel etki değerlendirmeleri yapılarak çözülür.
- **Niçin çözülmelidir?** Hava kirliliğini önlemek, tarım alanlarını korumak ve sağlıklı bir şehir düzeni sağlamak için çözülür.
- **Kimler çözebilir?** Bu sorunu çözmek için devlet, yerel yönetimler ve sanayi kuruluşları birlikte çalışır.

3.

- **Bu uygulama nedir?** Bu uygulama, atıkların yeniden kullanılabilir hâle getirilmesidir.
- **Nerede kullanılır?** Geri dönüşüm uygulamaları evlerde, okullarda, fabrikalarda ve geri dönüşüm tesislerinde yapılmaktadır.
- **Ne zaman yapılmalı?** Atıkların geri dönüşümü, günlük yaşamda sürekli olarak uygulanmalıdır.
- **Nasıl yapılır?** Atıklar, geri dönüşüm tesisleri ve teknolojileri kullanılarak işlenir ve yeniden kullanılabilir hâle getirilir.
- **Niçin yapılır?** Bu uygulama, doğal kaynakları korumak ve atıkları azaltmak amacıyla yapılır.
- **Kimler yapar?** Geri dönüşüm çalışmaları belediyeler, çeşitli kurumlar ve vatandaşlar tarafından gerçekleştirilir.

3. ETKİNLİK

Çevre ve teknoloji arasındaki etkileşim sonucunda **iklim değişikliği, ormansızlaşma, elektronik atık, aşırı tüketim ve çarpık kentleşme** gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunların azaltılması için neler önerebilirsiniz? Yazınız.

Geri Bildirim:

Bu Sorunların Azaltılması İçin Yapılması Gerekenler:

- **Yenilenebilir enerji kaynakları** (güneş, rüzgâr, hidroelektrik) kullanılmalıdır.
- **Elektronik atıklar** geri dönüşüm merkezlerine teslim edilmelidir.
- **Ağaçlandırma çalışmaları** artırılarak ormansızlaşmanın önüne geçilmelidir.
- **Enerji tasarruflu teknolojiler** tercih edilmelidir.
- **Sürdürülebilir kent planlaması** yapılmalı, yeşil alanlar korunmalıdır.
- **Tüketim alışkanlıkları** gözden geçirilmeli, ihtiyaç kadar üretim ve tüketim yapılmalıdır.
- **Çevre bilinci eğitimi** yaygınlaştırılmalı, bireyler bilinçli teknoloji kullanımı konusunda desteklenmelidir.
- **Atık yönetimi sistemleri** geliştirilerek geri dönüşüm oranı artırılmalıdır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadeler doğruysa kutucuğa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

İFADELER	D/Y
a. Akıllı şehir uygulamaları, sağladıkları enerji verimliliğiyle çevreye katkıda bulunur.	
b. Yenilenebilir enerji kaynakları, çevre dostu teknolojilerin temelini oluşturur.	
c. İnsan yaşamını kolaylaştırmak için geliştirilen teknoloji, çevre üzerinde olumlu etkiler oluşturur.	
ç. İslam dini, teknolojinin doğaya zarar vermeden kullanımını öğretir.	
d. Sürdürülebilir teknoloji hem ekonomik hem çevresel dengeyi gözetir.	
e. Elektronik atıkların geri dönüştürülmemesi çevreyi korur.	
f. Geri dönüştürülebilir malzemeli ürünler çevre zararını azaltır.	

2. Aşağıda harflendirilmiş kutucuklarda çevre ve teknolojiyle ilgili kavramlar yer almaktadır. Soruları dikkatlice okuyunuz ve cevabınızı ilgili kutucuk harflerini yazarak belirtiniz. Gerekirse aynı kutucuk harfini birden fazla soruda kullanabilirsiniz.

a. Fosil yakıt kullanımı	b. Güneş enerjisi	c. Hava kirliliği
ç. Atık piller	d. Planlı kentleşme	e. Rüzgâr enerjisi
f. Küresel ısınma	g. Su tasarrufu	ğ. Geri dönüşüm teknolojileri

1. Hangileri teknoloji kaynaklı çevre sorunları arasında yer alır? .....

2. Hangileri çevreyi korumaya yönelik yenilenebilir enerji kaynaklarıdır? .....

3. Hangileri bireylerin günlük yaşamda uygulayabileceği çevre dostu davranışlardır? .....

4. Hangileri çevre sorunlarını azaltmayı amaçlayan teknolojik çözüm veya uygulamalardır? .....

3. Teknolojik gelişmelerin çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini örneklerle açıklayınız.**Olumlu Etkiler:****Olumsuz Etkiler:****Geri Bildirim:****1. Açıklamalar:**

a. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü akıllı şehir uygulamaları, enerji kaynaklarını daha verimli kullanmayı sağlar. Akıllı aydınlatma sistemleri, ulaşım ağlarının dijital yönetimi ve atıkların sensörlerle izlenmesi gibi teknolojiler enerji israfını azaltır. Böylece hem enerji tasarrufu yapılır hem de karbon salınımı düşürülerek çevre korunur.

b. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü yenilenebilir enerji, doğada kendini sürekli yenileyen ve tükenmeyen kaynaklardan elde edilir. Güneş, rüzgâr, su ve jeotermal enerji gibi kaynaklar fosil yakıtlar gibi çevreye zarar vermez, karbon salınımını azaltır ve ekosistemin dengesini korur. Bu nedenle çevreye duyarlı ve sürdürülebilir teknolojilerin temelini yenilenebilir enerji kaynakları oluşturur.

c. Bu ifade **yanlıştır**. Çünkü teknolojik gelişmeler çevre üzerinde her zaman olumlu etki oluşturmaz. Teknolojik ürünlerin üretimi, kullanımı ve atık hâline gelmesi çevre kirliliğine, doğal kaynakların tükenmesine ve ekosistemlerin bozulmasına yol açabilir. Bununla birlikte, çevre sorunlarını çözmek, enerji verimliliğini artırmak ve sürdürülebilir yaşam biçimleri geliştirmek için de teknoloji kullanılabilir. Bu nedenle teknolojinin çevre üzerindeki etkisi hem olumlu hem de olumsuz olabilir; teknoloji çevreden bağımsız düşünülemez.

ç. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü İslam dini, insanı sorumlu bir varlık olarak görür ve doğayı koruma görevini ona verir. Teknolojinin faydalı, ölçülü ve dengeli şekilde kullanılması öğütlenir. İsraf, zarar verme ve dengenin bozulması yasaklanmıştır. Bu nedenle İslam, teknolojinin doğaya zarar vermeden insanın ve tüm canlıların yararına kullanılmasını teşvik eder.

d. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü sürdürülebilir teknoloji, kaynakları verimli kullanarak hem ekonomik kalkınmayı destekler hem de çevreye verilen zararı en aza indirir. Bu anlayış, üretim ve tüketim süreçlerinde enerji tasarrufu, geri dönüşüm ve yenilenebilir kaynak kullanımını esas alır. Böylece hem ekonomik büyüme sağlanır hem de doğal denge korunur.

e. Bu ifade **yanlıştır**. Çünkü elektronik atıkların geri dönüştürülmemesi çevreyi korumaz, aksine zarar verir. Bu atıklar; kurşun, cıva ve kadmiyum gibi zararlı kimyasallar içerir. Doğru şekilde geri dönüştürülmediklerinde toprağa, suya ve havaya karışarak çevre kirliliğine yol açar. Ayrıca canlıların sağlığını tehdit eder ve ekosistemin dengesini bozar. Bu nedenle elektronik atıkların uygun yöntemlerle geri dönüştürülmesi çevrenin korunması açısından büyük önem taşır.

f. Bu ifade **doğrudur**. Çünkü geri dönüştürülebilir malzemeli ürünler, atık miktarını azaltarak doğal kaynakların korunmasına yardımcı olur. Bu ürünlerin üretiminde daha az enerji harcanır ve çevreye salınan zararlı gazlar azalır. Ayrıca geri dönüşüm, atıkların doğaya karışmasını önleyerek toprak, su ve hava kirliliğini engeller. Böylece çevreye verilen zarar önemli ölçüde azalır.

2.

1. Doğru cevaplar **a, c, ç** ve **f**'dir. Fosil yakıtların kullanımı, hava kirliliğine ve çevrenin zarar görmesine yol açar. Atık piller ve benzeri teknolojik atıklar doğayı kirliler. Hava kirliliği ve küresel ısınma, teknolojinin bilinçsizce kullanılmasının neden olduğu önemli çevre sorunları arasındadır.

2. Doğru cevaplar **b** ve **e**'dir. Güneş ve rüzgâr enerjisi, doğaya zarar vermeden enerji üretimini sağlar. Bu kaynaklar yenilenebilir oldukları ve çevre kirliliğini azalttıkları için çevreyi korumaya yönelik enerji kaynakları arasında yer alır.

3. Doğru cevap **g**'dir. Su tasarrufu yapmak, bireylerin günlük yaşamda kolayca gerçekleştirebileceği çevre dostu bir davranıştır. Bu davranış, doğal kaynakların korunmasına ve çevre kirliliğinin azalmasına önemli ölçüde katkıda bulunur.

4. Doğru cevaplar **b, d, e** ve **ğ**'dir. Güneş ve rüzgâr enerjisi, çevreye zarar vermeden enerji üretmeyi amaçlayan teknolojik çözümlerdir. Planlı kentleşme, çevre sorunlarının önlenmesine katkıda bulunur. Geri dönüşüm teknolojileri ise atıkların yeniden kullanılmasını sağlayarak çevre kirliliğini azaltır.

3. Teknolojik gelişmeler çevreyi hem olumlu hem olumsuz yönde etkiler.

Olumlu Etkiler: Yenilenebilir enerji teknolojileri, atık geri dönüşüm sistemleri ve çevre dostu üretim yöntemleri çevreyi korumaya yardımcı olur.

Olumsuz Etkiler: Sanayi faaliyetleri, fosil yakıt kullanımı ve çarpık kentleşme gibi teknolojik gelişmelerden kaynaklanan sorunlar hava, su ve toprak kirliliğine yol açarak ekolojik dengeyi bozabilir.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

Çevre ve Teknoloji

İnsan, ihtiyaçlarını karşılamak için çevreyi şekillendirmiş; teknolojinin gelişmesiyle bu etki artmıştır.

Teknoloji, insan yaşamını kolaylaştırmak için geliştirilen araç ve sistemlerdir. Kullanımı çevre üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkiler yaratabilir.

Olumlu Yönleri:

- Elektrikli araçlar ve temiz enerji teknolojileri ile hava kirliliği azaltılır.
- Atıkların geri dönüşümü ile doğal kaynaklar korunur.
- Tarım ve üretimde verim artar, kaynaklar daha etkin kullanılır.

Olumsuz Yönleri:

- Plansız sanayileşme ve atıkların arıtılmadan doğaya bırakılması çevre kirliliğine yol açar.
- Doğal kaynakların aşırı kullanımı ekosistemi olumsuz etkiler.

Dinin Tavsiyeleri:

- Doğayı korumak ve israf etmemek önemlidir.
- İnsanlar, teknoloji kullanırken çevreye zarar vermemeli ve kaynakları bilinçli kullanmalıdır.

Özet: Teknoloji, doğru kullanıldığında çevreye faydalı olabilir; yanlış kullanıldığında ise çevreyi ve yaşamı tehdit eder. Din, çevreyi koruma ve kaynakları verimli kullanma bilincini destekler.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: RUM SURESİ 41. AYET

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında Rum suresinin 41. ayetindeki mesajları anlayarak aşağıdaki sorular üzerinde düşünme fırsatı bulacaksınız.

- İnsanlar yaşadıkları dünyayı ve doğal düzeni nasıl etkiler?
- Yaşanan çevre sorunları ve felaketler, insanın hatalarını fark etmesi açısından nasıl bir anlam taşır?

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara “D”, yanlış olanlara “Y” yazınız.

İFADELER	D/Y
1. Tarih boyunca üretilen teknolojik aletlerin tamamı çevreye zarar vermeden, doğayla tam bir uyum içinde tasarlanmıştır.	
2. Teknolojik atıkların doğaya rastgele atılmaması ve geri dönüşüme kazandırılması bireysel sorumluluktur.	
3. Fabrika bacalarına takılan filtre sistemleri, hava kirliliğini azaltmayı hedefleyen teknolojik bir tedbirdir.	
4. Teknolojinin değeri doğaya olan etkisinden ziyade insan hayatına kattığı kolaylık ve konforla ölçülür.	
5. İslam'a göre insan, teknolojiyi kullanırken doğanın kendisine emanet edildiği bilinciyle hareket etmek zorundadır.	

Geri Bildirim:

1-Y, 2-D, 3-D, 4-Y, 5-D

Açıklamalar:

1. Tarihsel süreçte, özellikle Sanayi Devrimi sonrasında geliştirilen pek çok **teknolojik ürün** (fossil yakıtlı araçlar, plastikler vb.) **doğaya** ciddi ve kalıcı **zararlar** vermiştir.
2. **Çevreyi korumak** ve atıkları yönetmek sadece kurumların değil her bireyin **vatandaşlık** ve **kulluk** görevidir.
3. Filtre sistemleri, zararlı gazların havaya karışmasını engelleyerek çevre kirliliğini azaltan somut bir **teknolojik** çözümdür.
4. Bir teknolojinin değeri sadece sağladığı hız ve konfora göre ölçülemez, onun doğaya zarar vermemesi ve sürdürülebilir olması da zorunludur.
5. İslam inancına göre doğa insana mülk değil korunması gereken bir **emanet** olarak verilmiştir. Müslüman, teknolojiyi bu **bilinci** gözeterek kullanmalıdır.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Aslı ve Mehmet'in aşağıda yer alan konuşmalarını inceleyiniz.

Mehmet

Haberlerde barajların doluluk oranının kritik seviyeye düştüğünü gördün mü? Neredeyse hiç su kalmamış, eskisi gibi yağmur da yağmıyor artık.

Aslı

Gördüm ama sorun sadece yağış azlığı değil, suyu hiç bitmeyecekmiş gibi hoyratça tüketmemiz.

Mehmet

Haklısın, el yıkarken veya diş fırçalarken bile musluğu açık bırakıp suyu israf ediyoruz. Bu durum doğanın dengesini bozup kuraklığa neden oluyor.

Aslı

Kesinlikle, sorumlu davranıp alışkanlıklarımızı değiştirmezsek yakında ciddi bir susuzlukla yüzleşeceğiz.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmeni, çevre konusunu işlerken tahtaya Rum suresinin 41. ayetinin mealini yazar. Öğrencilerden bu mealı inceleyerek ayetin konusu belirlemelerini ister.

“İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.”

(Rum suresi 41. ayet)

Bu ayette geçen konuyu yazınız.

Konu
• .....
• .....

Geri Bildirim:

Konu
• İnsanların yaptıkları nedeniyle yeryüzünde ortaya çıkan bozulma ve bunun insanlara bir uyarı olmasıdır.

2. ETKİNLİK

Rum suresinin 41. ayetinde ele alınan konular dikkate alınarak aşağıdaki etkinliği yapınız. Verilen olayları inceleyiniz. Hangi durumun “Maddi”, hangi durumun “Manevi” bozulma olduğuna karar vererek tespiti-nizi aşağıdaki tabloda ilgili sütuna yazınız.

Fabrika atıklarının nehre dökülmesi
Ticarette yalan söylenmesi
Göllerin kuruması

Adaletin bozulması
Bilinçsiz avlanmayla balıkların azalması
Güven ve merhametin azalması

MADDİ BOZULMA
.....
.....
.....
.....

MANEVİ BOZULMA
.....
.....
.....
.....

Geri Bildirim:

MADDİ BOZULMA
- Fabrika atıklarının nehre dökülmesi   - Bilinçsiz avlanmayla balıkların azalması   - Göllerin kuruması

MANEVİ BOZULMA
- Ticarete yalan söylenmesi   - Adaletin bozulması   - Güven ve merhametin azalması

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki ayeti dikkatlice okuyunuz ve ayetteki mesajlardan yola çıkarak ilgili alanları doldurunuz.

AYETİN KODLARI

“İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.”
(Rum suresi 41. ayet)

01

02

03

04

05

Bu olayın sorumlusu kim?	Ne Yaptılar?	Nerede, Ne Bozuldu?	Uyarı	Amaç

Geri Bildirim:

01: Sürecin sorumlusu, iradesiyle tercih yapan insandır.

02: İnsanlar, sorumsuzca davranarak ve kendi elleriyle hatalı işler yapmıştır.

03: Bu eylemler sonucunda ekolojik denge bozulmuş, karada ve denizde düzensizlik oluşmuştur.

04: Allah (cc), insanların yaptıklarının kötü sonuçlarını yine insanlara tattırmıştır.

05: Tüm bu sürecin nihai amacı, insanların hatalarını fark edip doğruya yönelmeleridir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi bekliyoruz.

1. Çocukluğunda sıkça gittiği göle ailesiyle yeniden giden Kerem Bey, kuş sesleri yerine kurumuş bir göl ve çöp yığınlarıyla karşılaşır. Kızı Zeynep'in "Doğa bize neden küsmüş?" sorusuna, "Doğa küsmeyi, biz ona emanet gözüyle bakmayı unuttuk." cevabını verir ve bu durumu açıklamak için Rum suresinin 41. ayetini okur:

"İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor."

(Rum suresi 41. ayet)

Metinden hareketle Rum suresinin 41. ayetinde ele alınan temel konuları yazınız.

1. ....
2. ....
3. ....

2. Aşağıdaki tabloda yer alan ifadeleri, Rum suresinin 41. ayetinde verilen mesajlardan hareketle sınıflandırınız.

İFADELER	İNSAN DAVRANIŞLARI	ÇEVRESEL SONUÇLAR	UYARILMA SEBEBİ
1. İnsanın fiillerine bağlı sonuçların ortaya çıkması			
2. İnsanların işlediklerinin karşılığını görmeleri			
3. Yeryüzündeki doğal dengenin zarar görmesi			
4. İnsanların tövbe etmeye yönlendirilmesi			
5. İnsanların kendi tercihleriyle gerçekleştirdikleri fiiller			
6. Denizlerdeki yaşam düzeninin olumsuz etkilenmesi			

3. “İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.”

(Rum suresi 41. ayet)

Bu ayetin mesajını aşağıda verilen tablodaki sorulara göre açıklayınız.

3 MESAJ	Bu ayetten çıkaracağınız 3 mesaj • .... • .... • ....
2 ÖRNEK	Ayette geçen “düzenin bozulmasına” dair çevrenizden 2 örnek • ..... • .....
1 DEĞİŞİM	Hayatınızda değiştirmeye karar verdiğiniz 1 davranış • ....

4. Bir şehirde fabrika atıklarının nehre dökülmesi sonucu balıklar ölür, bu suyu kullanan insanlar hastalanır. Yaşanan bu çevre felaketi, Rum suresinin 41. ayetindeki “İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.” (Rum suresi 41. ayet) uyarısının bir örneğidir.

Bu örnek olay ve ayetten hareketle çıkarılabilecek mesajı yazınız.

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

1.

1. İnsanların çevreye verdiği zarar, doğada bozulmaya yol açmaktadır.
2. Doğadaki düzenin korunması ve insanın bu konuda sorumlu olduğu vurgulanmaktadır.
3. Yaşanan olumsuzlukların insan için bir uyarı niteliği taşıdığı ifade edilmektedir.

2.

İFADELER	İNSAN DAVRANIŞLARI	ÇEVRESEL SONUÇLAR	UYARILMA SEBEBİ
1. İnsanın fiillerine bağlı sonuçların ortaya çıkması	✓		
2. İnsanların işlediklerinin karşılığını görmeleri			✓
3. Yeryüzündeki doğal dengenin zarar görmesi		✓	
4. İnsanların tövbe etmeye yönlendirilmesi			✓
5. İnsanların kendi tercihleriyle gerçekleştirdikleri fiiller	✓		
6. Denizlerdeki yaşam düzeninin olumsuz etkilenmesi		✓	

3.

3 MESAJ	Bu ayetten çıkaracağınız 3 mesaj • Sorumluluk: Doğadaki bozulma kendiliğinden değil, insanın hatalı tercihleri ve sorumsuzluğu yüzünden gerçekleşmiştir. • Etki-Tepki: İnsanın doğaya verdiği zarar dönüp dolaşıp yine insanın sağlığını ve huzurunu bozmaktadır. • İlahi Amaç: Allah (cc), yaşanan çevre felaketlerini insanları cezalandırmak için değil gafletten uyanmaları ve hatalarından dönmeleri için bir uyarı olarak vermektedir.
2 ÖRNEK	Ayette geçen “düzenin bozulmasına” dair çevrenizden 2 örnek • Küresel ısınma • Barajların kuruması ve kuraklık yaşanması
1 DEĞİŞİM	Hayatınızda değiştirmeye karar verdiğiniz 1 davranış • Plastik poşet kullanımını azaltıp bez çanta kullanmaya başlayacağım.

4. İnsanların doğaya verdiği zarar, sonuçlarıyla yine kendilerine döner. Rum suresi 41. ayet, çevredeki bozulmanın insan davranışlarından kaynaklandığını ve bunun bir uyarı olduğunu ifade eder. Bu nedenle doğa, korunması gereken bir emanet olarak görülmelidir.

YANSITICI YAZI

Etkinlikleri yaparken dikkatimi en çok çeken ayet veya hadis .....
.....
.....

Yaptığım etkinliklerde karşılaştığım zorluklar nelerdi? Anlamakta güçlük çektiğim bir nokta var mıydı?

.....
.....

Yaptığım etkinliklerden önce düşüncelerim nasıldı?

Eskiden .....
..... diye düşünürdüm.

Etkinliklerden sonra düşüncelerim nasıl değişti?

Şimdi biliyorum ki .....
.....

Bu konuyu daha derinlemesine öğrenmek için hangi soruları sormaya devam etmeliyim?

Merak ettiğim yeni şeyler nelerdir?
.....
.....

Bu konuyla ilgili öğrendiklerimi günlük yaşamda nasıl kullanabilirim?

.....
.....

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

**DİN ÇEVRE VE TEKNOLOJİ
KUR'AN'DAN MESAJLAR**

“İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, böylece Allah -dönüş yapsınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.”

(Rum suresi 41. ayet)

Mekke Dönemi'nin sonlarında inen ve Kur'an-ı Kerim'in 30. suresi olan Rum suresi, adını ilk ayetlerinde geçen Bizanslılardan (Rum) almıştır. Surenin 41. ayetinde dikkat çekilen “**fesat**” kavramı; sözlükte **bozulmak**, çürümek ve sağduyudan uzaklaşmak anlamına gelirken ayette “**doğal düzenin ve den-genin bozulması**” manasında kullanılmıştır.

İnsan, akıl ve irade sahibi bir varlık olarak tercihlerinde **özgür** bırakılmıştır ancak bu **tercihlerin sonuçları tüm çevreyi etkilemektedir**. Ayette geçen “karada ve denizde bozulmaların ortaya çıkması” ifadesi geniş bir kapsama sahiptir. Bu durum; arazilerin **verimsizleşmesi**, su kaynaklarının azalması, kasırga, kıtlık, yangın, sel vb. **felaketleri** artırıp geçim sıkıntısının büyümesi gibi **toplumsal** sorunları da kapsar.

Bu ayet, insanların yaşanan çevresel felaketlerdeki **hatalarını** fark edip onları bu olumsuzluklardan **ders çıkarmaya** ve çevreyle ilişkilerini gözden geçirmeye yöneltten bir uyarı niteliği taşır.

DİNİ YORUM FARKLILIKLARININ SEBEPLERİ

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bu çalışma kartında, İslam’ın çevreye dair temel ahlaki ilkelerini öğrenmiş olacak ve bu ilkelerin sosyal hayata yansımaları kavrayacaksınız.

Bunları Biliyor musunuz?

- Dinin kaynağı ilahidir, evrenseldir ve hükümleri değişmez ancak dini yorum insanların bilgi birikimine ve yaşadıkları ortama göre şekillendiği için bölgeseldir ve değişebilir.
- Hz. Peygamber’in vefatından sonra ortaya çıkan halifelik tartışmaları Cemel Vakası ve Siffin Savaşı gibi siyasi olaylar İslam dünyasında farklı dini yorumların ve gruplaşmaların doğmasına zemin hazırlamıştır.
- İslam düşüncesindeki yorum farklılıkları bir sorun veya ayrılık sebebi değil, İslam’ın farklı zamanlarda ve toplumlarda yaşanabilmesini kolaylaştıran bir zenginlik olarak görülmelidir.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara “D”, yanlış olanlara “Y” yazınız.

İFADELER	D/Y
1. Ebu Hanife’nin asıl adı Numan bin Sabit olup Kufe’de doğmuştur.	
2. Hanefi mezhebinde meselelerin çözümünde Kur’an ve sünnetten sonra icma esas alınır.	
3. Şafiiilik Türkiye’de ağırlıklı olarak İç Anadolu’da yaygındır.	
4. Şafii mezhebinde hüküm verirken Kur’an, sünnet, icma ve kıyas sıralaması izlenir.	
5. Şafiiilikte sünnetin bazı türleri dini delil olarak kabul edilmez.	

Geri Bildirim:

İFADELER	D/Y
1. Ebu Hanife'nin asıl adı Numan bin Sabit olup Kufe'de doğmuştur.	D
2. Hanefi mezhebinde meselelerin çözümünde Kur'an ve sünnetten sonra icma esas alınır.	Y
3. Şafiilik Türkiye'de ağırlıklı olarak İç Anadolu'da yaygındır.	Y
4. Şafii mezhebinde hüküm verirken Kur'an, sünnet, icma ve kıyas sıralaması izlenir.	D
5. Şafiilikte sünnetin bazı türleri dini delil olarak kabul edilmez.	Y

Açıklamalar:

- Doğrudur.** Ebu Hanife'nin asıl adı Numan bin Sabit'tir. Kufe'de doğmuş, Bağdat'ta vefat etmiştir.
- Yanlıştır.** Hanefi mezhebinde meselelerin çözümünde Kur'an, sünnet ve sahabe görüşleri esas alınır; icma bu sıralamada yer almaz.
- Yanlıştır.** Şafiilik Türkiye'de daha çok Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da yaygındır.
- Doğrudur.** Şafiilikte hüküm verme sıralaması Kur'an, sünnet, icma ve kıyastır.
- Yanlıştır.** Şafiilikte sünnetin her çeşidi dini delil olarak kabul edilir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Metinden hareketle 1-4. soruları cevaplayınız.

Din ve Dini Yorum

Lise öğrencisi olan Zeynep, sosyal medyada “Din tektir, değişmez.” ile “Dini yorumlar zamana ve kültüre göre değişebilir.” gibi zıt görüşlerin paylaşıldığını görünce öğretmenine danıştı. Öğretmeni, dinin vahye dayanan evrensel ve bağlayıcı bir bütün; dini yorumun ise insanların Kur'an-ı Kerim ve sünneti kendi bilgi birikimleri ve yaşadıkları çevre doğrultusunda anlama biçimi olduğunu açıkladı. Tarih boyunca yorum farklarının insanların kabiliyetleri, siyasi gelişmeler, dini metinlerdeki ifadeler, bilimsel değişimlerle kültürel şartlar gibi etkenlere bağlı oluştuğunu belirtti. Zeynep, dinin temel esaslarında birlik olsa da ayrıntılardaki yorumların İslam düşüncesinde zenginlik olarak görüldüğünü ve bunlara saygı gösterilmesi gerektiğini anladı.

1. Metne göre “din” ile “dini yorum” arasındaki temel fark nedir? Yazınız.

---

2. Metinden hareketle dini yorum farklılıklarının ortaya çıkmasının sebeplerinden iki tanesini seçerek bunları günlük hayattan birer örnekle açıklayınız.

---

3. Dini yorumların birden fazla olabilmesi İslam toplumunda hangi fırsatları ve riskleri doğurabilir? Yazınız.

---

4. Modern ve çoğulcu toplumlarda farklı dini yorumlara saygı göstermek neden önemlidir? Günlük hayattan kısa bir örnekle açıklayınız.

Geri Bildirim:

Bu geri bildirim sayesinde kendi cevabınızı kontrol edebilir, hatalarınızı düzelterek öğrenmenizi pekiştirebilirsiniz.

1. Din vahye dayalı, evrensel ve bağlayıcı ilkeler bütünüdür, dinî yorum ise insanların dinî metinleri anlama ve uygulama biçimidir.

Örnek Çözüm:

Din, Allah (cc) tarafından bildirilen temel inanç ve ibadet esaslarını içerir. Değişmez ve insanları bağlayıcı bir yönü vardır. Dinî yorum ise bu esasların ayrıntılarının tarihî süreçte insanlar tarafından farklı yöntemlerle açıklanması ve uygulanmasıdır. İnsanların yaşadığı döneme, sahip oldukları kültüre veya duydukları ihtiyaca göre değişebilir.

2. İnsanın bilgisi, siyasi olaylar, dinî metnin yapısı ve kültürel şartlar yorum farklılıklarını etkiler.

Örnek Çözüm:

Eğitim Farkı: Tıp fakültesinde okuyan biri, yaratılışla ilgili bir ayeti biyolojik işleyiş üzerinden açıklayabilir, sanatla ilgilenen biri aynı ayetteki estetik vurguyu öne çıkarabilir.

Kültürel Fark: Farklı coğrafyalarda cami mimarisinin ve bazı geleneksel uygulamaların bölgenin şartlarına göre çeşitlenmesi

3. Çoklu yorum, değişen şartlara uyum ve düşünsel zenginlik sağlayabilir ancak yanlış bilgi ve kutuplaşma riski de doğurabilir.

Örnek Çözüm:

Fırsat: Yeni bir toplumsal meselede âlimlerin farklı çözüm yolları önermesi

Risk: Bir grubun kendi görüşünü mutlak doğru sayıp diğer yorumları benimseyen kişi ve grupları dışlaması

4. Saygı birlikte yaşama kültürünü güçlendirir, toplumsal huzur ve dayanışmaya katkıda bulunur.

Örnek Çözüm:

Aynı konuda farklı mezhep görüşleri olan iki arkadaş birbirini yargılamadan gerekçeleri dinleyip ortak bir zeminde anlaşarak ilişkisini sürdürebilir. Bir toplumda farklı görüşleri benimseyen kişilerin olması doğaldır. Önemli olan saygının iletişimi, ortak yaşamı ve toplumsal barışı desteklediğini göstermektir.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Her satırdaki durumu okuyunuz. Dini yorum farklılıklarına yol açan en baskın sebebi “✓” işaretleyiniz. Her satırda bir seçeneği işaretleyiniz.

DURUM / İPUCU	İNSAN	SİYASİ	METİN	COĞRAFYA KÜLTÜR	YENİ İHTİYAÇ
A. Farklı eğitim ve ilgi alanlarına sahip iki kişinin aynı ayetten farklı sonuçlar çıkarması					
B. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra halifelik tartışmalarının dini dayanaklarla desteklenmesi					
C. Kur'an-ı Kerim'de bazı kelimelerin birden fazla anlama gelebilmesi nedeniyle ayetlerin farklı anlaşılabilmesi					
Ç. Aynı konunun Kur'an-ı Kerim'in farklı yerlerinde farklı bağlamlarda ele alınması					
D. İslam'ın farklı topraklara yayılmasıyla bölgesel yaşam biçimlerinin dini uygulamalara yansımaları					
E. Bilimsel-teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni meselelerde dini açıklama ve çözüm ihtiyacının doğması					
F. İnsanların ihtiyaç ve beklentilerinin farklı olması sebebiyle dinin ayrıntılarında farklı görüşlerin ortaya çıkabilmesi					

Kısa Açıklama

- **İnsan:** Eğitim, bilgi düzeyi, ilgi, kabiliyet, ihtiyaç vb.
- **Siyasi:** Siyasi olaylar/çekişmelerin yorumları etkilemesi
- **Metin:** Dini metinlerin (Kur'an-ı Kerim ve sünnet) yoruma açıklığı, bağlam, dil vb.
- **Coğrafya-Kültür:** Coğrafi koşullar ve kültürel birikimin etkisi
- **Yeni İhtiyaç:** Değişen şartlar, bilimsel-teknolojik gelişmeler ve yeni meseleler

Not: Aynı duruma birden fazla sebep etkili olabilse de bu etkinlikte **en baskın** sebep seçilecektir.

Geri Bildirim:

DURUM / İPUCU	İNSAN	SİYASİ	METİN	COĞRAFYA KÜLTÜR	YENİ İHTİYAÇ
A. Farklı eğitim ve ilgi alanlarına sahip iki kişinin aynı ayetten farklı sonuçlar çıkarması	✓				
B. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra halifelik tartışmalarının dini dayanaklarla desteklenmesi		✓			
C. Kur'an-ı Kerim'de bazı kelimelerin birden fazla anlama gelebilmesi nedeniyle ayetlerin farklı anlaşılabilmesi			✓		
Ç. Aynı konunun Kur'an-ı Kerim'in farklı yerlerinde farklı bağlamlarda ele alınması			✓		
D. İslam'ın farklı topraklara yayılmasıyla bölgesel yaşam biçimlerinin dini uygulamalara yansması				✓	
E. Bilimsel-teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni meselelerde dini açıklama ve çözüm ihtiyacının doğması					✓
F. İnsanların ihtiyaç ve beklentilerinin farklı olması sebebiyle dinin ayrıntılarında farklı görüşlerin ortaya çıkabilmesi	✓				

2. ETKİNLİK

a. Aşağıdaki “Bilgi Kartları”nı kesiniz. Her kartı bir sonraki sayfada uygun “Temel Sebep” kutusuna yapıştırınız. Kesme imkânınız yoksa kart numaralarını ilgili kutunun içine yazınız.

BİLGİ KARTLARI	
Kart 1: Hz. Muhammed'in (sav) vefatı sonrası başlayan halifelik tartışmalarının gruplaşmalara yol açması	Kart 2: Cemel Vakası ve Siffin Savaşı gibi siyasi olayların mezhepleşmeyi hızlandırması
Kart 3: İklim şartlarının Müslümanların giyim tercihlerini farklılaştırması	Kart 4: Kültürel çeşitliliğin cami mimarisine özgün nitelikler kazandırması
Kart 5: Kur'an'daki bazı ifadelerin (müteşabih) birden fazla anlama imkân tanınması	Kart 6: Aynı ayeti okuyan bir tıp uzmanı ile görsel sanatlar uzmanının farklı vurgularla yorum yapması
Kart 7: Bilimsel gelişmelerin getirdiği yeni soruların güncel yorumları doğurması	Kart 8: Kur'an'da farklı anlamlara gelebilen kelimelerin, farklı yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlaması

Not: Kartların her biri bir “sonuç/örnek durum”dur. Sizden bu sonucun hangi temel sebeple daha güçlü ilişki kurduğunu belirlemeniz istenmektedir.

EŞLEŞTİRME ALANI	
Görev: Kartları uygun kutulara yerleştiriniz (yapıştırınız) veya kart numaralarını kutuların içine yazınız.	
TEMEL SEBEP KUTUSU	
İNSAN KAYNAKLI SEBEPLER	SİYASİ SEBEPLER
KART NO:	KART NO: .....
KART NO:	KART NO: .....
DİNİ METİNLERDEN KAYNAKLANAN SEBEPLER	COĞRAFİ VE KÜLTÜREL SEBEPLER
KART NO:	KART NO: .....
KART NO:	KART NO: .....

b. Yerleştirdiğiniz kartlardan birini seçiniz. Önce kart numarasını ve bu kartı yerleştirdiğiniz temel sebep kutusunu yazınız. Ardından seçtiğiniz kart ile bu temel sebep arasındaki ilişkiyi 1-2 cümleyle açıklayınız.

....

Geri Bildirim:

Temel Sebep	Yerleştirilecek Kartlar
İnsan Kaynaklı Sebepler	Kart 6, Kart 7
Siyasi Sebepler	Kart 1, Kart 2
Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler	Kart 5, Kart 8
Coğrafi ve Kültürel Sebepler	Kart 3, Kart 4

Açıklamalar:

- İnsan kaynaklı sebepler; eğitim, ilgi, ihtiyaç ve bakış açısı farklılıklarının yorumlara yansımalarıdır.
- Siyasi sebepler, tarihi liderlik/iktidar tartışmalarının dini referanslarla meşrulaştırılması ve bu süreçte farklı tarafları destekleyen siyasi taraftar gruplarının oluşmasıyla ilişkilidir.
- Dini metinlerden kaynaklanan sebepler, bazı ifadelerin yoruma açık olması ve kelimelerin birden fazla anlama gelebilmesiyle ilgilidir.
- Coğrafi ve kültürel sebepler, yaşanan bölgenin koşulları ile geleneklerin din anlayışı ve uygulamaları etkilemesidir.

Kısa hatırlatma: Din; vahye dayalı, evrensel ve bağlayıcıdır. Dini yorum ise insanın metinleri anlama biçimine bağlı olarak çeşitlenebilir. Bu çeşitlilik, dinin farklı zaman ve toplumlarda anlaşılmasına ve uygulanmasına katkıda bulunur.

3. ETKİNLİK

Her satırda verilen “durum (sebebe)” ile “sonuç (yorum)” arasındaki ilişkiyi okuyunuz. Son sütundaki soruyu, din ile dini yorum ayrımını dikkate alarak cevaplayınız.

a.

	DURUM (SEBEP)	ORTAYA ÇIKAN SONUÇ (YORUM)	BÜTÜNSSEL BAKIŞ (DEĞERLENDİRME)
1.	Coğrafi ve Kültürel Sebepler: Kutuplar ile Ekvator'daki yaşam koşullarının farklı olması	Sonuç: Namaz vakitleri, oruç ve giyim gibi konularda yerel şartlara uygun yorumların gelişmiştir.	Soru: Bölgesel şartlar dikkate alınmasa din, her coğrafyada aynı kolaylıkta uygulanabilir mi? Gerekçenizi yazınız. Cevabınız: ....
2.	İnsan Kaynaklı Sebepler: İnsanların eğitim düzeyi, ilgileri ve düşünme biçimlerinin farklı olması	Sonuç: Aynı ayeti okuyan âlimler farklı yönleri öne çıkararak çeşitli yorumlar geliştirmiştir.	Soru: Farklı düşünme ve yorumlama imkânı, dinin anlaşılmasını nasıl etkiler? Yazınız. Cevabınız: ....
3.	Siyasi Sebepler: Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra halifelik konusunda tartışmaların ve grupların ortaya çıkması	Sonuç: Bazı görüşler, dini referanslarla temellendirilerek zamanla ekolleşmiştir.	Soru: Siyasi etkiyle oluşan yorumları değerlendirirken hangi ölçütler korunmalıdır? Yazınız. Cevabınız: ....
4.	Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler: Kur'an-ı Kerim'deki bazı kelime ve ifadelerin farklı anlamlara gelmesi nedeniyle ayetlerin farklı bağlamlarda anlaşılabilmesi	Sonuç: Örneğin Allah'ın (cc) görülebilmesi gibi konularda farklı açıklamalar yapılmış ve yorumlar çeşitlenmiştir.	Soru: Metinlerin yoruma açık yönleri, yorum çeşitliliğini doğal kılar mı? Gerekçenizi yazınız. Cevabınız: ....
5.	Yeni İhtiyaçlar ve Değişen Şartlar: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yeni meseleler yanında yeni sorular doğurması	Sonuç: Temel ilkelere sadık kalınarak güncel meselelere dair yorumlar üretilmiştir	Soru: Yeni meselelerde yorum üretmenin İslam'ın evrenselliğiyle ilişkisini yazınız. Cevabınız: ....

b. Bu tabloda yer alan sebeplerin etkisini birlikte düşündüğünüzde (insan, siyaset, metin, coğrafya-kültür, yeni ihtiyaçlar) İslam'ın evrenselliği ve zenginliği açısından dini yorum farklılıklarını nasıl değerlendirirsiniz?

Geri Bildirim:

a.

1. Coğrafi ve Kültürel Sebepler

Açıklama: Bölgesel şartlar farklı olduğu için bazı uygulamalar yorumlanırken esneklik gerekir. Bu esneklik dinin özünü değiştirmez, dinî uygulamaların hayata taşınmasını kolaylaştırır.

Örnek cevap: Bölgesel şartlar dikkate alınmasaydı bazı yerlerde dini gerekliliklerin uygulanması çok zorlaşırdı. Farklı yorumlar, evrensel mesajın her coğrafyada yaşanabilmesine katkıda bulunur.

2. İnsan Kaynaklı Sebepler

Açıklama: Farklı bilgi ve bakış açıları, metinlerin değişik yönlerinin fark edilmesini sağlar. Bu durum akıl yürütme ve anlama çabasının doğal sonucudur.

Örnek cevap: Farklı yorumlar, ortak kaynaklara bağlı kalındığında konuyu daha derin anlamayı ve düşünce zenginliğini destekler.

3. Siyasi Sebepler

Açıklama: Siyasi gelişmeler, bazı görüşlerin dinî referanslarla savunulmasına ve zamanla ekolleşmesine zemin hazırlayabilir. Bu nedenle siyasal tutumlarla dinin değişmeyen esaslarını ayırmak önemlidir.

Örnek cevap: Kur'an ve sünnete bağlılık, adalet ve ilim ehlinin ölçülerini gözetmek temel ölçüttür, dönemsel tartışmalar dinin özüyle karıştırılmamalıdır.

4. Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler

Açıklama: Dil özellikleri ve bağlam, bazı ayetlerin farklı şekillerde anlaşılabilmesine imkân tanır. Bu nedenle, ayetlerin anlamını doğru tespit etmede ve hüküm/sonuç çıkarmada yorum yöntemleri (usul) ile Kur'an'ı bütüncül okuma yaklaşımı belirleyicidir.

Örnek cevap: Metinlerin yoruma açık yönleri, belirli konularda farklı açıklamaları mümkün kılar. Bu durum, çoğu zaman Kur'an ve sünnetin vermek istediği mesajı ve ilgili hükmü/ilkeyi doğru anlamaya yönelik bir gayretin sonucudur.

5. Yeni İhtiyaçlar ve Değişen Şartlar

Açıklama: Yeni meseleler, dinin temel ilkeleri doğrultusunda çözüm üretme ihtiyacını artırır. Uygulama alanında ortaya çıkan farklı yorumlar, dinin farklı zamanlarda yol göstericiliğini destekler.

Örnek cevap: Yeni konularda yorum üretmek, dinin her dönemde hayata rehberlik edebilmesini sağlar, bu da dinin evrensellik yönünü güçlendirir.

b. Din tektir ve vahye dayanır, bu nedenle temel ilke ve esaslar ortak zemindir. Buna karşılık insanın bilgi birikimi, yaşadığı çevre, siyasi şartlar, metinlerin yoruma açık dil yapısı ve zamanın ihtiyaçları; anlama ve uygulamada farklı yorumların doğmasına yol açabilir. Temel ilkelere aykırı olmadığı sürece bu çeşitlilik, İslam'ın farklı çağ ve coğrafyalarda yaşanabilmesini kolaylaştıran bir zenginlik olarak değerlendirilebilir.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. İslam tarihinde Hz. Peygamber'in vefatından sonra "Devlet başkanı (Halife) kim olacak?" sorusu etrafında başlayan tartışmalar, Cemel Vakası ve Siffin Savaşı gibi üzücü olaylara dönüşmüştür. Bu olaylar sonucunda Müslümanlar arasında çeşitli gruplaşmalar meydana gelmiş ve farklı dini yorumlar (mezhepler) ortaya çıkmıştır.

Metinde anlatılan durum dini yorum farklılıklarına yol açan hangi temel sebeple ilgilidir?

- A) Siyasi sebepler
- B) Coğrafi sebepler
- C) Kültürel sebepler
- D) İnsan yapısından kaynaklanan sebepler
- E) Dini metinlerden kaynaklanan sebepler

2. Örnek durumlar tablosunda yer alan ifadelerin numarasını ilgili olduğu temel sebeple eşleştirerek yay ayaç içinde boş bırakılan yere yazınız.

ÖRNEK DURUMLAR
(1) Müteşabih (birden çok anlama gelen) ayetlerin varlığı nedeniyle âlimlerin farklı hükümler çıkarması
(2) İklim şartlarının Müslümanların giyim tercihlerini farklılaştırması
(3) Aynı eğitimi alan iki öğrencinin bireysel farklılıkları sebebiyle konuyu farklı yorumlaması

TEMEL SEBEPLER
(...) Coğrafi Sebepler
(...) İnsan Kaynaklı Sebepler
(...) Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler

3. Dini yorum farklılıklarının sebepleri (insan, coğrafya, siyaset vb.) bir bütün olarak değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Farklı yorumlar, İslam'ın farklı çağ ve toplumlarda yaşanabilmesini kolaylaştırır.
- B) Dinin kendisi tek ve değişmezdir, dini yorumlar ise çeşitlilik gösterir ve değişebilir.
- C) Mezheplerin varlığı, insanların dini yaşamalarını kolaylaştıran kurumsal bir yapıdır.
- D) Tüm yorum farklılıkları ortadan kaldırılsa birlik ve beraberlik çok daha kolay sağlanır.
- E) Yorum farklılıkları dinin özünün bozulduğu anlamına gelmez, aksine düşünsel bir zenginlik sayılır.

Geri Bildirim:

1. A

Metinde anlatılan hilafet tartışmaları, savaşlar ve liderlik mücadeleleri doğrudan yönetimle ilgili olduğu için "siyasi sebepler" kategorisindedir. Siyaset, gruplaşmaları ve taraftarlığı doğurmuş, bu da yorum farklılıklarına zemin hazırlamıştır.

2. Coğrafi Sebepler - (2)

İklim şartları, (sıcak-soğuk) insanların yaşam biçimini ve dolayısıyla örf ve âdetlerini etkiler. Bu da dinin yaşanış biçimine (yorumuna) yansır.

İnsan Kaynaklı Sebepler - (3)

Her insanın algılama kapasitesi, eğitimi, zekâsı ve psikolojisi farklıdır. Bu durum, aynı gerçeğin farklı yorumlanmasına (ilişkilendirilmesine) neden olur.

Dini Metinlerden Kaynaklanan Sebepler - (1)

Kur'an'daki bazı ifadelerin yoruma açık olması, (kapalılık) farklı anlamların ortaya çıkmasının metinsel gerekçesidir.

3. D

İnsanların aldığı eğitimler, sahip olduğu kültür ve bireysel yetenek/kapasiteleri farklı olduğu için herkesin tek tip düşünmesi fıtrata (insan doğasına) aykırıdır. Yorum farklılıklarını ortadan kaldırmaya çalışmak birlik ve beraberliği sağlamaz aksine özgürlükleri kısıtlar. Farklılıkları bir rahmet ve zenginlik olarak görmek bütünsel bakış açısının gereğidir.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

DİN VE DİNİ YORUM ARASINDAKİ FARKLAR		
Din ≠ Dini Yorum		
Din değişmez, dini yorumlar şartlara göre farklılaşabilir.		
1. Din ile Dini Yorum Arasındaki Temel Farklar		
DİN (Vahiy)	DİNİ YORUM (İnsan/Akıl)	
Kaynak: Allah (cc) tarafından vahiyyle bildirilen ilke ve hükümler Sayı: Tektir. (İslam) Kapsam: Evrenseldir, tüm zaman ve toplumlara hitap eder. Yapı: Hükümleri sabittir, değişmez ilkeler içerir. Etki: Müslümanlar için bağlayıcıdır. Anahtar Kavram: İlahi gerçekler	Kaynak: Kur'an-ı Kerim ve sünneti anlama/uygulama konusunda âlimlerin içtihatları Sayı: Birden fazla görüş ve mezhep ortaya çıkabilir. Kapsam: Zamanın ve bölgenin şartlarına göre şekillenebilir. Yapı: Yorumlar değişebilir, yeni durumlara çözüm üretir. Etki: Kişinin benimsediği görüş doğrultusunda uygulamaya dönüşür.	
	Anahtar Kavram: İnsani anlama ve yorumlama çabası	
DİN	DİNİ YORUM	FARKLILIĞIN ANLAMI
İlahi kaynak	İnsani çaba	Zenginlik
☒ Bu çeşitlilikler İslam'ın her çağ ve coğrafyada yaşanabilmesine katkıda bulunur.		

SEBEP VE SONUÇLAR	
2. Dini Yorum Farklılıklarının Ortaya Çıkma Sebepleri	
İNSAN KAYNAKLI SEBEPLER - Eğitim, bilgi düzeyi ve ilgiler farklıdır. - İhtiyaç ve beklentiler çeşitlenir.	SİYASİ SEBEPLER - Hilafet tartışmaları ve siyasi kamplaşmalar etkili olmuştur. - Görüşleri meşrulaştırmak için dinî referanslar kullanılmıştır.
DİNİ METİNLERDEN KAYNAKLANAN SEBEPLER - Bazı ifadeler yoruma açıktır, farklı anlam ihtimalleri taşır. - Konular farklı bağlamlarda ele alınabilir.	COĞRAFİ - KÜLTÜREL SEBEPLER - İklim ve örf-âdetler dinî yaşantıyı etkiler. - İslam'ın farklı bölgelere yayılmasıyla uygulamalar çeşitlenir.
BİLİMSEL - TEKNOLOJİK GELİŞMELER	
- Yeni şartlar, yeni sorular ve ihtiyaçlar doğurur. - Güncel konularda yeni yorumlar ortaya çıkar.	
3. Bu çeşitlilik neden “zenginlik” olarak görülür?	
- Evrensellik: Farklı zaman ve coğrafyalarda yaşanabilirliğe katkıda bulunur. - Kolaylık: Değişen şartlarda dinî hayatın sürdürülmesine imkân verir. - İlim ve düşünce: Problem çözme ve yorumlama becerisini geliştirir. - Saygı ve toplumsal huzur: Birlikte yaşama kültürünü güçlendirir.	

ÖNEMLİ NOT

Dini yorum farklılıkları, dinin kendisi ile karıştırılmamalıdır.

Farklı görüşlere saygı göstermek, İslam'ın zenginliğini ve evrenselliğini anlamaya yardımcı olur.

Bu çeşitlilik, toplumsal dayanışma ve huzura katkıda bulunabilir.

Sorunlar çoğu zaman yanlış anlama ve hatalı uygulamalardan kaynaklanabilir.

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE İTİKADİ-SİYASİ VE FİKHİ YORUMLAR

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

Bunları Biliyor musunuz?

- Hz. Muhammed’in (sav) vefatı sonrası İslam’ın geniş coğrafyalara yayılması ve farklı kültürlerle karşılaşma gibi etkenler çeşitli dini yorumların ortaya çıkmasında etkili olmuştur.
- Dinin temel kaynakları olan Kur’an-ı Kerim ve sünneti anlama ve yorumlama konusunda oluşan yaklaşımları ifade etmek için mezhep kavramı kullanılır.
- İtikadi-siyasi ve fihki yorumlar, İslam düşüncesinde farklı alanlarda yoğunlaşan yorum biçimlerini ifade eder.

HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadeler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

İFADELER	DOĞRU	YANLIŞ
1. İnsanların bilgi düzeyi ve aldığı eğitimin farklı olması, dini yorumların çeşitlenmesine etki eder.		
2. Dini yorum farklılıkları, dinin temel inanç esaslarında görüş ayrılığı olduğu anlamına gelir.		
3. Dini yorum farklılıklarının ortaya çıkmasında tarihî ve siyasi gelişmeler etkili olmuştur.		
4. Müslümanların yaşadığı coğrafya ve kültürel çevre, dini konulara bakışını şekillendirir.		
5. Dini metinlerde yer alan bazı ifadelerin yoruma açık olması, dinin yanlış anlaşılmasına sebep olmuştur.		

Geri Bildirim: 1.D, 2.Y, 3.D, 4.D, 5.Y

Açıklamalar:

1. Bu ifade **doğrudur** çünkü insanların sahip olduğu bilgi birikimi, düşünme biçimi ve aldığı eğitim çeşitlilik gösterir. Bu durum, dinî konuların anlaşılması ve yorumlanmasında farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına etki eder.
2. Bu ifade **yanlıştır** çünkü dinî yorum farklılıkları, dinin temel inanç esaslarında bir ayrılık olduğu anlamına gelmemektedir. Bu farklılıklar genellikle dinin ayrıntılarıyla ilgili konularda ortaya çıkar.
3. Bu ifade **doğrudur** çünkü Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra yaşanan halifelik tartışmaları ve sonraki siyasi gelişmeler, bazı görüşlerin dinî yorumlar hâline gelmesinde etkili olmuştur.
4. Bu ifade **doğrudur** çünkü Müslümanların yaşadığı coğrafi şartlar ve içinde bulundukları kültürel çevre, dinî konuları ele alış biçimlerine ve uygulamalarına etki ederek onu şekillendirir.
5. Bu ifade **yanlıştır** çünkü dinî metinlerde yer alan bazı ifadelerin yoruma açık olması farklı yorumların ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Bu durum dinin yanlış anlaşılması değil yorum farklılığı olarak değerlendirilmelidir.

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

Cuma namazında yanımdaki amca namazda bazı hareketleri benden biraz farklı yapmıştı, ben de şaşırp ona bunun nedenini sormuştum. "Ben Şafii mezhebindenim oğlum." demişti. Ben de bu konuyu araştırmıştım.

Evet, ben de ailemle umreye gittiğimde bunu görmüştüm. İbadetlerin uygulandığında bazı farklılıklar olsa bile herkes Kur'an ve sünnete uyduğunu söylüyordu. Öğretmenimize bunu sorduğumda o "Mezhepler dinin yorumlanış biçimidir." demişti.

Demek ki bu tür farklılıklar ibadetin ayrıntılarıyla ilgili oluyor. İbadetle ilgili farklı uygulamaların fıkıh alanına girdiğini öğrenmiştim. Hanefilik, Şafii, Malikilik ve Hanbelilik bu fıkhi yorumlar arasında yer alıyor.

Ama yorum farklılıklarının bununla sınırlı olmadığını da biliyoruz. Tarihte Müslümanlar inanç esasları, yönetim ve liderlik gibi konularda farklı görüşler ortaya atmış, bunlara da itikadi-siyasi yorumlar denmiştir.

Evet, Ehlisünnet ve Şia mezheplerinin itikadi ve siyasi yorum farklılıklarından doğduğunu biliyorum. Ehlisünnet içinde Eşarilik ve Matüridilik itikadi mezheplerden; Şia'da ise Caferilik fıkhi bir mezhep sayılıyor.

Aslında günlük hayatta Müslümanların uygulamalarında gördüğümüz küçük farklılıkların arkasında böyle geniş bir düşünce geçmişi yer alıyor. Bunu öğrendiğimden bu yana Müslümanlar arasındaki farklılıklara daha bilinçli ve saygılı bakıyorum.

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

TEMEL KAVRAMLAR

Mezhep: İslam dininin inanç esaslarını veya ameli hükümlerini anlama ve yorumlama konusunda kendine özgü bir yönetime sahip olan düşünce geleneğidir.

Fıkıh : Kur'an ve sünnet ışığında ibadet, ceza ve günlük hayata dair dinî hükümleri detaylarıyla inceleyen ilimdir.

Fırka : İslam tarihinde siyasi veya itikadi farklılıklar neticesinde kendilerine has anlayışlar geliştirerek gruplaşan akımlardır.

İtikat : İslam dininde kesin olarak inanılan ve gönülden kabul edilen temel inanç esaslarıdır.

Tevil : Ayet ve hadislerde birden fazla anlama gelme ihtimali olan kapalı ifadelerin sağlam bir delile dayanarak en uygun anlamıyla yorumlanmasıdır.

İslam Düşüncesinde İtikadi Yorumlar

Ehlisünnet: İnanç ve ibadet esaslarında Hz. Muhammed'in (sav) sünnetini ve ashabının (sahabenin) yolunu rehber edinen, İslam dünyasının büyük çoğunluğunu oluşturan ana akımdır.

- **Eşarilik:** Ebülhasan Eşari'nin görüşleri etrafında şekillenen bu Ehlisünnet mezhebi, inanç konularını açık larken akli ve nakli delilleri birlikte kullanır.
- **Matüridilik:** İmam Matüridi'nin görüşleriyle şekillenen Ehlisünnet'e bağlı bu itikadi mezhep, iman esaslarını açıklarken akıl ile vahiy arasında denge kurarak inancın bilinçli bir temele oturmasını sağlar.

Şia: Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra liderliğin Hz. Ali'ye ait olduğunu savunan ve "on iki imam" inancını merkeze alan itikadi-siyasi bir mezheptir.

İslam Düşüncesinde Fıkhi Yorumlar

EHLİSÜNNET

Hanefilik: İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin görüşleri doğrultusunda şekillenen, hüküm çıkarırken kolaylığı esas alan "istihsan" yöntemini kullanan fıkhi mezheptir.

Malikilik: Malik bin Enes'in görüşlerine dayanan, Kur'an ve sünnetin yanında Medine halkının uygulamalarını da delil kabul eden fıkhi mezheptir.

Şafilik: Muhammed bin İdris Şafii'nin görüşlerine dayanan bu fıkhi mezhep, hüküm verirken belirli bir sıralamayı (Kur'an, sünnet, icma, kıyas) izler ve sünnetin tüm çeşitlerini bağlayıcı delil saymasıyla dikkat çeker.

Hanbelilik: Ahmed bin Hanbel'in görüşlerini temel alan, fıkhi konuları ağırlıklı olarak Kur'an, sünnet ve sahabe uygulamalarına dayandıran, kıyasa diğer mezheplere göre daha az yer veren fıkhi mezheptir.

ŞİA

Caferilik: Şia'nın fıkhi yorumu olarak bilinen bu mezhep, on iki imamın altıncısı olan Cafer Sadık'ın görüşleri etrafında şekillenmiştir.

1. ETKİNLİK

Aşağıda harflendirilmiş balonlarda İslam düşüncesindeki yorumlara ait bazı temel özellikler verilmiştir. Bu bilgileri dikkatlice okuyarak her bir balonun ait olduğu mezhebi ve bu yorumun itikadi-siyasi mi yoksa fıkhi mi olduğunu ilgili kutucuklara yazınız.

a. İnanç konularını açıklarken akıl ile vahiy arasında denge kuran, Ehli-sünnet'in itikadi alandaki iki büyük yorumundan biridir.

b. Ebu Hanife'nin görüşleri etrafında şekillenmiştir. İbadetlerde ve günlük yaşamda zorluğu giderip kolaylığı (istihsan) esas alır.

c. Dinî konularda hüküm çıkarırken Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı şehir olan Medine halkının uygulamalarını en önemli delillerden biri sayar.

d. Hz. Peygamber'in vefatından sonra dinî ve siyasi liderliğini Hz. Ali ve onun soyundan gelen on iki imama ait olduğunu savunur.

e. Şi'a'nın fıkhi yorumu olarak bilinir. On iki imamın altıncısı olan Cafer Sadık'ın görüşleri etrafında şekillenmiştir.

f. Kur'an, sünnet, icma ve kıyas sıralamasını izleyen ve sünnetin tüm çeşitlerini bağlayıcı delil olarak kabul eden mezheptir.

g. Hüküm çıkarırken Kur'an ve sünneti esas alan, zorunlu kalmadıkça kıyasa başvurmeyen mezheptir.

h. İnanç esaslarını temellendirirken vahyi (nakli) aklın önünde tutan Ehli-sünnet mezhebidir.

İTİKADİ YORUMLAR

FIKHİ YORUMLAR

Geri Bildirim:

- a. Matüridilik** inanç konularını açıklarken akıl ile vahiy arasında denge kuran, Ehlisünnet'in itikadi alandaki iki büyük yorumundan biridir.
- b. Hanefilik**, Ebu Hanife'nin görüşleri etrafında şekillenmiştir. İbadetlerde ve günlük yaşamda **zorluğu giderip kolaylığı (istihsan)** esas alır.
- c. Malikilik**, dinî konularda hüküm çıkarırken Hz. Muhammed'in (sav) yaşadığı şehir olan **Medine halkının uygulamalarını en önemli delillerden biri sayar.**
- d. Şia**, Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra dinî ve siyasi liderliğin Hz. Ali ve onun soyundan gelen **on iki imama** ait olduğunu savunur.
- e. Caferilik Şia'nın fıkhi yorumu** olarak bilinir. On iki imamın altıncısı olan Cafer Sadık'ın görüşleri etrafında şekillenmiştir.
- f. Şafiilik** Kur'an, sünnet, icma ve kıyas sıralamasını izleyen ve **sünnetin tüm çeşitlerini bağlayıcı delil** olarak kabul eden mezheptir.
- g. Hanbelilik** hüküm çıkarırken Kur'an ve sünnete sarılan, **zorunlu kalmadıkça kıyasa başvurmayan** mezheptir.
- h. Eşarilik** inanç esaslarını temellendirirken **vahyi (nakli) aklın önünde** tutan Ehlisünnet mezhebidir.

İtikadi Mezhepler: Matüridilik, Eşarilik, Şia

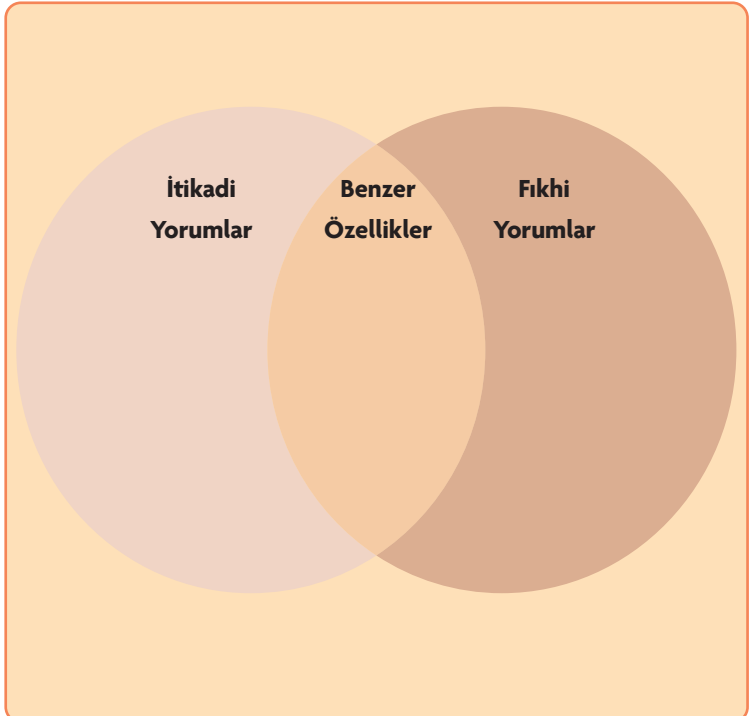
Fıkhi Mezhepler: Malikilik, Hanefilik, Şafiilik, Hanbelilik, Caferilik

2. ETKİNLİK

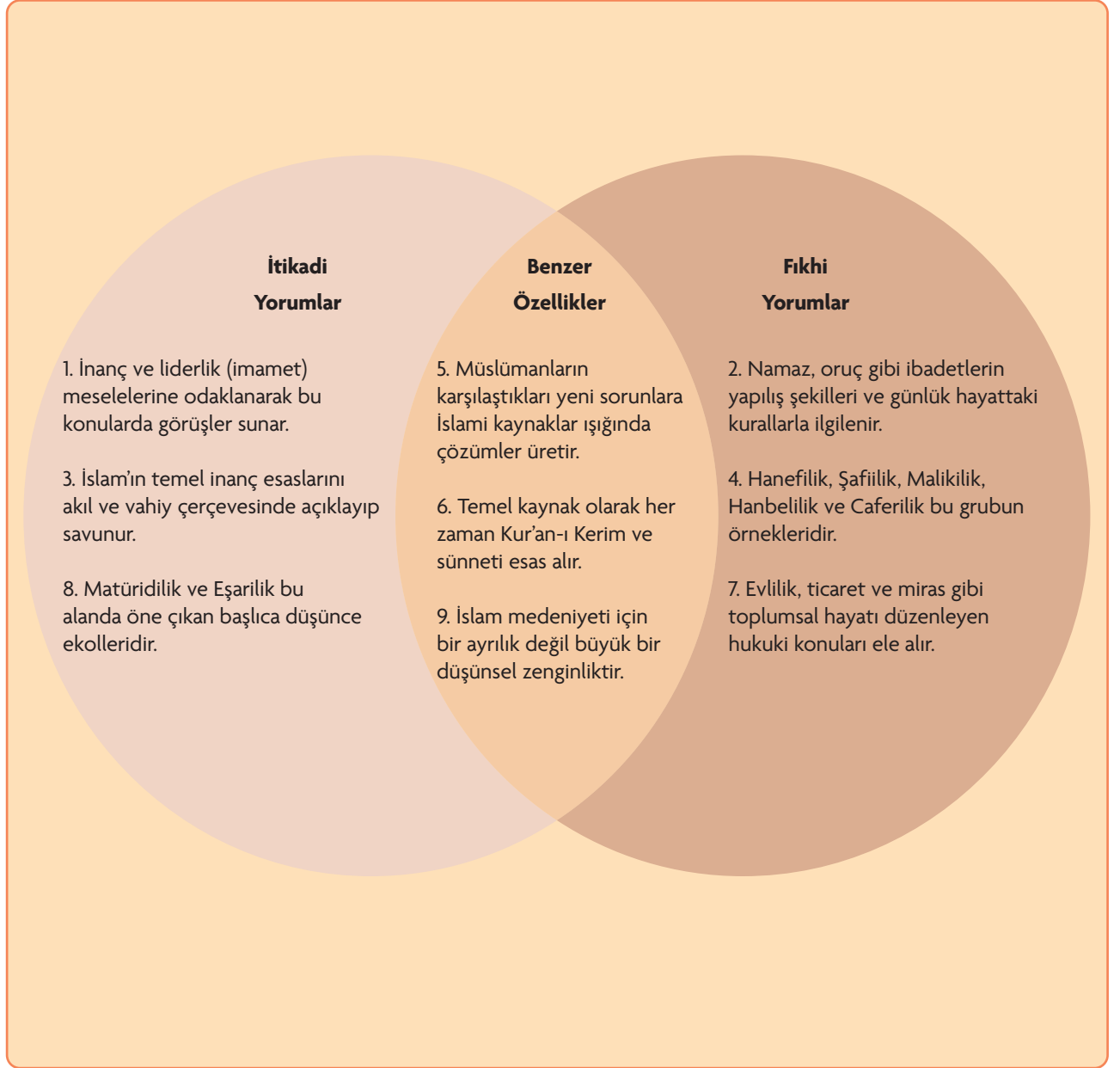
Tarihi bir kütüphanede görev yapan araştırmacı, İslam düşüncesindeki yorum biçimlerine ait el yazması notları tasnif ederken açık olan pencereden gelen rüzgâr, masadaki bilgi kartlarını uçurmuş ve kartların hepsi birbirine karışmıştır. Bu kartlar aslında üç ana bölüme (İtikadi Yorumlar, Fıkhi Yorumlar ve Benzer Özellikler) aittir. Buna göre aşağıdaki kartlarda yazılı olan bilgileri okuyarak her birinin ait olduğu doğru bölümü belirleyiniz.

BİLGİ KARTLARI

1. İnanç ve liderlik (imamet) meselelerine odaklanarak bu konularda görüşler sunar.
2. Namaz, oruç gibi ibadetlerin yapılış şekilleri ve günlük hayattaki kurallarla ilgilenir.
3. İslam'ın temel inanç esaslarını akıl ve vahiy çerçevesinde açıklayıp savunur.
4. Hanefilik, Şafiilik, Malikilik, Hanbelilik ve Caferilik bu grubun örnekleridir.
5. Müslümanların karşılaştıkları yeni sorunlara İslami kaynaklar ışığında çözümler üretir.
6. Temel kaynak olarak her zaman Kur'an-ı Kerim ve sünneti esas alır.
7. Evlilik, ticaret ve miras gibi toplumsal hayatı düzenleyen hukuki konuları ele alır.
8. Matüridilik ve Eşarilik bu alanda öne çıkan başlıca düşünce ekolleridir.
9. İslam medeniyeti için bir ayrılık değil büyük bir düşünsel zenginliktir.

Geri Bildirim:

3. ETKİNLİK

İhsan, okul gazetesinde yayımlanacak “İslam Düşüncesinde İtikadi-Siyasi ve Fikhi Yorumlar” konulu makalesi için TDV İslam Ansiklopedisi, klasik İslami eserler ve konuyla ilgili akademik çalışmaları inceleyerek gerekli araştırmayı yapmış ve notlarını oluşturmuştur. Ancak bu bilgileri makalesine aktarırken bazı bölümleri eksik bırakmıştır. Bu bölümleri tamamlamak için aşağıdaki soruları cevaplayınız.

OKUL GAZETESİ

İslam Düşüncesinde İtikadi-Siyasi ve Fikhi Yorumlar

**İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ÖNE ÇIKAN İTİKADİ
VE FIKHİ MEZHEPLERİ YAZINIZ.**

AŞAĞIDAKİ KAVRAMLARI AÇIKLAYINIZ.

Mezhep:

İtikat:

Fıkıh:

İtikadi yorumlar:

Fikhi yorumlar:

**HAKKINDA BİLGİ VERİLEN MEZHEPLERİN
İSİMLERİNİ YAZINIZ.**

Hiz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra halifeliğin Hiz. Ali'ye ait olduğunu ve “On iki imam” inancını savunur.

.....

İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin görüşlerine dayanır. Zorluğu giderip kolaylığı esas alan “istihsan” yöntemini kullanması en belirgin özelliğidir.

.....

Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda şekillenmiştir. Kur'an ve sünnetin yanı sıra “Medine halkının uygulamalarını” aslı bir delil kabul eder.

.....

İTİKADİ-SİYASİ VE FIKHİ YORUMLARIN ÖZELLİKLERİ

BENZER ÖZELLİKLER

FARKLI ÖZELLİKLER

Geri Bildirim:

OKUL GAZETESİ

İslam Düşüncesinde
İtikadi-Siyasi ve Fikhi Yorumlar

AŞAĞIDAKİ KAVRAMLARI AÇIKLAYINIZ.

Mezhep: İslam dininin inanç esaslarını veya ameli hükümlerini anlama ve yorumlama konusunda kendine özgü bir yönetime sahip olan düşünce geleneğidir.

İtikat: İslam dininde kişinin şüphe duymaksızın gönülden bağlanarak inandığı ve kabul ettiği temel inanç esaslarının bütünüdür.

Fıkıh: Kur'an ve sünnet ışığında ibadet, ceza ve günlük hayata dair dinî hükümleri inceleyen ilimdir.

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE ÖNE ÇIKAN İTİKADİ
VE FIKHİ MEZHEPLERİ YAZINIZ.

İtikadi yorumlar: Eşarilik, Matüridilik, Şia

Fikhi yorumlar: Malikilik, Hanefilik, Şafilik, Hanbelilik, Caferilik

HAKKINDA BİLGİ VERİLEN MEZHEPLERİN
İSİMLERİNİ YAZINIZ.

Hiz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra halifeliğin Hiz. Ali'ye ait olduğunu ve "on iki imam" inancını savunur.

Cevap: Şia

İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin görüşlerine dayanır. Zorluğu giderip kolaylığı esas alan "istihsan" yöntemini kullanması en belirgin özelliğidir.

Cevap: Hanefilik

Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda şekillenmiştir. Kur'an ve sünnetin yanı sıra "Medine halkının uygulamalarını" asli bir delil kabul eder.

Cevap: Malikilik

İTİKADİ-SİYASİ VE FIKHİ YORUMLARIN ÖZELLİKLERİ

BENZER ÖZELLİKLER

- Hiz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra oluşmuştur.
- Kur'an ve sünnet temel kaynaklarıdır.
- Müslümanların karşılaştıkları yeni problemlere çözüm üretmeyi amaçlar.
- İslam medeniyeti için düşünsel zenginliktir.

FARKLI ÖZELLİKLER

- İtikadi-siyasi yorumlar inanca dayanır. Fikhi yorumlar ibadet ve günlük hayatla ilgilidir.
- İtikadi yorumlar siyasi olaylardan etkilenmiş, fikhi yorumlar ise toplumun ihtiyaçları ve günlük meselelerle şekillenmiştir.
- İtikadi yorumlar akıl ve vahiy dengesine dayanır. Fikhi yorumlar hüküm çıkarırken örf, kıyas ve istihsan gibi yöntemler kullanır.
- İtikadi yorumlar inanç esaslarını korumayı amaçlarken fikhi yorumlar pratik çözümlerle dini hayatı kolaylaştırmayı hedefler.

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki metni dikkatlice okuyunuz ve yan tarafta yer alan soruları cevaplayınız.

İtikadi ve fıkhi yorumların beslendiği temel iki kaynak nedir?

İtikadi ve fıkhi yorumların ortak amacı nedir?

İnanç konularını ele alan yorumlara ne ad verilir?

İslam düşüncesindeki mezhepler, Kur'an ve sünnet zemininde Müslümanların dini anlama çabasıyla ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonraki ihtiyaçlarla şekillenen bu yapılar, sorunlara çözüm üretmeyi amaçlar. İtikadi mezhepler Allah'ın (cc) varlığı gibi inanç konularını akıl-vahiy dengesiyle, fıkhi mezhepler ise ibadet ve hukuki kuralları kıyas ve örf gibi yöntemlerle inceler. Bu çeşitlilik bir ayrılık değil İslam'ın esnekliğini gösteren düşünsel bir zenginliktir.

Müslümanların dini anlama ve yorumlama çabalarıyla ortaya çıkan sistemli düşünce ekollerine ne ad verilir?

İbadetle ilgili meseleleri ve hukuki kuralları düzenleyen yorumlara ne ad verilir?

İtikadi ve fıkhi mezheplerin yorum yaparken kullandıkları yöntemler arasındaki temel fark nedir?

Geri Bildirim:

İtikadi ve fıkhi yorumların beslendiği temel iki kaynak nedir?

Kur'an-ı Kerim ve sünnet

İtikadi ve fıkhi yorumların ortak amacı nedir?

Her iki yorum geleneğinin ortak amacı Müslümanların karşılaştığı sorunlara çözüm üretmektir.

İnanç konularını ele alan yorumlara ne ad verilir?

İtikadi mezhepler

İslam düşüncesindeki mezhepler, Kur'an ve sünnet zemininde Müslümanların dini anlama çabasıyla ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonraki ihtiyaçlarla şekillenen bu yapılar, sorunlara çözüm üretmeyi amaçlar. İtikadi mezhepler Allah'ın (cc) varlığı gibi inanç konularını akıl-vahiy dengesiyle, fıkhi mezhepler ise ibadet ve hukuki kuralları kıyas ve örf gibi yöntemlerle inceler. Bu çeşitlilik bir ayrılık değil İslam'ın esnekliğini gösteren düşünsel bir zenginliktir.

Müslümanların dini anlama ve yorumlama çabalarıyla ortaya çıkan sistemli düşünce ekollerine ne ad verilir?

Mezhep

İbadetle ilgili meseleleri ve hukuki kuralları düzenleyen yorumlara ne ad verilir?

Fıkhi mezhepler

İtikadi ve fıkhi mezheplerin yorum yaparken kullandıkları yöntemler arasındaki temel fark nedir?

İtikadi mezhepler yorumlarında akıl ve vahiy dengesini esas alır. Fıkhi mezhepler hüküm çıkarırken kıyas, örf ve istihsan gibi yöntemler kullanır.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. Aşağıdaki tabloda İslam düşüncesindeki itikadi-siyasi ve fıkhi yorumlar ile bu yorumlara dair açıklamalar karışık olarak verilmiştir. Her bir açıklamayı ilgili olduğu mezhep/yorum ile eşleştirerek doğru bulduğunuz harfi rakamların yanındaki kutucuğa yazınız.

1. Dini hükümlerde zorluğu giderip kolaylığı esas alan ve İmam-ı Azam'ın görüşlerine dayanan fıkhi mezheptir.	a. Malikilik
2. Dini liderliğin Hz. Ali ve soyundan gelen on iki imama ait olduğunu savunan itikadi-siyasi mezheptir.	b. Matüridilik
3. Dini konularda hüküm çıkarırken Medine halkının uygulamalarını temel delillerden sayan fıkhi mezheptir.	c. Hanbelilik
4. Şia mezhebinin ibadet ve günlük yaşama dair uygulamalarını temsil eden fıkhi yorumdur.	d. Şafiilik
5. İnanç konularını açıklarken akıl ile vahiy (nakil) arasında denge kuran Ehlisünnet mezhebidir.	e. Caferilik
6. Hüküm verirken Kur'an, sünnet, icma ve kıyas sıralamasını izleyen; sünnetin her türlüünü delil kabul eden fıkhi mezheptir.	f. Şia
	g. Hanefilik

2. Aşağıdaki tabloda, İslam düşüncesindeki itikadi-siyasi ve fıkhi yorumlara ait özellikler verilmiştir. Bu özellikleri benzerlik ya da farklılık durumlarına göre inceleyiniz ve uygun olan sütunu (✓) işareti ile işaretleyiniz.

Bilgiler	Benzer Özellikleri	Farklı Özellikleri
1. İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlar, görüşlerini Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (sav) sünnetini esas alarak temellendirmiştir.		
2. Yorum farklılıkları, Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra Müslümanların karşılaştıkları yeni durumlara çözüm üretme ihtiyacından doğmuştur.		
3. İslam düşüncesindeki yorum çeşitliliği, Müslümanlar arasında ilmi faaliyetlerin gelişmesine ve düşünsel zenginliğin oluşmasına katkıda bulunmuştur.		
4. İnançla ilgili yorumlar Allah'ın (cc) sıfatları, kader ve iman gibi konular üzerinde yoğunlaşmış, fıkhi yorumlar ise ibadetler ve sosyal ilişkilerle ilgili hükümleri ele almıştır.		
5. Bazı yorumlar akılla vahiy arasında denge kurmaya önem verirken bazıları da hüküm çıkarmada kıyas, örf ve benzeri yöntemleri daha belirgin olarak kullanmıştır.		
6. İslam düşüncesinde ortaya çıkan bu yorumlar yeni bir din anlayışı oluşturma amacı taşımamış, dinin doğru anlaşılması ve yaşanmasına katkıda bulunmayı hedeflemiştir.		
7. İnanç alanındaki bazı yorumların şekillenmesinde İslam tarihindeki erken dönem siyasi gelişmeler ve liderlik tartışmaları etkili olmuştur.		
8. İbadetlerin geçerlilik şartları ve uygulanış biçimleriyle ilgili görüş ayrılıkları bazı yorumların ayırt edici özelliklerinden biri hâline gelmiştir.		

3. Zeynep, din kültürü ve ahlak bilgisi dersindeki “İslam Düşüncesinde İtikadi-Siyasi ve Fıkhi Yorumlar” konusuyla ilgili araştırma ödevi için TDV İslam Ansiklopedisi’ni, klasik İslami eserleri ve konuyla ilgili akademik çalışmaları inceleyerek aşağıdaki bilgilere ulaşmıştır:

“Hz. Muhammed’in (sav) vefatından sonra İslam coğrafyasının genişlemesiyle ortaya çıkan sorunlar, dinî metinleri anlama çabasını artırmış ve ‘mezhep’ adı verilen düşünce ekollerini doğurmuştur. Kur’an ve sünneti temel alan bu ekoller, yeni bir din anlayışı getirmeyi değil dinin özüne uygun yaşanmasını ve sorunların çözülmesini amaçlar. Bu farklılıklar ayrılık değil zenginliktir.

Mezhepler iki ana gruba ayrılır. İtikadi-siyasi yorumlar inanç esaslarını akıl ve vahiy çerçevesinde açıklar (Ehlisünnet’tte Martüridilik ve Eşarilik; Şia). Fıkhi yorumlar ise ibadetleri ve günlük hayatı düzenler (Ehlisünnet’tte Hanefilik, Şafiiilik, Malikiilik, Hanbelilik; Şia’da Caferilik). Sonuç olarak itikadi ve fıkhi yorumlar birbirini tamamlayarak İslam medeniyetinin bütünlüğünü sağlar.”

Metne göre aşağıdaki ifadeler doğruysa “Doğru”, yanlışsa “Yanlış” kutucuğunu işaretleyiniz.

	Doğru	Yanlış
1. İslam düşüncesindeki yorum çeşitliliğinin temelinde, ilahi metinleri anlama ve hayata geçirme gayreti yatar.		
2. İtikadi yorumlar ibadetler ve günlük yaşamın pratik düzenlemeyle ilgilenirken fıkhi yorumlar inanç esaslarını açıklar.		
3. Hanefilik; Şia ekolü içerisinde yer alan, ibadetler ve günlük hayatla ilgili kuralları düzenleyen fıkhi bir yorumdur.		
4. İslam dünyasında ortaya çıkan yorum farklılıkları bir ayrışma değil çeşitlilik ve zenginlik olarak değerlendirilir.		
5. İtikadi mezhepler inanç esaslarını akıl ve vahiy dengesiyle temellendirmeyi amaçlar. Fıkhi mezhepler ibadetlere ve günlük hayata dair pratik çözümler üretmeyi hedefler.		

4. Aşağıda itikadi-siyasi ve fıkhi yorumların benzer ve farklı özelliklerine dair anahtar kavramlar verilmiştir. Bu kavramlardan yararlanarak, itikadi-siyasi ve fıkhi yorumların benzer ve farklı özelliklerini yazınız.

İtikadi-Siyasi ve Fıkhi Yorumların Benzer Özellikleri	İtikadi-Siyasi ve Fıkhi Yorumların Farklı Özellikleri
1. (Kur’an-ı Kerim, sünnet, temel kaynak)	1. (ibadet ve günlük hayat, inanç konuları) ....
2. (vefat, yeni gelişmeler, çözüm üretme)	2. (siyasi, sosyal ihtiyaçlar, günlük meseleler) ....
3. (Müslümanlar, yorum çeşitliliği, zenginlik)	3. (akıl-vahiy, yöntem, kıyas ve istihsan) ....
4. (yeni din anlayışı, dinin doğru anlaşılması)	4. (inanç, korumak, dinî hayat, kolaylaştırmak) ....

Geri Bildirim:

1. 1-g, 2-f, 3-a, 4-e, 5-b, 6-d

Açıklamalar:

İslam düşünce geleneği, dinin temel kaynaklarını anlama ve hayata aktarma konusunda zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu zenginliğin yansımaları olan mezheplerden **Hanefilik**, Ebu Hanife'nin görüşlerine dayanarak zorluğu gidermeyi ve kolaylığı esas almayı hedefler. Fikhi alanda Medine halkının uygulamalarını delil kabul eden **Malikilik** ve sünnetin her türlüşünü delil sayarak Kur'an, sünnet, icma, kıyas sırasını takip eden **Şafiilik**; ibadet ve günlük hayatın düzenlenmesinde önemli fikhi mezheplerdir.

Şia, dini ve siyasi liderliğin (imamet) Hz. Ali ve soyuna ait olduğunu savunurken bu ekolün pratik hayattaki uygulamaları Caferilik çatısı altında toplanmıştır.

İnanç esaslarını (itikad) açıklarken akıl ile nakil arasında hassas bir denge kuran **Matüridilik** ise Ehlisünnet'in en yaygın yorum biçimlerinden biridir. Bu farklı yaklaşımlar, İslam medeniyetinin düşünce özgürlüğüne ve kültürel derinliğine katkı sunan unsurlardır.

2. Benzerlikler: 1, 2, 3, 6

Farklılıklar: 4, 5, 7, 8

3. 1D, 2Y, 3Y, 4D, 5D

Açıklamalar:

1. önerme **doğrudur** çünkü İslam düşüncesindeki yorum çeşitliliği, dini metinleri anlama ve onları hayata aktarma çabasından doğmuştur.

2. önerme **yanlıştır** çünkü itikadi yorumlar inancı, fikhi yorumlar ise ibadetleri ve pratik yaşamı düzenler.

3. önerme **yanlıştır** çünkü Hanefilik, Ehlisünnet ekolüne ait fikhi bir yorumdur.

4. önerme **doğrudur** çünkü bütün mezhepler aynı kaynaklara (Kur'an ve sünnet) dayandığı için bu farklılıklar dini bir ayrışma değil kültürel bir zenginliktir.

5. önerme **doğrudur** çünkü itikadi mezhepler inanç esaslarını temellendirir, fikhi mezhepler ise ibadet ve günlük yaşamla ilgili pratik düzenlemeler yapar.

4.

İtikadi-Siyasi ve Fikhi Yorumların Benzer Özellikleri	İtikadi-Siyasi ve Fikhi Yorumların Farklı Özellikleri
1. Her iki yorum biçiminin de temel kaynağını Kur'an-ı Kerim ve sünnet oluşturur.	1. İtikadi-siyasi yorumlar inanç konularına odaklanırken fikhi yorumlar ibadet ve günlük hayatla ilgilenir.
2. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra karşılaşılan yeni gelişmelere çözüm üretme ihtiyacından doğmuşlardır.	2. İtikadi yorumların ortaya çıkmasında siyasi olaylar etkilidir. Fikhi yorumlar toplumun sosyal ihtiyaçları ve karşılaşılan günlük meseleler neticesinde şekillenmiştir
3. Müslümanlar arasında ortaya çıkan bu yorum çeşitliliği, İslam düşüncesi için bir ayrılık değil büyük bir zenginliktir.	3. İtikadi yorumlar akıl-vahiy dengesini kuran bir yöntem izler. Fikhi yorumlar hüküm çıkarırken kıyas ve istihsan gibi farklı yöntemler kullanır.
4. Bu yorumlar yeni bir din anlayışı oluşturmayı değil dinin doğru anlaşılmasını ve yaşanmasını hedefler.	4. İtikadi-siyasi yorumlar İslam'ın inanç esaslarını savunmayı ve korumayı amaçlarken fikhi yorumlar pratik çözümlerle dini hayatı kolaylaştırmayı hedefler.

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

İslam Düşüncesinde İtikadi-Siyasi ve Fıkhi Yorumlar

İslam düşüncesinde dinî metinleri anlama ve yorumlama çabaları sonucunda itikadi-siyasi ve fıkhi alanlarda farklı mezhepler ortaya çıkmıştır. Bu yorumlar Müslümanların karşılaştıkları yeni durumlara dinin temel ilkeleri doğrultusunda çözüm üretme ihtiyacından doğmuştur. Ortaya çıkan yorumlar dinin özünü değil, Kur'an-ı Kerim ve sünnetin anlaşılma ve uygulanma biçimlerini ifade eder. Bu yönüyle mezhepler, İslam düşüncesinde zengin bir yorum geleneğinin oluşmasını sağlamıştır.

TEVİL

Ayet ve hadislerde yer alan yoruma açık ifadelerin delillere dayanarak muhtemel anlamlarından biriyle açıklanmasıdır.

EHLİSÜNNET

Hz. Muhammed'in (sav) ve sahabelerin yolunu esas alan itikadi anlayıştır. Eşarilik ve Matüridilik, Ehlisünnet içindeki itikadi yorumlardır.

İTİKAT

Allah'ın (cc) varlığı ve birliği başta olmak üzere inanılması gereken temel inanç esaslarını ifade eder.

FIKİH

İbadetler, cezalar ve muamelatla ilgili hükümlerin Kur'an ve sünnetten delillere dayalı olarak çıkarılmasını konu edinir. İnsanların Allah'a (cc), diğer varlıklara karşı hak ve sorumluluklarını açıklar.

MEZHEP

Dinin temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ve sünnetin İslam âlimleri tarafından anlaşılması ve yorumlanması sonucu oluşan düşünce geleneğidir.

İTİKADİ YORUMLAR

EHLİSÜNNET

- Eşarilik
- Matüridilik

ŞİA

FIKHİ YORUMLAR

EHLİSÜNNET

- Malikilik
- Hanefilik
- Şafilik
- Hanbelilik

ŞİA

- Caferilik

BENZERLİKLER

- Kur'an-ı Kerim ve sünnet itikadi-siyasi ve fıkhi yorumların temel kaynaklarını oluşturur.
- Dinî konuları doğru anlama ve yaşama amacı taşır.
- İslam düşüncesinde ortaya çıkan ilmi birikime katkıda bulunur.
- Dinî meseleleri açıklarken belirli yöntem ve ilkeler esas alınır.
- Müslümanların karşılaştıkları sorunlara dinî çözümler üretmek amaç edinilir.

FARKLILIKLAR

- İtikadi-siyasi yorumlar inanç ve liderlik konularına, fıkhi yorumlar ise ibadet ve günlük hayata dair hükümlere yoğunlaşır.
- Dinî metinleri yorumlama yöntemleri ve delil kullanma biçimleri farklılık gösterir.
- Bazı yorumlar inanç esaslarının açıklanmasına, bazıları da dinî uygulamaların ayrıntılarına ağırlık verir.
- Tarihi gelişmeler, coğrafi ve kültürel çevre bu yorumların şekillenmesinde farklı etkiler oluşturur.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: HUCURAT SURESİ 13. AYET

BAŞLARKEN

Bu bölümde yer alan etkinlikler, bireysel öğrenme yolculuğunuzda size rehberlik etmek ve öğrenme sürecinizi desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı yürütürken “Hazırlanıyorum”, “İlişkilendiriyorum”, “Uygulayarak Öğreniyorum”, “Değerlendiriyorum”, “Yansıtıcı Yazı” ve “Öğrendiklerim” etkinliklerini sırası ile takip etmeniz ve etkinliklerin sonunda yer alan geri bildirimleri inceleyerek bölümleri tamamlamanız beklenmektedir.

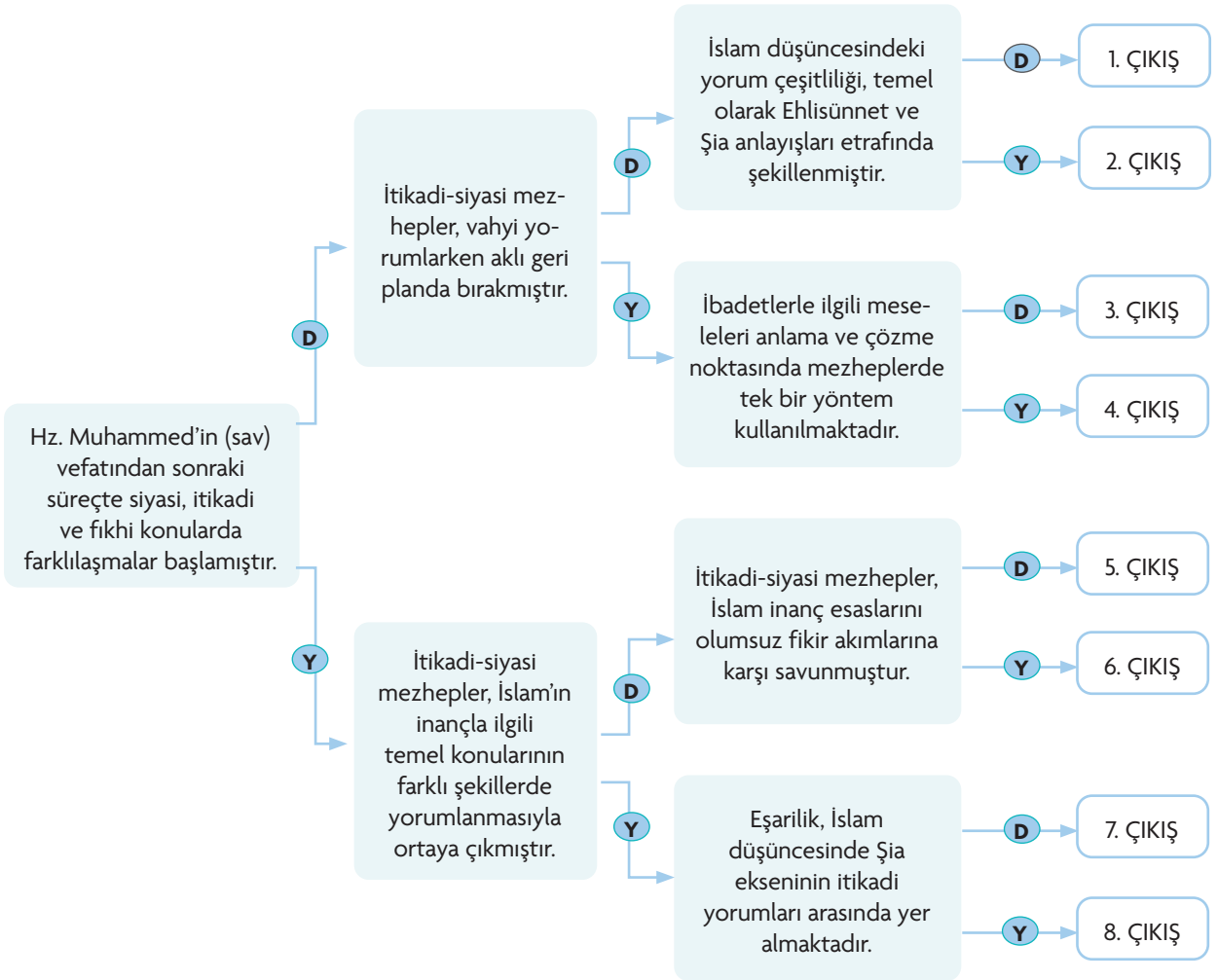
Bu çalışma kartında, Hucurat suresinin 13. ayetinden hareketle insanın eşitliği, kardeşlik anlayışı ve takva kavramının toplumsal hayattaki yansımalarını fark ederek aşağıdaki sorular üzerine düşünme fırsatı bulacaksınız.

- İnsanların farklılıklarına rağmen eşit olması sizin için ne ifade ediyor?
- Bir kişinin başkalarına karşı tutumunun takvaya dayalı olup olmadığını nasıl anlayabilirsiniz?

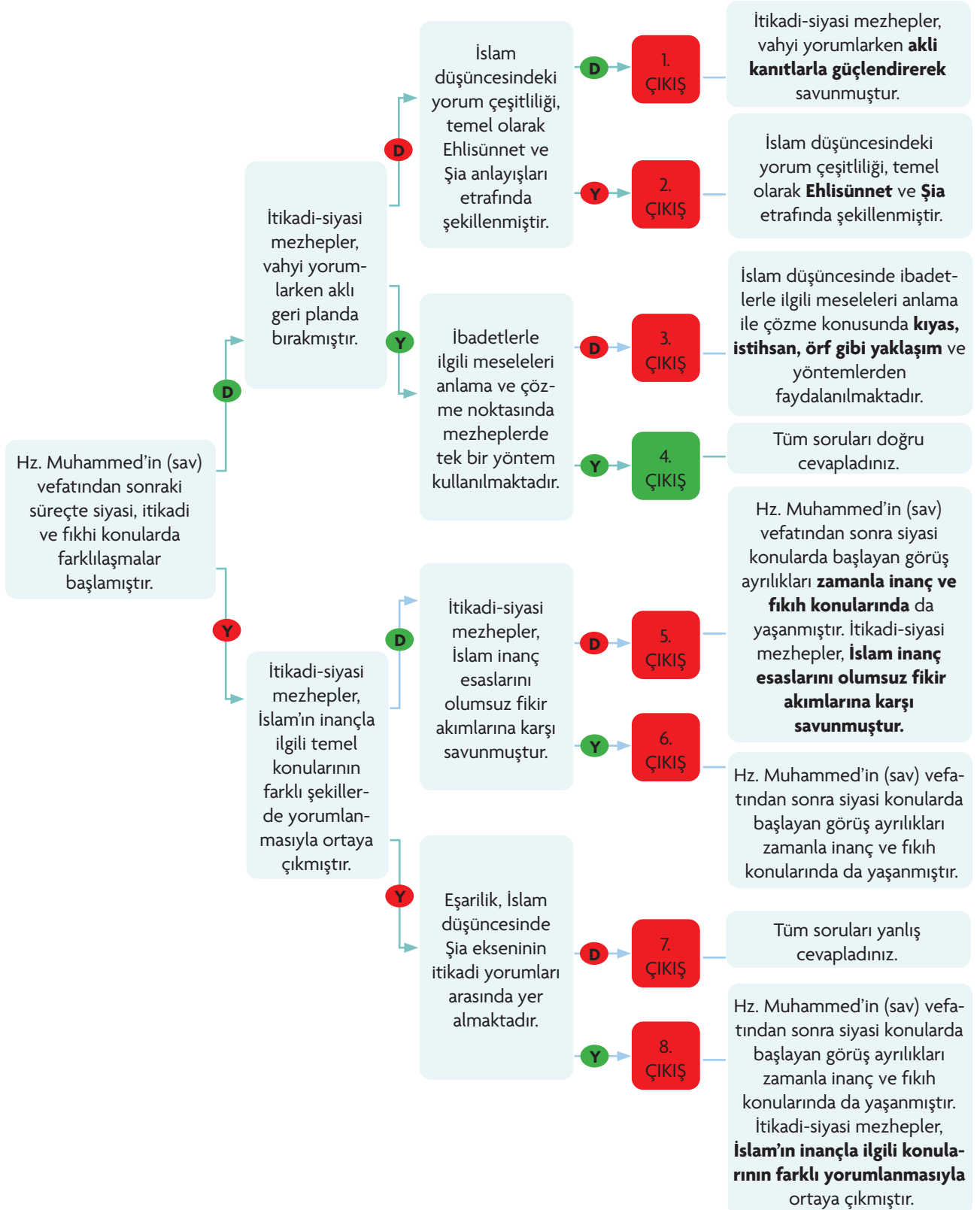
HAZIRLANIYORUM

Amaç: Bu bölümde, işleyeceğimiz konuyla ilgili ön bilgilerinizi hatırlamanızı ve konuya hazırlıklı hâle gelmenizi bekliyoruz.

Bu etkinlikte, en soldaki kutudan başlayarak ifadenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D), yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. Doğru (D) veya yanlış (Y) cevaplarınız sizi sekiz farklı çıkış noktasından birine yönlendirecektir. Bu çıkışlardan yalnızca birisi doğrudur.

Geri Bildirim:

İLİŞKİLENDİRİYORUM

Amaç: Burada, öğrendiğiniz bilgileri günlük hayatla ve farklı derslerde öğrendiğiniz kavramlarla ilişkilendirmenizi bekliyoruz.

BİYOLOJİ DERSİ VE HUCURAT SURESİ ARASINDAKİ ŞAŞIRTICI BAĞLANTI!

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişi den yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Selam arkadaşlar!

Biyoloji dersinde ten rengimizi belirleyen melaninin aslında güneşin zararlı ışınlarına karşı geliştirilen biyolojik bir savunma kalkanı ve coğrafi bir uyum olduğunu öğrendiğimde zihnimde yeni ufuklar açıldı. Bu bilimsel gerçeğin hemen ardından Hucurat suresinin 13. ayetinde Yüce Allah’ın insanları tanışıp kaynaşmaları için farklı kabileler hâlinde yarattığını, üstünlüğün ise ancak takvada olduğunu beyan etmesini okumamla hakikat tablosu tamamlandı. Bilim, renk farklılığının sadece bir pigment meselesi olduğunu kanıtlarken Kur’an, bu çeşitliliğin ayrışma değil tanışma vesilesi olduğunu vurguluyordu. DNA’mızdaki %99,9’luk benzerliğe rağmen o küçük farkın Allah’ın (cc) sanatının bir tecellisi olması; bilimin “nasıl”, vahyin ise “niçin” yaratıldığımızı açıkladığı o muhteşem uyumu gözler önüne seriyordu.

Bugün şunu anladım: Bilim “nasıl” yaratıldığımızı açıklıyor, Kur’an ise “niçin” farklı yaratıldığımızı... Farklılıklarımız ayrışmak için değil, birbirimizle tanışmak ve bu zenginliği fark etmek içinmiş.

Sizce de harika bir uyum değil mi? Yorumlarda düşüncelerinizi bekliyorum!

#BilimveDin #Hucurat13 #İnsanlık #İrkçılığaHayır #Biyoloji #SosyalHayat

UYGULAYARAK ÖĞRENİYORUM

Amaç: Bu bölümde bilgilerinizi etkinlikler ve uygulamalarla pekiştirmenizi, öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirmenizi bekliyoruz.

1. ETKİNLİK

Hucurat suresinin 13. ayetini okuyup ilk harfleri verilen kavramları yazınız.

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

**E
T
İ
K**

Geri Bildirim:

Hucurat suresinin 13. ayetinde geçen kavramlar:

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

**E
T
İ
K**

ŞİTLİK

T

AKVA

İ

LİM

K

AYNAŞMA

2. ETKİNLİK

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Hucurat suresinin 13. ayetini okuyunuz. Ayette geçen konuları yazınız.

Geri Bildirim:

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Hucurat suresinin 13. ayetinde geçen konular:

- Ortak köken
- İnsan hakları
- Irkçılığın reddi
- Kültürel çeşitlilik
- Takva

3. ETKİNLİK

Hucurat suresinin 13. ayetinde geçen konuları uygun alana yerleştiriniz.

TOPLUMSAL BOYUT	
BİREYSEL BOYUT	

Geri Bildirim:

TOPLUMSAL BOYUT	• İnsan hakları • Irkçılığın reddi • Kültürel çeşitlilik
BİREYSEL BOYUT	• Takva

4. ETKİNLİK

İNSANLIK VE DEĞERLER GAZETESİ

“Soy Değil Sorumluluk, Güç Değil Değer”

Günün Ayeti

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphe-siz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Bu ayetten çıkarılabilecek üç temel mesajı yazınız.

- .....
- .....
- .....

Ayetin insanlığa verdiği temel mesajı özetleyen bir haber metni yazınız.

.....

.....

.....

.....

Geri Bildirim:

İNSANLIK VE DEĞERLER GAZETESİ

“Soy Değil Sorumluluk, Güç Değil Değer”

Günün Ayeti

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Bu ayetten üç temel mesaj:

- Tüm insanların kökeni birdir ve insanlar arasında doğuştan gelen bir üstünlük yoktur.
- Kavim ve kabile farklılıkları ayrışma amacı taşımaz, bunlar insanların tanışması içindir.
- Allah (cc) katında para, makam ve soy gibi unsurlar üstünlük ölçütü olarak kabul edilmez, insanın değeri ahlaki sorumluluk bilinciyle belirlenir.

Ayetin insanlığa verdiği temel özetleyen bir haber metni:

Bugün yayımlanan manşette tüm insanların ortak bir kökenden geldiği vurgulanarak soy, millet ve ekonomik statü gibi farklılıkların üstünlük ölçütü olmadığına dikkat çekildi. Farklılıkların insanları birbirinden ayırma değil, tanışıp kaynaşma amacı taşıdığı ifade edildi. Açıklamada, insanın gerçek değerinin ahlaki sorumluluk bilinci ve tutarlı davranışlarla belirlendiği özellikle öne çıkarıldı.

DEĞERLENDİRİYORUM

Amaç: Bu bölümde, öğrendiklerinizi gözden geçirmenizi, kendi öğrenme sürecinizi değerlendirmenizi ve eksiklerinizi fark etmenizi amaçlıyoruz.

1. “Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

Hucurat suresinin 13. ayetini inceleyerek aşağıdaki 3-2-1 kartını doldurunuz.

HUCURAT SURESİ 13. AYET

3-2-1 KARTI

3 KAVRAM

1. ....

2. ....

3. ....

2 KONU

1. ....

2. ....

1 MESAJ

1. ....

2. Aşağıda Hucurat suresinin 13. ayeti ve bu ayetten hareketle hazırlanmış iki bölümlü bir tablo yer almaktadır. Tablonun “Doğuştan Gelen Özellikler” kısmına ayete göre insanın yaratılıştan sahip olduğu özellikleri, “Geliştirilebilen Özellikler” kısmına ise kendi çabasıyla geliştirdiği tutum ve değerleri yazınız.

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

(Hucurat suresi 13. ayet)

DOĞUŞTAN GELEN ÖZELLİKLER	GELİŞTİRİLEBİLEN ÖZELLİKLER
1.	1. ....
2.	2. ....
3.	3. ....
4.	4. ....

3. Aşağıda Hucurat suresi 13. ayetinin bölümleri verilmiştir. Ayetin bölümlerinde verilmek istenen mesajları altlarındaki boşluğa yazınız.

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık.”

Açıklama: .....

“Birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık.”

Açıklama: .....

“Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.”

Açıklama: .....

“Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

Açıklama: .....

4. Aşağıdaki metinden yararlanarak 1-3. soruları cevaplayınız.

Okul panosuna Hucurat suresinin 13. ayetiyle ilgili bilgilendirme metni ve yanına da öğrencilerin merak ettikleri soruları sormaları için “Kafama Takılanlar” isimli bir liste asıldı. Öğrencilerin bu listeye eklediği sorulardan üç tanesi seçildi.

Buna göre seçilen sorulara ayetin mesajına uygun cevaplar yazınız.

4.1. İnsanlar yaratılış bakımından eşit ve kardeşse Allah (cc) neden herkesi tek bir millet, ortak bir dil ve aynı renkte yaratmamış, farklılıkları korumuştur?

.....

4.2. Ataların yaptığı güzel işler, sonraki nesillere değer katar mı? Bu işlerle gurur duymak ile başkalarına üstünlük taslamak arasındaki fark nedir?

.....

4.3. Allah (cc) katında değerli bir kul olmanın ölçütü nedir? Zengin olup çok sadaka vermek mi, yoksa çok ibadet etmek mi daha belirleyicidir?

.....

Geri Bildirim:

1.

HUCURAT SURESİ 13. AYET

3-2-1 KARTI

3 KAVRAM

1. Eşitlik
2. Takva
3. Evrensellik

2 KONU

1. İnsan hakları
2. Ortak köken

1 MESAJ

1. Bütün insanlar aynı kökenden gelmiştir ve yaratılış bakımından eşittir.

2.

DOĞUŞTAN GELEN ÖZELLİKLER	GELİŞTİRİLEBİLEN ÖZELLİKLER
1. Cinsiyet: Erkek veya dişi olarak yaratılmak	1. Farklı çevrelerle iletişim kurmak
2. Köken: Bir anne ve babadan dünyaya gelmek	2. Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinci taşımak
3. Kabile/Soy: Belirli bir sülaleye veya boya mensup olmak	3. Allah'ın (cc) emirlerine uyma konusunda hassas davranmak
4. Milliyet: Bir milletin ferdi olmak	4. Allah'ın (cc) her şeyi bildiğinin farkında olarak yaşamak

3.

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık.”

Açıklama:

Bu ifade, **bütün insanların aynı kökenden** geldiğini ve **yaratılış bakımından eşit olduğunu** vurgulamaktadır. Hiç kimse doğuştan **diğer insanlardan üstün değildir**.

“Birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık.”

Açıklama:

İnsanlar arasındaki farklılıklar üstünlük sebebi değil tanışma, **iletişim kurma amacı taşımaktadır**.

“Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.”

Açıklama:

İnsanın **Allah (cc) katında değerini** belirleyen şey; soyu, makamı veya dış görünüşü değil **Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinciyle yaşamasıdır**.

“Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

Açıklama:

Allah (cc), insanların **davranışlarının gerçek anlamını** ve bunları ne **niyetle** yaptıklarını en iyi şekilde bilmektedir.

4.

4.1. Yüce Allah, insanları ayırıp kavga etmeleri için değil, birbirlerini tanımaları için farklı yaratmıştır. Eğer insanlar tek tip yaratılmış olsaydı, birbirini tanıma ihtiyacı doğmazdı. **Farklı yetenekler**, diller ve **kültürler** insanların birlikte yaşamasını ve birbirinden öğrenmesini sağlayarak insanlık medeniyetini zenginleştirir. Bu nedenle farklılıklar bir eksiklik ya da üstünlük değil **tanışma ve yardımlaşma vesilesidir**.

4.2. Ataların yaptığı güzel ve önemli işler bir değer taşır. Onların başarılarıyla gurur duymak, geçmişi tanımak ve köklerden ilham almak doğaldır. Ancak bu başarılar, kişinin kendisini de değerli kıldığı anlamına gelmez. Çünkü Allah (cc) katında insan, başkalarının yaptıklarıyla değil kendi kendi yaptıklarıyla değerlendirilir.

4.3. Yüce Allah katında değerli olmanın ölçüsü **takvadır**. Takva ne zenginliktir ne de çok ibadet etmektir. Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinci taşımak, kötülükten sakınmak ve dürüst yaşamaktır. Kalpteki niyet ve davranışlardaki samimiyet; ihlassız yapılan ibadetlerden ve servetten daha değerlidir.

YANSITICI YAZI

Bu etkinliklerde öğrendiklerim arasında en çok ilgimi çeken .....

..... oldu. Çünkü .....

Yaptığım etkinliklerde karşılaştığım zorluklar nelerdi? Anlamakta güçlük çektiğim bir nokta var mıydı?

Yaptığım etkinliklerden önce bu konu hakkında hangi düşüncelere sahiptim?

Eskiden .....

..... düşündüm.

Etkinliklerden sonra düşüncelerim nasıl değişti?

Şimdi biliyorum ki .....

Bu konuyu daha ayrıntılı öğrenmek için hangi soruları sormaya devam etmeliyim? Merak ettiğim yeni şeyler nelerdir?

Bu konuyla ilgili öğrendiklerimi günlük yaşamda nasıl kullanabilirim?

ÖĞRENDİKLERİM

Amaç: Bu bölümde, etkinlikler yoluyla öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek eksikliklerinizi gidermenizi bekliyoruz.

KUR'AN'DAN MESAJLAR: HUCURAT SURESİ 13. AYET

Anlamı

“Ey insanlar! Şüphe yok ki biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”

Mesajı

Hucurat suresinin 13. ayetine göre bütün insanlar aynı kökenden gelmekte olup özde eşittir. Kavim ve kabile farklılıkları karşılıklı tanışma ve toplumsal etkileşim içindir. Allah (cc) katında üstünlüğü belirleyen değer, O'na karşı duyulan sorumluluk bilincidir. İnsanların gerçek değerini en iyi bilen Allah Teala'dır.

İniş Sebebi

Mekke'nin fetih günü Hz. Muhammed (şav) Bilal Habeşi'yi Kâbe'de ezan okumakla görevlendirmiştir. Onun ezan okumasından sonra bazı kimseler rengi ve kökeniyle alay ederek küçümseyici sözler söylemişlerdir. Bu olaydan sonra Hucurat suresinin 13. ayeti nazil olmuştur.

